GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

Ochi de cîine albastru

Traducere din limba spaniolă și prefață
TUDORA ȘANDRU MEHEDINȚI

O FAȚETĂ MAI PUȚIN CUNOSCUTĂ A CREAȚIEI LUI GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

– Cum îți privești opera, retrospectiv? Primele tale cărți, de pildă.

– Cu o duioșie aproape părintească. Așa cum îți amintești de copiii care acum sînt mari și pleacă de acasă. Văd aceste prime cărți nebuloase și neajutorate. Îmi amintesc de toate problemele pe care le-au pus tînărului care le-a scris...

– Există o legătură între aceste prime cărți și cele care, mai tîrziu, te-au făcut cunoscut pe plan mondial?

– Există și simt nevoia să știu că dăinuie și să veghez asupra ei.[1]

Această mărturie, simplă și emoționantă, a lui Gabriel García Márquez, făcută prietenului său din tinerețe, scriitorul

[1] Gabriel García Márquez, *El olor de la guayaba. Conversaciones con Plinio Apuleyo Mendoza (Parfum de* guayaba. *Conversații cu Plinio Apuleyo Mendoza), Barcelona, Bruguera, 1982, p. 87*

columbian Plinio Apuleyo Mendoza, se referă neîndoios și la cele dintîi povestiri ale sale, scrise între 1947–1955 și apărute în suplimentul de duminică al ziarului *El Espectador* din Bogotá, marcîndu-i astfel debutul literar. Aceste prime narațiuni au avut însă o soartă ingrată: vreme de aproape douăzeci de ani au rămas uitate în pagini de ziar și abia în 1974, adunate în volumul care poartă titlul uneia dintre ele, *Ochi de cîine albastru*, au văzut din nou lumina tiparului, la editura Plaza y Janés, deci după publicarea primelor sale romane: *Vorbe în vînt* (1955), *Colonelului nu are cine să-i scrie* (1958) și *Ceasul rău* (1962), și a volumului de povestiri *Funeraliile lui Mamá Grande* (1959), dar și după capodopera care l-a propulsat pe autor pe orbita celebrității internaționale, romanul *Un veac de singurătate* (1967), aducîndu-i Premiul Nobel pentru literatură în 1982 și o pletoră de superlative precum „cel mai mare vrăjitor al Americii Latine" sau „Cervantes latinoamerican".

La cele unsprezece povestiri care alcătuiau volumul *Ochi de cîine albastru* la prima sa apariție și la reeditarea din 1982 (editura Bruguera) s-au adăugat apoi alte trei, în edițiile mai recente din 1987, 1996 și 1999 (editura Mondadori). Pe aceasta din urmă se întemeiază tălmăcirea de față, întru totul inedită în România, care cuprinde încă trei povestiri scrise în aceeași perioadă: *Tubal-Caín făurește o stea* (1948), *Cum face Natanael o vizită* (1950) și *Vine un bărbat pe ploaie* (1954).

Aceste paisprezece narațiuni ascund, fiecare, o istorie proprie și au întrunit aprecieri diferite în privința valorii lor, inclusiv din partea autorului; în ansamblu însă, ele constituie un punct de referință obligatoriu pentru viitoarea evoluție a scriitorului și, prin aceasta, prezintă, dincolo de netăgăduita calitate literară a marii lor majorități, și un interes documentar de primă însemnătate

în deslușirea misteriosului laborator marquezian de creație. Căci multe dintre motivele și tehnicile care aveau să înflorească plenar în romanul *Un veac de singurătate* – neîngrăditele posibilități ale explorării subconștientului, multiplicitatea perspectivelor, marea libertate în tratarea timpului și a spațiului – își au obîrșia în aceste prime povestiri.

Cum irumpe geniul narativ al marelui scriitor?

García Márquez declara:

> ... Am început să scriu din întîmplare, poate numai pentru a-i demonstra unui prieten că generația mea era capabilă să producă scriitori[1]; apoi am căzut în capcana de a scrie mai departe din plăcere, iar mai tîrziu în altă capcană, și anume că nimic nu-mi plăcea mai mult pe lume decît să scriu.[2]

În ciuda acestor mărturisiri, începuturile sale literare nu sînt întîmplătoare, ci au o temeinică motivație, cu adînci rădăcini existențiale.

Copilăria, bogată în trăiri și experiențe ce aveau să rodească prodigios într-o operă cu destin unic, i-a fost dominată de povești și de povestitori, în primul rînd bunicii după mamă, în casa căror și-a petrecut primii șase ani, într-o atmosferă ce i-a îngăduit de timpuriu să dea frîu liber imaginației, deoarece, crescînd printre adulți, învață să asculte, să observe, să reflecteze în singurătate. Au urmat anii de

---

[1] Este vorba de criticul Eduardo Zalamea Borda, directorul adjunct al ziarului *El Espectador,* din Bogotá, care a publicat aici o notă pesimistă în care deplîngea faptul că în noua generație de scriitori columbieni nu existau nume demne de reținut.

[2] *Guayaba,* p. 33

școală, cu descoperirea uluitoare a nenumăratelor cărți de po-
vești pe care le citea cu nesaț, și anii de liceu, în cursul căror
s-a lăsat stăpînit de pasiunea plină de devoțiune pentru
poezie, care avea să-i determine hotărîtor formația intelec-
tuală, „în chip esențial poetică", așa cum reiese și din pro-
priile confesiuni, de unde nu lipsește o notă de umor:

> Interesul meu pentru literatură a început prin poezie... În textele de literatură spaniolă din manualele de liceu, am descoperit că îmi plăcea poezia tot atît de mult pe cît detestam gramatica.[1]

În 1946, cînd și-a luat bacalaureatul și s-a înscris la Facultatea de Drept a Universității Naționale din Bogotá, poezia continua să fie „tot ce-l interesa mai mult în viață". Curînd însă, interesul pentru proză i se trezește cu o forță devastatoare, după ce, într-o seară, un coleg de cameră îi împrumută la întîmplare una dintre cărțile pe care le cumpărase chiar atunci:

> Cartea era *Metamorfoza* lui Franz Kafka, în traducerea apocrifă a lui Borges, publicată de editura Losada din Buenos Aires, care mi-a deschis un nou drum încă de la primul rînd, își amintește scriitorul în memoriile recent publicate[2], unde dedică acestui moment crucial pagini semnificative. Erau cărți misterioase, ale căror făgașe erau nu numai diferite, ci adesea opuse față de tot ceea ce cunoscusem pînă atunci. Nu era nevoie să demonstrezi faptele: era de-ajuns ca autorul să le fi scris pentru a fi adevărate, fără alte dovezi decît forța talentului și

---

[1] *Guayaba*, p. 69

[2] *A trăi pentru a-ți povesti viața*, București, ed. RAO, 2004, p. 309

autoritatea glasului său. [...] Cînd am terminat de citit *Metamorfoza*, am simțit dorința de nebiruit de a trăi în paradisul acela necunoscut.

Din această dorință mistuitoare s-a născut convingerea că menirea lui era să fie scriitor și, odată cu ea, și prima povestire:

> Zorii m-au surprins la mașina de scris călătoare [...] încercînd să plănuiesc ceva care să semene cu bietul birocrat al lui Kafka, prefăcut într-un gîndac uriaș. Zilele următoare nici nu m-am mai dus la facultate, de teamă să nu se destrame vraja, și am nădușit mai departe plin de invidie...[1]

Apariția povestirii, pe care o încredințase ziarului *El Espectador* din Bogotá, îl ia prin surprindere – convins fiind că, în cazul în care s-ar publica, n-avea să fie prea curînd – și are asupra sa un impact de neuitat. Pentru a-și alina zbuciumul așteptării cutreierase, seară de seară, cafenelele,

> ... pînă pe 13 septembrie, cînd am intrat la El Molino și m-am pomenit cu titlul povestirii mele etalat pe toată pagina întîi a ultimei ediții din El Espectador: *A treia resemnare.* Prima mea reacție a fost certitudinea pustiitoare că n-aveam cele cinci centime să cumpăr ziarul. Era simbolul cel mai explicit al sărăciei. [...] Cînd am ieșit în stradă, gata de orice, am văzut un bărbat, trimis de providență, coborînd dintr-un taxi cu El Espectador în mînă, și l-am rugat pe loc să mi-l

[1] *A trăi pentru a-ți povesti viața*, p. 309

dăruiască. Așa mi-am putut citi prima povestire tipărită. [...] Am citit-o ascuns în camera mea, pe nerăsuflate și cu inima bătîndu-mi nebunește.[1]

A treia resemnare (1947) are drept fundament „contrast strigător între senzații (constant angoasante), descrise cu mare precizie și măiestrie, și o construcție narativă suprarealistă mai curînd forțată"[2], fiind un monolog al unui tînăr mort, în aparență, din copilărie, dar care a continuat să crească în sicriu, ajungînd în final să se simtă anihilat de o dublă amenințare: a tot mai evidentei descompuneri a propriului trup și a groazei de a fi îngropat de viu.

Această primă încercare avea să fie judecată cu excesivă asprime – și atunci, și mai tîrziu – de către autor, care mărturisește cu subtilă autoironie:

> Cu fiecare rînd descopeream puterea devastatoare a literei tipărite, căci ceea ce construisem cu atîta dragoste și durere, ca o parodie umilă după un geniu universal, mi s-a revelat atunci ca un monolog încîlcit și lipsit de substanță, susținut cu chiu, cu vai de trei sau patru fraze ce mă mai consolau. A fost nevoie de aproape douăzeci de ani pentru a mă încumeta să o citesc a doua oară, iar judecata mea de atunci – abia îmblînzită de compasiune - a fost mult mai puțin binevoitoare.[3]

Dincolo de entuziasmul năvalnic al prietenilor, care i-au apreciat fără rezerve povestirea, pentru începătorul García Márquez, timid și torturat de demonul scrisului, a contat

---

[1] *A trăi pentru a-ți povesti viața*, pp. 310-311

[2] Dagmar Ploetz, *Gabriel García Márquez*, Madrid, Edaf, 2004, p. 26

[3] *A trăi pentru a-ți povesti viața*, p. 311

imens îndemnul criticului José Álvaro Espinosa, de care avea să țină seama toată viața:

> Acum te-ai pomenit în vitrina scriitorilor consacrați – i-a spus acesta într-o discuție la cafenea, redată în volumul de memorii[1] – și ai multe de făcut ca s-o meriți.

Dar consacrarea oficială – își amintește scriitorul mai departe[2] – i-a adus-o cea de a doua povestire, *Eva sălășluiește în pisică* (1947), apărută „după patruzeci și două de zile" în același ziar *El Espectador*, „cel mai interesant și mai exigent de pe atunci", fiindcă, la cîteva zile, Eduardo Zalamea, „criticul columbian cel mai lucid al vremii și cel mai receptiv la apariția noilor valori", i-a dedicat în coloana sa zilnică o notă elogioasă, în care scria:

> Cititorii suplimentului literar al acestui ziar au remarcat poate apariția unui talent nou, original, cu o personalitate viguroasă. [...] Între hotarele imaginației se poate întîmpla orice, dar să știi să înfățișezi cu naturalețe, cu simplitate și fără exagerări perla pe care reușești s-o extragi nu-i ceva la îndemîna oricărui tînăr de douăzeci de ani care face primii pași pe tărîm literar. [...] Cu García Márquez se naște un nou și remarcabil scriitor.

Zarurile fuseseră aruncate!

Povestirile din volumul *Ochi de cîine albastru* vădesc o certă unitate de inspirație, o coerență indiscutabilă, care izvorăște din protagonismul marcat al morții, căci ele sînt o incursiune vertiginoasă într-o „altă" realitate, aflată sub

---

[1] *A trăi pentru a-ți povesti viața*, p. 312

[2] *Ibidem*, pp. 313-314

semnul prezenței ineluctabile a morții, mai întîi dezvăluit ca o obsesie întrevăzută în vis, și apoi cunoscută ca experiență absolută a ființei umane. Sub aspect structural, narațiunile ilustrează două tipuri care respectă totodată criteriul strict cronologic: cele de început, scrise între 194- și 1950, și cele care datează din anii 1950–1955.

Textele din prima categorie se disting prin trăsături comune, privitoare atît la conținut, cît și la stil. Astfel, ele abordează motive ale literaturii universale – moarte și viață, realitate și vis, existență și aparență, ființa umană și dublul său, recrearea unor mituri biblice –, într-o manieră abstractă, fără nici o localizare, spațiul și timpul apărînd ca noțiuni imprecise, neutre, adesea suprimate. Elementul fantastic nu este generat, ca în operele posterioare, de un punct de contact exagerat – uneori pînă la dimensiuni cosmice – cu lumea reală, ci de fantasmele și coșmarurile ce prind viață prin explorarea stăruitoare a subconștientului, ca modalitate stilistică.

Din acest punct de vedere, al tehnicilor scriiturii, tînărul García Márquez, care în 1947 împlinea abia douăzeci de ani, este evident influențat de viziunea onirică de sorginte suprarealistă și de inovațiile introduse de Kafka și de prozatorii americani și englezi: Faulkner, Hemingway, Joyce, Virginia Woolf, ale căror opere le citește împătimit în toți acești ani. În majoritatea povestirilor aproape că lipsește firul narativ ce presupune dezvoltarea graduală a unei intrigi, căci descrierea unor stări psihice generate de subconștientul omniprezent, mai cu seamă prin intermediul viselor, precumpănește asupra acțiunii propriu-zise, extrem de reduse ori incomplet realizate, textele fiind eclectice, încărcate de aluzii, de sugestii și de exprimări nebuloase, care le impun cititorilor – obligatoriu elitiști – efortul de a colabora la interpretarea lor.

În *Cealaltă parte a morții* (1948), considerată de Donald Mc Grady[1] drept cea mai reușită și mai conștient „literară" din tot volumul,

> aproape că nu există acțiune; totul constă în urmărirea gîndurilor unui protagonist unic, uneori dintr-un punct de vedere omniscient, alteori prin monologul interior.

Tema principală este aceea a dublului, care se interferează, într-o abordare suprarealistă a viselor, cu mitul biblic al fraților gemeni Esau și Iacov și cu motivul timpului circular, al eternei reîntoarceri. Deși scrisă sub înrîurirea romanului *Dublul* al lui Dostoievski și, mai ales, a dramei lui Unamuno, *Celălalt,* povestirea lui García Márquez își afirmă viguros originalitatea prin realizarea artistică, generată de potențarea subtilă și surprinzătoare a imaginilor disparate ce provin din scufundarea în universul viselor. Așa cum remarcă Donald Mc Grady în pertinenta sa analiză,

> visele dau acestei povestiri aspectul unei perfecte simetrii. La început, bărbatul tocmai s-a trezit, iar la sfîrșit adoarme din nou. Pe parcurs se relatează două vise succesive: aceste două coșmaruri dezvăluie preocupările protagonistului, mai întîi într-o formă metaforică, apoi într-un stil direct. Din ambele vise el se trezește speriat, cu senzația că a intrat cineva în cameră. Prima oară, nu știe cine poate fi intrusul; a doua, crede că este fratele mort. Această progresie se datorează faptului că primul

[1] *Acerca de una colección desconocida de relatos por Gabriel García Márquez (Despre o colecție necunoscută de povestiri de Gabriel García Márquez),* în *Thesaurus* (Bogotá), XXVII, 1972, nr. 2, p. 61

vis ia o formă absurdă, suprarealistă, unde fiecare obiect, fiecare acțiune sînt exprimate în cheie, printr-o cifră simbolică. Al doilea, în schimb, înfățișează foarte clar ideea care îi obsedează subconștientul, și anume că protagonistul este înnebunit de gîndul că leșul fratelui geamăn se descompune în pămînt. Îndată ce obsesia a ieșit la suprafața conștiinței lui, bărbatul începe să-și evoce întîmplările din ultimele zile, creîndu-și astfel o cheie pentru simbolurile celui dintîi vis.[1]

Aceeași temă a dublului este reluată în *Dialogul oglinzi* (1949), care reflectă și interesul prozatorului pentru motivul oglinzii, atît de semnificativ în creația lui Borges, față de care García Márquez nutrește o admirație profundă. Narațiunea este structurată tot prin intermediul monologului interior al protagonistului, de data aceasta în timp ce execută gesturile mecanice ale bărbieritului matinal. Măiestria scriitorului mizează și aici pe impactul produs de elementul surpriză. După ce, în primele pagini, gîndurile banale ale bărbatului, ancorate în cotidian - slujba plicticoasă la care trebuie să ajungă fără întîrziere, magazinul de pe strada lui, unde se găsesc de toate, ca într-o cutie a Pandorei -, creează o monotonie ce induce în cititor convingerea că nu se va întîmpla nimic transcendent, García Márquez face să irumpă elementul fantastic: imaginea din oglindă capătă viață, iar pe obrazul dublului sîngerează o tăietură inexistentă pe fața celui care se privește, îngrozit, în luciul părelnic.

Următoarea povestire, *Triștețe pentru trei lunatici* (1949), dezvoltă pînă la limite incredibile o trăsătură ce caracterizează toate textele din prima perioadă: imprecizia

[1] Donald Mc Grady, *op. cit.*, pp. 62-63

nebulozitatea. Singurul țel al femeii misterioase, care stîrnește tristețea „celor trei lunatici", pare a fi acela de a suferi, căci din motive oculte - o dezamăgire din dragoste? - ea își suspendă treptat funcțiile vitale.

> Trecuse mult de atunci și mai că ne obișnuiserăm s-o vedem acolo, așezată, cu cosița veșnic despletită pe jumătate, ca și cînd s-ar fi topit în singurătatea ei și și-ar fi pierdut, chiar dacă o mai vedeam încă, virtutea firească de a fi prezentă. Din pricina asta știam acum că n-o să mai zîmbească; pentru că o spusese în același fel hotărît și fără șovăială în care ne spusese odinioară că n-o să mai umble. Ca și cînd am avea certitudinea că mai tîrziu o să ne spună: „N-o să mai văd" sau poate „N-o să mai aud", și am știi că era destul de umană pentru a-și spulbera după voia ei funcțiile vitale și că, spontan, aveau să i se stingă unul după altul toate simțurile, pînă în ziua în care o s-o găsim rezemată de perete, de parc-ar fi adormit pentru prima oară în viață.

Tema singurătății, de amplă rezonanță în viziunea existențială a lui García Márquez[1] și, implicit, în opera sa, cu precădere în celebrele romane *Un veac de singurătate* și *Toamna patriarhului*, este altă trăsătură comună primelor sale povestiri. Dacă în *A treia resemnare*, în *Eva sălășluiește în pisică*, în *Cealaltă parte a morții* și în *Triștețe pentru trei lunatici* ea este doar prefigurată, în *Ochi de cîine albastru* (1950) apare ca element generator al textului, în

[1] În scurtul discurs rostit la primirea, în 1972, a Premiului Rómulo Gallegos, cel mai prestigios din America Latină, García Márquez vorbește despre „cea mai neîndurătoare singurătate, singurătatea succesului, a celui care se simte singur într-o mulțime care îl urmărește și îl aclamă".

osmoză cu altă temă fundamentală marqueziană - iubirea, ambele fiind rafinat exploatate prin aceeași tehnică suprarealistă de factură onirică, atingînd aici acel grad de virtuozitate care poartă pecetea stilului inconfundabil al scriitorului columbian.

Protagonistul, victimă a singurătății, tînjește cu disperare să întîlnească femeia pe care subconștientul său îl determină s-o viseze noapte de noapte, și care nu face altceva decît să îl caute obsesiv pretutindeni, rostind, pentru a-i recunoaște, o formulă magică alcătuită din cuvinte aparent fără noimă: „ochi de cîine albastru". Cititorul este introdus în halucinantul univers al viselor, străfulgerat de pulsații ale realului.

> García Márquez captează cu măiestrie dedublarea tipică viselor: protagonistul este un personaj, în visul lui, și totodată este bărbatul adormit care visează. De aceea, bărbatul poate sta cu spatele la femeie și privi peretele (ca personaj al visului), și, în același timp, poate vedea integral tabloul femeii și al bărbatului, care privește peretele (ca ființă reală, care visează)

Această remarcă îi aparține lui Donald Mc Gradv[1] care apreciază că povestirea este rodul „unei fantezii complexe, demne de un Borges".

Ochi de cîine albastru a fost scrisă într-o singură noapte și publicată în noua revistă *Crónica*, editată de García Márquez și de un grup de prieteni, iubitori împătimiți ai literaturii; în pofida scurtei sale existențe, revista a jucat un rol primordial și în formarea jurnalistică a scriitorului, completîndu-i anii de ucenicie la ziarul *El Heraldo*, unde i

[1] *Op. cit.*, p. 68

fusese încredințată o rubrică permanentă, pe care a botezat-o cu surprinzătorul nume *Girafa.*

> *Crónica* a avut în viața mea și rolul de a mă obliga să improvizez povestiri de urgență pentru a umple spații neprevăzute, în tensiunea închiderii ediției, își amintește autorul[1]. Mă așezam la mașina de scris, în vreme ce linotipiștii și machetiștii își vedeau de treaba lor, și inventam din nimic o povestire pe măsura golului. Astfel am scris *Cum face Natanael o vizită,* care mi-a rezolvat o problemă de ultim moment, ivită în zori, și, după cinci săptămîni, *Ochi de cîine albastru.*

Cu *Femeia care venea la ora șase* (1950) se inițiază cel de al doilea tip al narațiunilor din volumul de față, care evidențiază un cert salt calitativ atît în privința concepției, cît și a tehnicii scriiturii. Dacă povestirile încadrate în primul tip au fost plăsmuite în perioada de început, a căutărilor, a experimentelor, a asimilării diferitelor influențe în urma lecturilor neostoite, abordînd, așa cum am arătat, o tematică universală într-o viziune abstractă, în care spațiul și timpul sînt impersonale, nelocalizate și, de aceea, unele dintre ele „par mai curînd enigme kafkiene scrise de cineva care n-avea habar în ce țară trăia - după severa apreciere a scriitorului însuși[2] -, plutind încă în limbul metafizic", cele șase narațiuni care ilustrează acest al doilea tip beneficiază plenar de atributele unei noi etape, fundamental creativă, în fascinantul proces de desăvîrșire a artei narative marqueziene.

Cheia de boltă a acestor ultime povestiri - publicate întîi în *Crónica* și reproduse în suplimentul de duminică al

---

[1] *A trăi pentru a-ți povesti viața,* p. 463

[2] *Ibidem,* p. 455

ziarului *El Espectador* – trebuie căutată în ancorarea în realităţile ţării, ale continentului şi ale propriei vieţi în fertilul concept al „realismului magic" pe care García Márquez avea să-l valorifice cu nedezminţită strălucire în capodoperele sale romaneşti. Regăsim aceleaşi teme – moartea, singurătatea, timpul, iubirea –, dar tratate într-o manieră esenţial diferită, întrucît acum sînt valorificate prodigios, căpătînd o nouă concreteţe, o nouă dimensiune metafizică – cea a destinului. Scriitorul îşi descoperă identitatea culturală şi geografică dată de zona în care s-a născut şi căreia simte că îi aparţine cu toate fibrele fiinţei sale, explicîndu-i convingător caracteristicile:[1]

> În zona Mării Caraibilor s-au împletit imaginaţia debordantă a sclavilor negri africani cu cea a băştinaşilor precolumbieni, şi apoi fantezia andaluzienilor şi cultul galicienilor pentru supranatural. Această capacitate de a privi realitatea într-un chip magic este proprie Mării Caraibilor şi Braziliei. [...] Cred că zona Mării Caraibilor m-a învăţat să văd realitatea cu alţi ochi, să accept elementele supranaturale ca făcînd parte din viaţa noastră de zi cu zi...

Şi îşi încheie mărturisirile cu o sinceritate cuceritoare:

> Nu este numai lumea care m-a învăţat să scriu, ci şi singurul loc unde nu mă simt străin.

Femeia care venea la ora şase (1950) ocupă un loc aparte, fiind unica povestire din volum cu totul verosimilă – căci timpul real al vieţii motivează întreaga tramă

[1] *Guayaba*, p. 173

narativă - și totodată singura construită aproape exclusiv prin intermediul dialogului. Geneza povestirii fructifică experiența cîștigată în cei doi ani de jurnalism, care pune constant accentul pe investigarea realității nemijlocite. Deși autorul recunoaște că „pare scrisă mai curînd de Hemingway", cu a cărui povestire, *Asasinii*, prezintă unele elemente comune ce țin de atmosferă, *Femeia care venea la ora șase* este, în opinia avizată a criticului Dasso Saldívar[1], „una dintre cele mai bune povestiri ale lui García Márquez" și „atinge cote estetice mai înalte decît maestrul său american", întrucît pe parcursul ei se ivește „meticulosul, ordonatul și transparentul narator din *Colonelului nu are cine să-i scrie*".

Inițial, tînărul prozator și-a propus să scrie o povestire polițistă, îmboldit de o împrejurare anecdotică - pariul făcut cu un confrate -, dar vechiul lui romantism și lipsa de experiență în materie de literatură de acest gen schimbă radical structura narațiunii, care cristalizează în jurul celor doi protagoniști: prostituata cinică și exasperată, care tocmai și-a omorît clientul din neputința de a mai îndura dezgustul și umilința fără sfîrșit, și proprietarul localului unde obișnuia să vină în fiecare zi, la ora șase - un bărbat simplu, cinstit și credul, îndrăgostit fără speranță de ea. Ca să-și creeze alibiul salvator, femeia se luptă cu îndărătnicie pînă în ultima clipă pentru a-l determina să accepte că, de fapt, în ziua aceea ea venise cu o jumătate de oră mai devreme, deci înaintea săvîrșirii crimei.

Exigentul García Márquez își asumă această nouă etapă - în care realitatea imediată, transfigurată prin geniul fanteziei sale, devine izvorul primordial de inspirație - și o

[1] *García Márquez. El viaje a la semilla. La biografia (García Márquez. Călătoria spre obîrșie. Biografia)*, Madrid, Alfaguara, 1997, p. 249

consideră, în volumul de memorii, „începutul unei noi primăveri", referindu-se în mod concret la povestirea *Noaptea cormoranilor* (1950), despre care afirmă:

> Am recitit-o după cincizeci de ani, înainte de a scrie acest paragraf, și cred că nu i-aș schimba nici o virgulă.[1]

Povestirea are ca punct de plecare o imagine vizuală a unui fapt real, așa cum avea să se întîmple cu multe dintre operele sale – este bine cunoscută mărturisirea scriitorului că *Un veac de singurătate* pornește de la imaginea, recuperată din propria copilărie, a unui bătrîn care duce de mînă un copil să vadă pentru prima oară gheața, expusă ca o curiozitate la circ. *Noaptea cormoranilor* s-a născut din amintirea unei scene petrecute „în seara de 27 iulie 1950, în casa veșnic pusă pe petreceri a negresei Eufemia, care a avut o certă valoare istorică în viața mea de scriitor".[2]

Mirosul îmbietor al tocăniței pregătite de patroană a atras păsările care și-au întețit strigătele în jurul cuptorului din curte. Cînd unul dintre clienți a prins una și a aruncat-o de vie în oala care fierbea, Eufemia i-a strigat, cu autoritatea-i de nezdruncinat, să înceteze, fiindcă păsările îi vor scoate ochii.

> Numai pe mine m-a impresionat scena aceea, fiind singurul pe care nu l-a lăsat inima să guste din tocănița pîngărită. În loc să mă duc să mă culc, m-am repezit la sediul revistei și am scris dintr-o singură trăsătură de condei povestea celor trei clienți de la un bordel, cărora cormoranii

---

[1] *A trăi pentru a-ți povesti viața*, p. 466

[2] *Ibidem*, p. 464

le-au scos ochii și nimeni n-a crezut așa ceva. N-avea decît patru pagini bătute la rînd dublu și era povestită la persoana întîi plural de un glas fără nume. Este de un realism transparent și totuși cea mai enigmatică dintre povestirile mele și, în plus, m-a călăuzit pe un drum pe care eram gata să-l abandonez, deoarece nu mai aveam forță.[1]

Cu povestirea *Nabo, negrul care i-a făcut pe îngeri să aștepte* - pe care „cel puțin doi critici serioși și prietenii mei exigenți din Barranquilla au considerat-o drept o fericită schimbare de direcție"[2] -, arta sa narativă capătă noi valențe: pentru prima oară abordează o tematică socială, nu doar individuală, privind însă realitatea în chip magic și prefigurînd prin aceasta realismul fantastic. Astfel, este reluată aici viziunea onirică, dar nu ca modalitate suprarealistă ce pune accentul pe absurd, pe irațional, ci ca element fantastic ce interferează realitatea. Cruzimea cu care stăpînii albi îl tratează pe Nabo, băiatul negru, simplu și naiv, care îi slujește ca argat la cai, este cu atît mai impresionantă cu cît autorul, cu sensibilitate și fină intuiție psihologică, o prezintă nu fățiș, programatic, ci cu aparentă imparțialitate, conferind astfel narațiunii o copleșitoare forță sugestivă.

Totuși, García Márquez nu rămîne impasibil - observă cu acuitate Dagmar Ploetz[3] -, el se identifică limpede cu Nabo și cu cei din rasa lui, cu problemele care îi apasă. Gradul de simpatie al autorului pentru protagonist se reflectă în faptul că Nabo este primul personaj care apare

---

[1] *A trăi pentru a-ți povesti viața*, p. 465

[2] *Ibidem*, p. 498

[3] *Op. cit.*, p. 41

cu nume. (Pînă acum, povestitorul se arătase indiferent la zbuciumul personajelor sale, iar nepăsarea față de acestea se manifestă în maniera de a le spune „bărbatul" sau „femeia", refuzîndu-le demnitatea și afecțiunea presupuse de acordarea unui nume propriu).

Cu *Vine un bărbat pe ploaie* (1954) pătrundem și mai adînc pe tărîmul poetic definit de umbre și lumini, în jocul lor halucinant, prin alternarea planurilor imaginar-real. Dincolo de transparența stilistică ce ne face părtași la o vrajă subjugatoare, textul acesta prezintă interes și prin referirile la evenimente (războaiele civile) și la personaje (Aureliano Buendía, Úrsula, Genoveva) care aveau să se regăsească în *Un veac de singurătate,* configurînd miticul Macondo, ce constituie și fundalul ultimei povestiri din volum, *Monologul lui Isabel văzînd cum plouă în Macondo* (1955).

Inițial, substanța acestei povestiri a făcut parte din varianta primului roman al scriitorului, *Vorbe în vînt,* la care a lucrat cu înfrigurare pe tot parcursul anului 1950, îmboldit de nevoia de a-și recupera timpul pierdut al copilăriei și de a exorciza fantasmele casei bunicilor. Peste doi ani, editura Losada din Buenos Aires respinge însă romanul, pe care tînărul prozator avea să-l supună unui minuțios proces de refacere ce a presupus și eliminarea unui lung episod cu protagonista contemplînd, de pe veranda cu begonii, ploaia torențială fără sfîrșit. Episodul a fost transformat mai tîrziu în povestirea *Monologul lui Isabel văzînd cum plouă în Macondo*, ultima publicată în suplimentul ziarului *El Espectador,* în 1955, anul în care se editează la Bogotá și romanul *Vorbe în vînt.*

Este prima povestire întru totul celebră din multele care aveau să-i aducă lui García Márquez faima unuia dintre cei mai fascinanți povestitori ai contemporaneității.

Inclusă în toate antologiile de proză scurtă latinoamericană, ea marchează într-adevăr începutul perioadei de desăvîrşire a măiestriei sale narative sub aspectul transfigurării estetice a realităţii Lumii Noi, în care se integrează miturile, legendele, magia, dimensiunile şi caracteristicile colosale ale naturii şi ale fenomenelor.

> Realitatea noastră întrece orice măsură – explică autorul, referindu-se la geneza operei sale – şi adesea ne ridică nouă, scriitorilor, probleme foarte serioase, cum este faptul că nu ne sînt îndeajuns cuvintele. Cînd vorbim de un fluviu, cel mai mare pe care şi-l poate imagina un cititor din Europa este Dunărea, care are 2 790 de kilometri. Cum şi-ar putea imagina Amazonul, care în unele locuri este atît de larg încît de pe un mal nu se poate vedea celălalt? Cuvîntul „furtună" sugerează o anumită imagine cititorului european şi o alta, diferită, nouă, şi tot aşa se întîmplă cu cuvîntul „ploaie", care n-are nici o legătură cu diluviile torenţiale de la tropice. Rîurile cu apă clocotindă şi furtunile care fac să se cutremure pămîntul, şi cicloanele ce iau pe sus casele nu sînt născociri, ci dimensiuni ale naturii din lumea noastră.[1]

Tema povestirii este ploaia care cade necruţător în Macondo, cu o forţă apocaliptică ce anihilează nu doar peisajul („Cerul deveni o substanţă gelatinoasă, cenuşie", „Ploaia creşte ca un copac uriaş peste copaci"), ci însăşi ordinea firească a vieţii oamenilor, voinţa lor („Eram paralizaţi, narcotizaţi de ploaie, încredinţîndu-ne năruirii naturii cu un gest paşnic şi resemnat"), sentimentele („M-am simţit înfiorată de o tristeţe copleşitoare"), dar mai cu seamă timpul ca element structurant al naraţiunii („Doamne, Dumnezeule, mi-am zis atunci, descumpănită

[1] *Guayaba*, p. 85

de învălmășirea timpului, nu m-ar mira acum dacă m-ar chema să mă duc la slujba de duminica trecută").

Povestirea a fost considerată de critică drept „prima piatră a uriașei construcții, pe cît de imaginare, pe atît de reale, ce avea să definească spațiul literar universal cel mai pregnant al timpurilor noastre: Macondo"[1].

Prin singularitatea și semnificația lui, primul volum de povestiri al lui Gabriel García Márquez face să se adeverească încă o dată inspirata apreciere – cu caracter de premoniție? – pe care a rostit-o cînd i s-a revelat, prin mijlocirea lui Kafka, misterul literaturii:

> Nu era nevoie să demonstrezi faptele; era de-ajuns ca autorul să le fi scris pentru a fi adevărate, fără alte dovezi decît forța talentului și autoritatea glasului său.

Tudora Șandru Mehedinți

---

[1] Citat de pe coperta volumului *Ochi de cîine albastru*, ed. Mondadori, 1996

A TREIA RESEMNARE
(1947)

Se auzea iar zgomotul. Acel zgomot rece, tăios, vertical, pe care-l cunoştea prea bine, dar acum îl răzbea ascuţit şi dureros, de parcă de la o zi la alta s-ar fi dezobişnuit de el.

I se învîrtea în craniul pustiu, surd şi pătrunzător. Între cei patru pereţi ai ţestei i se înfiripase un fagure. Creştea neîncetat în spirale succesive şi-l izbea pe dinăuntru, făcînd să-i tremure şira spinării cu o vibraţie stridentă, distonantă faţă de ritmul sigur al trupului său. Ceva se schimbase în structura lui concretă de bărbat hotărît; ceva care „în celelalte rînduri" funcţionase normal şi care acum îi ciocănea corpul pe dinăuntru cu o lovitură seacă, puternică, dată cu oasele unei mîini descărnate, scheletice, aducîndu-i aminte de toate senzaţiile amare trăite în viaţă. A simţit impulsul animalic de a încleşta pumnii şi a-şi strînge tîmplele brăzdate de artere albastre, vineţii, cu apăsarea fermă a durerii disperate. Ar fi vrut să poată dibui cu palmele

mîinilor lui sensibile zgomotul care-i perfora clipa ascuțitu-i ac de diamant. O mișcare de pisică îi contrac mușchii atunci cînd își închipui că-l urmărește pr ungherele torturate ale capului său înfierbîntat, pustiit d febră. Era gata să-l prindă. Dar nu. Zgomotul avea piele alunecoasă, aproape de neatins. Însă el era pregătit să prindă cu strategia-i bine ticluită și să-l sugrume îndelu și definitiv cu toată forța deznădejdii. Nu-l va lăsa să pătrundă iar prin urechi; să i se strecoare pe gură, pr fiecare por sau prin ochii ce aveau să iasă din orbite l trecerea lui și să rămînă orbi privind izbucnirea zgomo tului din străfundurile beznei îngrozitoare. Nu-l va lăs să-i mai strivească cioburile fărîmițate, stelele de gheață de pereții dinlăuntrul craniului. Așa era zgomotul acela fără sfîrșit, precum izbirea capului unui prunc de un zid de beton. Precum toate izbiturile cumplite de orice e tar de jur împrejur. Dar nu l-ar mai chinui dacă ar putea să prindă, să-l izoleze. Să-i profileze încet pe propria umbră conturul schimbător. Și să-l apuce zdravăn. Să-l strîngă în sfîrșit pentru totdeauna, să-l arunce cu toată puterea pe pardoseală și să-l calce cu sălbăticie pînă cînd nu s-ar ma putea mișca defel, pînă cînd el ar putea spune, gîfîind, că a ucis zgomotul care-l chinuia, îl înnebunea, zgomotu care acum zăcea la pămînt ca un rest oarecare, preschim bat cu desăvîrșire în ceva mort.

Însă îi era cu neputință să-și apese tîmplele. Brațele se micșoraseră și erau acum ca de pitic; niște brațe scurte grăsuțe, adipoase. Încercă să-și scuture capul. Și-l scutură Zgomotul se ivi atunci cu și mai multă putere în teasta care se întărise, mărindu-se, și care se simțea atrasă și mai intens de forța gravitației. Zgomotul acela era greu și aspru. Atît de greu și de aspru încît, de l-ar fi prins și l-ar

fi nimicit, ar fi avut impresia că rupe petalele unei flori de plumb.

Simțise zgomotul „în celelalte rînduri" cu aceeași insistență. Îl simțise, de pildă, în ziua în care a murit pentru prima dată. Cînd – văzînd un cadavru – și-a dat seama că era propriul cadavru. L-a privit și s-a pipăit. S-a simțit intangibil, plutind în spațiu, inexistent. Era cu adevărat un cadavru și simțea deja, pe trupul lui tînăr și bolnăvicios, trecerea morții. Atmosfera devenise grea în toată casa, de parcă s-ar fi umplut cu ciment, și în mijlocul acelui spațiu – în care își lăsase lucrurile ca atunci cînd atmosfera era ușoară – zăcea el, așezat cu grijă în sicriul de ciment tare, dar străveziu. Și atunci în capul lui sălășluia „zgomotul acela". Cît de depărtate și de reci își simțea tălpile, acolo, în capătul celălalt al sicriului, unde puseseră o pernă, căci coșciugul îi era prea mare și a fost nevoie să-l aranjeze, să potrivească trupul mortului în noul și cel de pe urmă veșmînt al său. L-au îmbrăcat în alb și i-au legat fălcile cu o batistă. S-a simțit frumos învăluit în giulgiul acela; frumos de moarte.

Zăcea în sicriu, gata de înmormîntare, și totuși el știa că nu era mort: că, dac-ar fi încercat să se scoale, ar fi făcut-o cu cea mai mare ușurință. Cel puțin „spiritual" vorbind. Dar nu merita osteneala. Mai bine să se lase să moară acolo: să moară de „moarte", care era boala lui. Acum multă vreme doctorul îi spusese mamei, sec:

- Doamnă, copilul dumneavoastră suferă de o boală gravă: e mort. Totuși – spuse mai departe – vom face tot ce ne stă în putință să-l ținem în viață și după moarte. Vom izbuti să-l facem să-și continue funcțiile organice printr-un complex sistem de autonutriție. Îi vor fi schimbate doar funcțiile motrice, mișcările spontane. Vom ști

că trăiește urmărindu-i creșterea, care va continua și firesc. E pur și simplu „o moarte vie". O moarte reală, adevărată...

Își amintea cuvintele, dar confuz. Poate că nu le-a auzit niciodată și au fost plăsmuite de creierul său, cînd urca temperatura, în crizele febrei tifoide. Cînd se scufunda în delir. Cînd citea povestea faraonilor îmbălsămați. De îndată ce-i creștea febra, se simțea el însuși protagonist. Acolo începuse un soi de neant în viața lui. De atunci nu era în stare să deslușească, să-și aducă aminte care evenimente țineau de delir și care de viața reală. Din pricina asta șovăia acum. Poate că doctorul n-a vorbit niciodată de această stranie „moarte vie". E absurdă, paradoxală, pur și simplu contradictorie. Și asta îl făcea să bănuiască acum că, într-adevăr, era mort de-a binelea. Că era mort de optsprezece ani.

Pe atunci – la vremea cînd murise avea șapte ani – mama i-a comandat un sicriu mic, de lemn verde; un sicriu de copil. Dar doctorul a dat dispoziție să-i facă unul mai mare, un sicriu de bărbat în toată firea, căci primul, cel mic, i-ar putea împiedica creșterea și ar ajunge să fie un mort diform sau un om viu anormal. Și împiedicarea creșterii avea să nu-l lase să-și dea seama de îmbunătățirea stării lui. Ținînd seama de sfatul acela, mama i-a comandat un sicriu mare, de adult, și i-a pus trei perne la picioare, ca să stea bine.

Curînd prinse să crească în sicriu, astfel încît în fiecare an puteau să scoată niște lînă de la perna din capăt, spre a-i face loc. Își trecuse în felul acesta jumătate din viață. Optsprezece ani (acum avea douăzeci și cinci). Și ajunsese la statura definitivă, normală. Tîmplarul și doctorul greșiră socoteala și făcură sicriul cu o jumătate de

metru mai mare. Presupuseră că avea să atingă statura tatălui său, un uriaș aproape sălbatic. Însă n-a fost așa. N-a moștenit de la el decît barba deasă. O barbă albastră, aspră, pe care mama obișnuia să i-o pieptene pentru a-l vedea în sicriu cu un aspect cuviincios. Barba aceea îl deranja îngrozitor în zilele călduroase.

Dar mai era ceva care-l înnebunea și mai mult decît „zgomotul acela"! Șoarecii. De copil, nu exista nimic pe lume care să-l sperie mai tare, să-i stîrnească mai multă groază decît șoarecii. Și tocmai animalele astea scîrboase dăduseră buzna la mirosul lumînărilor care ardeau la picioarele lui. Îi roseseră toate hainele și știa că, foarte curînd, aveau să înceapă să-l roadă și pe el, să-i mănînce trupul. Într-o zi i-a și văzut: erau cinci șoareci lucioși, alunecoși, care se urcau în coșciug pe piciorul mesei și îl devorau. Cînd mama va băga de seamă, nu vor mai fi rămas din el decît resturile, oasele tari și reci. Groaza cea mai cumplită nu i-o stîrnea însă gîndul că-l vor mînca șoarecii. La urma urmelor ar putea trăi mai departe doar cu scheletul. Ce-l tortura era teroarea înnăscută pe care o simțea față de vietățile acelea. I se făcea pielea de găină numai imaginîndu-și făpturile acelea păroase care-i alergau pe tot trupul, care-i pătrundeau prin cutele pielii și-i atingeau buzele cu labele lor înghețate. Unul dintre ei îi ajunse sus la pleoape și încercă să-i roadă corneea. Îl văzu mare, monstruos, în lupta-i disperată să-i sfredelească retina. Crezu atunci că a murit din nou și se abandonă, cu toată ființa, iminenței leșinului.

Își aminti că ajunsese la o anumită vîrstă. Avea douăzeci și cinci de ani și asta însemna că n-o să mai crească. Trăsăturile aveau să-i devină hotărîte, grave. Dar, cînd va fi

sănătos, n-o să poată vorbi despre copilărie. N-o cunoscuse. Şi-o petrecuse mort.

Mama l-a îngrijit cu devotament tot timpul cît a durat trecerea de la copilărie la pubertate. S-a ocupat de curăţenia fără cusur a sicriului şi a camerei în general. Schimba adesea florile din vaze şi deschidea zilnic ferestrele ca să intre aer proaspăt. Cu ce satisfacţie se uita pe vremea aceea la metrul de croitorie, cînd îl măsura, şi constata că crescuse cîţiva centimetri! Simţea satisfacţia maternă de a-l vedea viu. S-a îngrijit, de asemenea, să evite prezenţa unor străini în casă. La urma urmelor, existenţa unui mort ani de-a rîndul într-o cameră a familiei era neplăcută şi misterioasă. A fost o femeie plină de abnegaţie. Dar, foarte curînd, optimismul a părăsit-o. În ultimii ani a văzut-o privind cu tristeţe metrul de croitorie. Copilul ei nu mai creştea! În lunile care trecuseră nu se mărise nici măcar cu un milimetru. Mama ştia că o să fie greu de acum înainte să descopere calea de a dibui prezenţa vieţii în mortul ei iubit. Îi era teamă ca într-o dimineaţă să nu-i găsească mort „cu adevărat", şi poate din pricina asta în ziua aceea el a putut s-o vadă cum venea lîngă sicriu, discret, şi-i adulmeca trupul. Fusese cuprinsă de o criză de pesimism. În ultima vreme nu-i mai purta de grijă, şi acum nici măcar nu mai avea prevederea de a aduce metrul de croitorie. Ştia că el n-avea să mai crească.

Iar el ştia că acum era mort „cu adevărat". O ştia datorită acelei linişti blînde căreia organismul lui i se abandona. Totul se schimbase intempestiv. Zvîcnirile imperceptibile, pe care numai el le putea desluşi, îi dispăruseră de la încheietura mîinii. Se simţea greoi, atras de o forţă imperioasă şi atotputernică spre materia primară a pămîntului. Forţa gravitaţiei părea să-l atragă

acum cu o putere irevocabilă. Era greoi ca un cadavru adevărat, de netăgăduit. Dar se simțea mai odihnit astfel. Nici măcar nu trebuia să respire ca să-și trăiască moartea.

În închipuire, fără să se atingă, își revăzu unul cîte unul toate membrele. Acolo, pe o pernă tare, stătea capul, ușor întors spre stînga. Își imagină gura întredeschisă din pricina șuvoiului subțire de frig care-i umplea gîtlejul de grindină. Era doborît precum un copac de douăzeci și cinci de ani. Poate că a încercat să-și închidă gura. Legătura care-i strînsese fălcile era slăbită. N-a putut să se așeze mai bine, și nici măcar să-și ia o „postură" ca să pară un mort cuviincios. Mușchii, membrele nu-i mai răspundeau ca înainte, mereu gata la apelul sistemului său nervos. Nu mai era cel de acum optsprezece ani, un copil normal care se putea mișca în voie. Și-a simțit brațele vlăguite, căzute pentru totdeauna, lipite de pereții căptușiți ai coșciugului. Pîntecele tare ca scoarța unui nuc. Și, mai jos, picioarele întregi, exacte, completîndu-i perfecta armonie de adult. Trupul i se odihnea greoi, dar în tihnă, fără nici o senzație neplăcută, de parcă lumea s-ar fi oprit brusc și nimic n-ar fi rupt liniștea; de parcă toți plămînii pămîntului ar fi încetat să mai respire pentru a nu strica diafana neclintire a aerului. Se simțea fericit ca un copil trîntit pe spate în iarba proaspătă și deasă, contemplînd un nor ce se tot îndepărta în înaltul cerului amiezii. Era fericit, deși știa că era mort, că se odihnea pe vecie în sicriul căptușit cu mătase artificială. Gîndea extrem de lucid. Nu era ca înainte, după prima lui moarte, cînd s-a simțit moleșit, abrutizat. Cele patru sfeșnice pe care i le puseseră în jur, schimbîndu-le mereu lumînările, începeau iar să nu mai dea lumină; tocmai acum cînd aveau să fie neapărat necesare.

Simți vecinătatea prospețimii în violetele umede pe ca
mama i le adusese dis-de-dimineață. O simți în crini
trandafiri. Însă toată realitatea aceea îngrozitoare nu
stîrnea nici o neliniște; dimpotrivă, era fericit acolo, do
el cu singurătatea lui. Îi va fi oare frică mai apoi?

Cine știe? Îi era greu să se gîndească la momentul
care ciocanul va bate cuiele în lemnul verde, iar cosciug
va trosni sub povara speranței certe că va redeveni copa
Trupul lui, atras acum cu și mai mare forță de chemare
imperativă a țărînii, avea să zacă înclinat în adîncul ume
clisos și moale, și acolo sus, peste cei patru metri cubici, s
vor stinge treptat ultimele zgomote ale lopeților arunca
de gropari. Nu. Nici vorbă, n-o să fie copleșit de frică
Toate astea aveau să însemne prelungirea morții lui, pre
lungirea cea mai firească a noii sale stări.

N-o să-i mai rămînă nici un strop de căldură în trup
oasele îi vor fi cuprinse de frigul veșniciei, și niște stelu
de gheață îl vor pătrunde pînă în măduvă. Ce ușor se v
obișnui cu noua-i viață de mort! Într-o zi – totuși - v
simți că i se spulberă scheletul trainic; și cînd se va stră
dui să-și miște, să-și revadă vreunul din membre, nu le v
mai zări. Va simți că nu mai are un contur precis, des
lușit și va afla cu resemnare că și-a pierdut anatomia
desăvîrșită de douăzeci de ani, că s-a prefăcut într-u
pumn de pulbere fără formă, fără definire geometrică.

În pulberea biblică a morții. Poate că va simți atunci
ușoară nostalgie; nostalgia de a nu fi un cadavru adevărat
anatomic, ci unul imaginar, abstract, înfiripat numai în
amintirea nedeslușită a rudelor. Va ști atunci că o să urc
prin vasele capilare ale unui pom roditor și o să se
trezească mușcat de foamea unui copil într-un măr tom
natic. Va ști atunci – și asta îl va întrista cu adevărat - că

și-a pierdut unitatea: că nu mai este – nici măcar atît – un mort obișnuit, un cadavru oarecare.

Își petrecuse fericit ultima noapte, în compania solitară a propriului cadavru.

Dar a doua zi, cînd cele dintîi raze ale soarelui călduț se strecurară prin fereastră, simți că pielea i se înmuiase. Adulmecă o clipă. În liniște, neclintit. Lăsă aerul să-i străbată trupul. Nu încăpea nici o îndoială: „mirosul" era acolo. În timpul nopții cadaverina începuse să-și facă efectul. Organismul său începuse să se descompună, să putrezească, asemenea corpului oricărui mort. „Mirosul" era, neîndoios, un miros inconfundabil de carne stricată, care dispărea și se ivea iar, tot mai pătrunzător. Trupul i se alterase de la căldura de peste noapte. Da. Începea să putrezească. În curînd avea să vină mama să schimbe florile și încă din prag o va izbi duhoarea de carne în descompunere. Atunci îl vor duce negreșit să-și doarmă cea de a doua moarte printre ceilalți morți.

Dar, pe neașteptate, frica îi împlîntă un pumnal în spate. Frica! Ce cuvînt profund, plin de semnificații! Acum îi era frică; o frică „fizică", autentică. Ce anume o stîrnea? El înțelegea perfect, și carnea i se înfiora: probabil că nu era mort. Îl puseseră acolo, în sicriul acela pe care acum îl simțea fără cusur, moale, capitonat, teribil de comod; iar fantoma fricii îi deschise fereastra realității: aveau să-l îngroape de viu!

Nu putea fi mort, fiindcă își dădea seama cu precizie de toate; de viața care se învîrtea în preajmă, murmurîndă. De mirosul cald al heliotropelor care răzbătea prin fereastra deschisă și se confunda cu celălalt „miros". Își dădea perfect de bine seama de molcoma cădere a apei în

bazin. De greierul care, dintr-un colț, cînta mai departe, crezînd că era tot în faptul zilei.

Totul îi dezmințea moartea. Totul în afară de „miros". Însă cum putea ști oare că mirosul acela era al lui? Poate că mama uitase deunăzi să schimbe apa din vaze, și tulpinile putrezeau. Sau poate că șoarecele, pe care pisica îl tîrîse pînă în odaia lui, a intrat în putrefacție. Nu. „Mirosul" nu putea fi al trupului său.

Cu cîteva clipe în urmă era fericit, împăcat cu moartea, căci credea că murise. Pentru că un mort poate fi fericit în situația-i iremediabilă. Dar un om în viață nu se poate resemna să fie îngropat de viu. Totuși, membrele nu-i mai răspundeau la comenzi. Nu se putea exprima, și asta îi inspira groază; groaza cea mai cumplită din viața și din moartea lui. Aveau să-l îngroape de viu. O să poată simți. O să-și dea seama de momentul cînd vor bate cuiele în sicriu. O să simtă neantul trupului suspendat pe umerii prietenilor, pe cînd spaima și deznădejdea vor spori cu fiecare pas al cortegiului funebru.

Zadarnic se va chinui să se scoale, să strige din răsputeri, să lovească din bezna coșciugului îngust pentru ca toți să afle că încă trăiește, că-l vor îngropa de viu. Va fi în zadar; nici atunci membrele nu vor răspunde imperioasei chemări, cea de pe urmă, a sistemului său nervos.

Auzi zgomote în camera de alături. Să fi adormit? Să fi fost oare un coșmar toată viața aceea de mort? Însă zgomotul de veselă nu stărui. Se întristă și poate că-l cuprinse mîhnirea din cauza asta. Ar fi vrut ca toată vesela de pe lume să se spargă dintr-o singură izbitură, acolo în preajma lui, ca să se trezească dintr-un motiv din afară, acum, cînd voința îl părăsise.

Dar nu. Nu era un vis. Era sigur că, de-ar fi fost un vis, n-ar fi dat greș ultima-i strădanie de a reveni la realitate. El n-avea să se mai trezească. Simțea moliciunea sicriului, iar „mirosul" devenise acum și mai pătrunzător, atît de tare încît nu se mai îndoia că este chiar mirosul lui. Ar fi vrut să-și vadă în jur rudele înainte ca el să înceapă să se descompună, iar vederea cărnii putrezite să le facă silă. Vecinii aveau să fugă speriați de lîngă coșciug, cu o batistă la gură. O să scuipe. Nu. Asta nu. Mai bine să-l îngroape. Prefera să iasă din „asta" cît mai curînd. El însuși dorea acum să scape de propriul cadavru. Acum știa că era mort cu adevărat, sau cel puțin insesizabil de viu. Era totuna. Oricum, „mirosul" stăruia.

Resemnat, avea să audă ultimele rugăciuni, ultimele cuvinte latinești stîlcite la care acoliții răspundeau aiurea. Frigul plin de pulbere și de oseminte din cimitir îl va pătrunde pînă la oase și poate va risipi ușurel „mirosul" acela. Poate – cine știe! – iminența clipei îl va face să iasă din letargie. Atunci cînd va simți că înoată în propria sudoare, într-o apă vîscoasă, densă, cum a înotat înainte de a se naște în matricea mamei. Poate că atunci o să fie în viață.

Însă va fi atît de resemnat să moară, încît va muri probabil de resemnare.

EVA SĂLĂȘLUIEȘTE ÎN PISICĂ
(1947)

Pe neașteptate, și-a dat seama că frumusețea i se oți-
lise. Frumusețea aceea amară care ajunsese s-o doară
concret, ca o tumoare sau un cancer. Își amintea încă de
povara acestui privilegiu, pe care o purtase pe umeri
toată adolescența și pe care acum o lăsase să cadă - cine
știe unde! - cu o osteneală resemnată, cu o ultimă
mișcare de animal vlăguit. Era cu neputință să mai
suporte greutatea aceea în viitor. Trebuia să se lepede
oriunde de adjectivul acela nefolositor al personalității
ei; crîmpeiul acela din propriul nume care, tot accen-
tuîndu-se, ajunsese de prisos. Da; trebuia să-și lepede
frumusețea oriunde; la vreun colț de stradă, în vreun
cotlon mărginaș. Sau s-o facă uitată la garderoba unui
restaurant de mîna a doua, ca un mantou vechi ce nu
mai era bun de nimic. Obosise să fie centrul tuturor
atențiilor, să trăiască asediată de ochii lacomi ai bărba-
ților. Noaptea, cînd i se înfigeau în pleoape acele insom-
niei, ar fi vrut să fie o femeie de rînd, neatrăgătoare.
Între cei patru pereți ai camerei sale totul îi era ostil.

Disperată, simțea cum veghea i se strecoară pe sub piele, în cap, împingînd febra în sus, spre rădăcina părului. De parcă în artere i-ar mișuna puzderie de insecte mărunte și fierbinți, care, odată cu apropierea zorilor, în fiecare zi, s-ar trezi și-ar străbate cu labele lor mișcătoare, într-o sfîșietoare aventură subcutanată, această plămadă de lut roditor unde i se înfiripase frumusețea anatomică. Zadarnic se lupta să alunge vietățile acelea îngrozitoare. Nu putea. Făceau parte din însăși ființa ei. Dăinuiau acolo, vii, cu mult înainte de existența ei fizică. Veneau dinspre inima tatălui ei, care le hrănise cu durere în nopțile de singurătate deznădăjduită. Sau ajunseseră poate în arterele ei prin cordonul ombilical care a legat-o de maică-sa de la începutul lumii. De bună seamă, insectele acelea nu i se iviseră spontan în trup. Ea știa că veneau din urmă, că toți cei care aveau numele ei au fost nevoiți să le suporte, au fost nevoiți să îndure la fel ca ea cînd insomnia devenea de nebiruit pînă în zori. Erau întocmai insectele care desenau pe fața strămoșilor expresia aceea amară, tristețea aceea fără leac. Ea îi văzuse privind din portretele lor vechi, din existența lor spulberată, victime ale aceleiași spaime. Își mai amintea și acum chipul neliniștit al străbunicii care, din tabloul de demult, le cerea un moment de răgaz, o clipă de pace acelor insecte care acolo, în canalele sîngelui ei, nu încetau s-o tortureze și s-o înfrumusețeze fără milă. Nu; insectele acelea nu se iscaseră în ea. Se transmiteau din generație în generație, susținînd cu armura lor măruntă tot prestigiul unei caste selecte, în chip dureros selecte. Insectele se născuseră în pîntecele primei mame care a făcut o fată frumoasă. Dar trebuia, trebuia neapărat să zădărnicească moștenirea aceea. Cineva trebuia să re-

nunțe să mai transmită frumusețea aceea artificială. Femeilor din stirpea ei nu le era de nici un folos să se minuneze de chipul lor cînd se priveau în oglindă dacă toată noaptea vietățile acelea își duceau la bun sfîrșit truda lor înceată și eficace, fără strop de răgaz, cu o înverșunare de veacuri. Trebuia să pună capăt nu unei frumuseți, ci unei boli pe care se cuvenea s-o stîrpească hotărît și pentru totdeauna.

Își mai aducea încă aminte de ceasurile nesfîrșite în patul ei presărat cu ace înroșite în foc. Noptile cînd se muncea să urmărească timpul, pentru ca, odată cu răsăritul, chinul să înceteze. La ce slujea o astfel de frumusețe? Noapte de noapte, copleșită de deznădejde, se gîndea că ar fi fost mai bine pentru ea să fie o femeie de rînd, sau bărbat; oricum, să nu aibă harul acela zadarnic, hrănit de insecte de stirpe îndepărtată, care-i precipitau sosirea neînduplecată a morții. Ar fi poate fericită dacă ar avea lipsa de grație, urîțenia tristă a prietenei ei, cehoaica aceea cu nume de cîine. I-ar fi priit să fie urîtă, să poată dormi liniștită ca orice ființă omenească.

Își blestemă strămoșii. Aceștia purtau vina nesomnului ei. Aceștia, care-i transmiseseră frumusețea neschimbată, exactă, de parcă, murind, mamele își dădeau de pe umeri capul, pentru a-l pune apoi, întinerit, pe gîtul fetelor. De parcă același cap, un singur cap, s-ar fi transmis neîncetat cu aceleași urechi, cu același nas, cu o gură identică, dar și cu inteligența-i greoaie, tuturor fetelor care erau obligate să-l primească fără scăpare, ca pe o dureroasă comoară de frumusețe. Acolo, în capul acela moștenit, se afla microbul veșnic care de-a lungul generațiilor se dezvoltase, căpătase personalitate, forță, pînă ajunsese o făptură invincibilă, o boală fără leac care

punînd stăpînire pe ea, în urma unui complicat proces de reflecție, devenise insuportabilă, amară și dureroasă... întocmai ca o tumoare sau ca un cancer.

În ceasurile de nesomn își amintea de lucrurile neplăcute ce-i răneau sensibilitatea extremă. Își amintea de obiectele care alcătuiau universul sentimental unde se dezvoltaseră, ca într-un bulion de cultură, microbii aceia exasperanți. Noaptea, cu ochii ei rotunzi larg deschiși și uimiți, îndura greutatea beznei ce-i cădea pe tîmple ca plumbul topit. De jur împrejur totul dormea. Și, din colțul ei, încerca să evoce, pentru a-și petrece nesomnul, amintirile din copilărie.

Dar întotdeauna evocarea se sfîrșea cu groaza de necunoscut. Gîndurile ei, după ce hoinăreau prin unghere întunecate ale casei, se confruntau veșnic cu frica. Atunci începea lupta. Adevărata luptă cu trei dușmani neînduplecați. N-ar putea – nu, n-ar putea niciodată – să-și scoată frica din cuget. Trebuia s-o suporte, sugrumînd-o. Și totul din pricină că locuia în casa asta mare și veche, că dormea singură în colțul acela uitat, departe de restul lumii.

Gîndurile ei o apucau mereu pe umedele coridoare în beznă, scuturînd portretele de praful uscat plin de păianjeni. Praful acela tulburător și cumplit ce cădea de sus, din locul în care se spulberau osemintele strămoșilor. Veșnic își amintea de „copil". Și-l închipuia acolo, somnambul, sub stratul de iarbă, în grădină, lîngă portocal, cu un pumn de țărînă umedă în gură. I se părea că-l vede în groapa-i de lut, săpînd în sus cu unghiile, cu dinții, încercînd să fugă de frigul ce-i mușca spinarea, căutînd ieșirea prin tunelul în care-l așezaseră împreună cu melcii. Iarna îl auzea plîngînd cu scîncetele-i stinse, mur-

dar de pămînt, străpuns de ploaie. Şi-l imagina în întregime. Aşa cum îl lăsaseră cu cinci ani în urmă, în groapa plină de apă. Nu-i putea trece prin minte că putrezise. Dimpotrivă, trebuie să fi fost răpitor de frumos, plutind în apa aceea densă ca într-o călătorie fără sfîrşit. Sau îl vedea viu, dar înfricoşat, încolţit de groază de a se simţi singur, îngropat într-o grădină cufundată în beznă. Ea se împotrivise să fie lăsat acolo, sub portocal atît de aproape de casă. Îi era teamă de el. Ştia că, în nopţile cînd n-o să poată închide ochii, el avea să ghicească. Se va întoarce pe coridoarele largi să-i ceară să-l însoţească, să-i ceară să-l ferească de insectele acelea, altele, care-i devorau rădăcinile violetelor. Se va întoarce să-l lase să doarmă lîngă ea, ca pe vremea cînd era viu. Ei îi era frică să-l simtă iar alături după ce sărise dincolo de zidul morţii. Îi era frică să fure mîinile acelea pe care „copilul" le ţinea mereu încleştate, pentru a-i încălzi bulgăraşul de gheaţă. Ea dorea, după ce l-a văzut prefăcut în ciment, precum statuia spaimei prăbuşită în noroi, dorea să fie dus departe, ca să nu-i bîntuie nopţile. Şi totuşi, îl lăsaseră acolo, unde se afla şi acum netulburat, mînjit, hrănindu-şi sîngele cu mîlul viermilor. Iar ea trebuia să se resemneze să-l vadă întorcîndu-se din străfundurile tenebrelor lui. Fiindcă întotdeauna, negreşit, cînd nu putea dormi, începea să se gîndească la „copil", care precis că o striga din peticul lui de pămînt, ca să-l ajute să scape de moartea aceea absurdă.

Însă acum, în noua ei viaţă în afara timpului şi spaţiului, era mai liniştită. Ştia că acolo, în afara lumii ei, totul avea să continue în acelaşi ritm ca înainte; că odaia ei era probabil cufundată încă în zori, iar lucrurile

ei, mobila, cele treisprezece cărți favorite rămîneau la locul lor. Și că în patul ei, pustiu, abia prindea să se risipească aroma trupească ce ocupa acum golul ei de femeie în toată firea. Dar cum s-a putut întîmpla „asta"? Cum de ea, după ce a fost o femeie frumoasă, cu sîngele contaminat de insecte, hăituită de spaimă în noaptea adîncă, ieșise din coșmarul infinit, pe trezie, pentru a pătrunde acum într-o lume stranie, necunoscută, de unde dispăruseră toate dimensiunile? Își aminti. În noaptea aceea – cea a schimbării ei – fusese mai frig ca de obicei, și ea se afla singură în casă, torturată de insomnie. Nimic nu tulbura liniștea, și mirosul ce răzbătea din grădină era un miros ce aducea a groază. Sudoarea îi izvora din trup de parcă sîngele i s-ar fi vărsat înțesat de insecte. Dorea ca în acea clipă cineva să treacă pe drum, cineva care să strige, să sfîșie atmosfera aceea lîncedă. Să se miște ceva în natură, pămîntul să se învîrtească iar în jurul soarelui. În zadar însă. Nici măcar nu se vor trezi oamenii aceia proști care adormiseră sub urechea ei, în pernă. Și ea era nemișcată. Pereții împrăștiau un miros puternic de vopsea proaspătă, mirosul acela dens, nesfîrșit, care nu se simte cu nările, ci cu stomacul. Și pe masă ceasul singur, măsurînd liniștea cu mașinăria-i mortală. „Timpul..., oh, timpul...!", suspină ea, cu gîndul la moarte. Iar acolo, în grădină, sub portocal, „copilul" plîngea mai departe, cu scîncetele-i slabe de pe lumea cealaltă.

Recurse la toate cele în care credea. De ce oare nu se lumina de ziuă în clipa aceea sau nu murea odată? Nicicînd n-a crezut că frumusețea avea s-o coste atîtea sacrificii. În momentul acela – ca de obicei – continua s-o chinuiască mai presus de spaimă. Și mai prejos de spaimă

o torturau fără răgaz insectele neîndurătoare. Moartea se prinsese de viață ca un păianjen care o mușca turbat hotărît s-o răpună. Dar amîna clipa de pe urmă. Mîinile ei, mîinile pe care bărbații le strîngeau prosteşte, cu vădită furie animalică, zăceau nemişcate, paralizate de frică, de groaza irațională care-i pornea dinlăuntru, fără nici un rost, numai pentru că se ştia abandonată în casa aceea veche. Se strădui să reacționeze, şi nu putu. Spaima pusese cu desăvîrşire stăpînire pe ea, şi nu slăbea defel neclintită, înverşunată, aproape concretă; de parc-ar fi fost o ființă invizibilă care se hotărîse să nu-şi părăsească odaia. Cel mai mult o neliniştea faptul că spaima nu avea nici o justificare, că era o spaimă unică, fără rațiune, o spaimă bezmetică.

Saliva îi ajunsese spumă pe limbă. Era chinuitor să simtă între dinți lichidul acela vîscos ce i se lipea de cerul gurii şi curgea fără să-l poată opri. Era o dorință diferită de sete. O dorință nestăvilită pe care o simțea pentru prima oară în viață. Preț de o clipă uită de frumusețe, de insomnie, de spaima fără noimă. Nu se mai recunoştea pe sine. Crezu un moment că-i ieşiseră microbii din trup. Simțea că i se scurseseră în salivă. Da, totul era foarte bine. Era bine că insectele ieşiseră din ea şi acum va putea dormi, dar trebuia să găsească şi un mijloc pentru a scăpa de răşina aceea care-i încleia limba. Dac-ar putea ajunge pînă la cămară şi... Dar ce gînd o străfulgerase? Se înfioră. Nu simțise niciodată „dorința asta". Violența chinului o vlăguise, zădărnicind împietrirea în care trăise orbeşte în toți acești ani, din ziua în care îngropaseră „copilul". Era o prostie, însă nu putea mînca o portocală. Ştia că el, „copilul", ajunsese pînă în flori şi că fructele din toamnă aveau să fie pline de carnea lui, înghețată de îngrozitoarea

suflare a morții. Nu. Nu le putea mînca. Știa că sub orice portocal de pe lume se afla îngropat un copil care îndulcea roadele cu praful oaselor lui. Totuși, acum trebuia să mănînce o portocală. Era singurul leac pentru lichidul acela vîscos care o îneca. Ce prostie să creadă că el se afla într-un fruct! Va profita de momentul acela în care frumusețea încetase s-o mai doară ca să ajungă la cămară. Însă... nu era ciudat? Pentru prima oară în viață simțea cu adevărat dorința să mănînce o portocală. Se înveseli, bucuroasă. Ah, ce desfătare! Să mănînce o portocală. Nu știa de ce, dar nu simțise niciodată o dorință mai aprigă. Avea să se scoale, fericită că a devenit iar o femeie normală, cîntînd voioasă va ajunge în cămară: cîntînd voioasă, ca o altă femeie născută de curînd. Avea să ajungă chiar și în curte și...

... Amintirea o trăda din nou. Își aducea aminte că încercase să se scoale și că nu mai era în pat, că trupul îi dispăruse, că nu mai găsea în jur cele treisprezece cărți favorite și că ea nu era ea. Acum parcă n-avea trup, plutind aiurea peste un neant total, prefăcută într-un crîmpei amorf, minuscul. Nu putea să-și amintească exact ce se întîmplase. Era buimăcită. Avea doar senzația că cineva o împinsese în gol de pe marginea unei prăpăstii. Și nimic altceva. Dar acum nu avea nici o reacție. Se simțea prefăcută într-o ființă abstractă, imaginară. Se simțea prefăcută într-o femeie fără trup, de parcă pe neașteptate ar fi pătruns în înalta și necunoscuta lume a spiritelor pure.

I se făcu iar frică. Însă era o frică diferită de cea de pînă acum. Nu mai era spaima pricinuită de plînsul „copilului". Era o groază pe care i-o stîrnea noua ei lume,

stranie, misterioasă şi necunoscută. Şi cînd se gîndea că la urma urmelor, totul se petrecuse atît de nevinovat, c atîta naivitate din partea ei! Ce va zice maică-sa cînd v veni şi va afla ce s-a întîmplat? Începu să-şi imagineze alarma vecinilor cînd îi vor deschide uşa odăii şi vo descoperi că patul era gol, că zăvoarele erau neatinse, c nimeni nu putuse intra sau ieşi, şi totuşi ea nu se afla acolo. Îşi imagină expresia disperată a mamei căutînd- prin toată camera însăilînd presupuneri, întrebîndu-se „ce s-o fi întîmplat cu fata mea?" Vedea limpede scena Vor da buzna vecinii şi vor începe să facă diverse comentarii – unele răutăcioase – în legătură cu dispariţia ei. Fiecăruia îi vor trece prin cap tot felul de gînduri, după cum îi e firea. Fiecare va încerca să dea explicaţia cea mai logică, sau măcar pe cea mai acceptabilă, în vreme ce mama va da fuga pe coridoare, deznădăjduită, strigînd-o pe nume.

Şi ea va fi acolo. Va savura momentul, de-a fir a păr, din vreun ungher, de pe tavan, din crăpăturile de pe perete, de oriunde; din unghiul cel mai potrivit, ocrotită de starea-i nematerială, în afara spaţiului. Gîndurile acestea o linişteau. Acum era conştientă de greşeala ei. Nu putea da nici o explicaţie, nu putea lămuri nimic, nu putea consola pe nimeni. Nici o fiinţă nu va putea afla prefacerea ei. Acum – poate pentru prima oară cînd avea nevoie de ele – nu va mai avea gură, braţe, pentru ca toţi să-şi dea seama că ea se afla acolo, în colţul ei, despărţită de lumea tridimensională printr-o distanţă de netrecut. În noua-i viaţă era izolată, în imposibilitate de a percepe senzaţii. Dar în fiecare clipă ceva vibra în ea; o înfiorare ce o străbătea, copleşind-o, o făcea să cunoască acest univers diferit care se mişca în afara lumii ei. Nu auzea

nu vedea, dar era conștientă de sunetele și de imaginile acelea. Și acolo, în înaltul lumii ei supreme, începu să simtă atmosfera tulburătoare care o învăluia.

Abia de o clipă - după lumea noastră trecătoare - se înfăptuise prefacerea, astfel încît doar acum ea începu să afle modalitățile, caracteristicile noului sălaș. De jur împrejur domnea un întuneric adînc, primordial. Pînă cînd va dăinui oare bezna aceea? Va trebui să se obișnuiască pe veci cu ea? Zbuciumul îi spori cînd își dădu seama că era adîncită în tenebrele de nepătruns: s-o fi aflînd oare în limb? Se înfioră. Își aminti tot ce auzise uneori despre limb. Dacă se afla într-adevăr acolo, alături de ea pluteau alte suflete neprihănite ale copiilor morți nebotezați, care s-au stins din viață într-o mie de ani. Încercă să caute în beznă vecinătatea altor ființe, care trebuie să fi fost mult mai pure, mai naive decît ea. Izolată cu desăvîrșire de lumea materială, condamnată la o viață lunatică, pe veci. Poate că acolo era și „copilul", străduindu-se să găsească o ieșire pentru a ajunge iar în trupul lui.

Dar nu. De ce-ar trebui să se afle în limb? Să fi murit oare? Nu. Pur și simplu a fost o prefacere, o trecere firească de la lumea materială la o lume mai ușoară, mai puțin complicată, din care dispăruseră toate dimensiunile.

Acum nu era obligată să mai îndure insectele acelea pe sub piele. Frumusețea i se năruise. Acum, în starea aceea elementară, putea fi fericită. Deși... vai!, nu chiar fericită, fiindcă acum dorința ei cea mai arzătoare - dorința de a mînca o portocală - ajunsese imposibil de îndeplinit. Numai și numai pentru asta ar fi vrut să se mai afle în viața ei dinainte. Pentru a-și putea astîmpăra pofta de fructul acrișor, ce stăruia și după prefacere. Încercă să se

orienteze pentru a ajunge la cămară şi a simţi mâc
proaspăta şi acrişoara tovărăşie a portocalelor. În clip
aceea descoperi o dimensiune necunoscută a lumii ei:
afla pretutindeni în casă, în curte, pe tavan, sub por
calul unde dormea „copilul". Se afla în toată lum
materială de dincolo. Şi totuşi nu se afla nicăieri. Înce
să se frămînte iar. Nu mai era stăpînă pe ea însăşi. Acu
se supunea unei voinţe supreme, era o fiinţă inutil
absurdă, nevolnică. Fără să ştie de ce, se întristă. Aproap
că începu să ducă dorul frumuseţii dinainte: al frumuse
pe care ea o risipise ca o proastă.

Dar un gînd uimitor o însufleţi. Nu auzise oare c
sufletele neprihănite pot pătrunde după bunul lor plac i
orice trup? Ce avea de pierdut, la urma urmelor, dac
încerca? Se strădui să-şi amintească cine din cei ai casei a
putea fi supus încercării. Dacă ar reuşi să-şi atingă telu
ar fi mulţumită: ar putea mînca portocala. Căzu p
gînduri. La ora aceea servitorii lipseau de obicei. Mam
nu sosise încă. Însă nevoia de a mînca o portocală şi, p
deasupra, curiozitatea de a se vedea încarnată într-u
trup diferit de al ei o obligau să se grăbească. Nu vede
însă în preajmă pe nimeni în care s-ar fi putut încarn
Era un motiv dezolant: în casă nu era nimeni. Va fi
nevoită să trăiască veşnic izolată de lumea din afară, i
universul ei suspendat în aer, fără să poată mînca ce
dintîi portocală. Şi totul dintr-o prostie. Mai bine ar fi
suportat încă ani mulţi frumuseţea aceea ostilă, în loc să
se distrugă pe veci, să se dea bătută ca un animal încolţit
Prea tîrziu însă.

Avea să se retragă, dezamăgită, într-o regiune înde-
părtată a universului, un ţinut unde ar putea uita de
toate trecutele-i dorinţe pămînteşti. Dar ceva o făcu să

dea brusc înapoi. Pe tărîmul ei necunoscut se simți străfulgerată de făgăduința unui viitor mai bun. Da, exista o făptură în casă în care s-ar putea reîncarna: pisica! Șovăi însă. Era greu să se împace cu gîndul de a trăi într-un animal. Ar avea o blană moale, albă, și în mușchi o mare energie pentru sărit. Noaptea și-ar simți ochii strălucind în beznă precum doi tăciuni verzi. Și ar avea niște dinți albi, ascuțiți, zîmbindu-i mamei din adîncul sufletului ei felin cu un zîmbet larg și bun de animal. Dar nu... Nu era cu putință. Se imagină dintr-odată în trupul pisicii, străbătînd iar coridoarele casei, cu cele patru labe stînjenitoare și coada aceea mișcîndu-se aiurea, fără nici un ritm, străină de propria voință. Cum avea să fie oare viața ochilor verzi și luminoși? Noaptea s-ar porni să miaune către cer ca să nu-și verse cimentul lunar pe chipul „copilului" care zăcea pe spate, sorbind picăturile de rouă. Poate că și în condiția aceea de pisică ar simți frica. Și poate că, la urma urmelor, nici n-ar putea să mănînce portocala cu gura-i carnivoră. O pală înghețată, stîrnită din străfundurile sufletului, răbufni în amintirea ei. Nu. Nu era cu putință să se încarneze în pisică. Îi era teamă să nu simtă într-o zi în cerul gurii, în gît, în tot organismul său patruped dorința cumplită de a mînca un șoarece. Se înfioră imaginîndu-și-l în gura ei, odată prins. Îl simți zbătîndu-se cu ultimele zvîcniri în încercarea de a scăpa, de a da fuga să se ascundă în vizuină. Nu. Orice în afară de asta. Mai bine dăinuia acolo pe vecie, în lumea îndepărtată și misterioasă a spiritelor pure.

Era însă greu să se resemneze să trăiască în uitare pentru totdeauna. De ce trebuia să simtă dorința de a mînca un șoarece? Ce avea să precumpănească în această

contopire între femeie şi pisică? Va precumpăni oare in-
stinctul animal, primitiv, al trupului sau voinţa neal-
rată de femeie? Răspunsul a fost limpede precum
cleştarul. N-avea să se teamă de nimic. Avea să se întru-
peze în pisică şi să mănînce portocala rîvnită. Pe dea-
supra, avea să fie o fiinţă stranie, o pisică înzestrată cu
inteligenţă de femeie frumoasă. Va fi iar centrul atenţiei
tuturor... În clipa aceea înţelese, pentru prima dată, că
mai presus de toate virtuţile domnea vanitatea-i de
femeie metafizică.

Aidoma unei insecte care-şi mişcă alertată antenele,
îşi călăuzi energia prin toată casa în căutarea pisicii. La
ceasul acela trebuie să fi stat încă pe sobă, visînd că se
va trezi cu un fir de valeriană în gură. Dar nu era acolo.
Porni mai departe în căutarea ei, însă nu mai dădu de
sobă. Bucătăria nu mai era aceeaşi. Colţurile casei i se
păreau necunoscute; nu mai erau locurile întunecate
pline de păianjeni. Pisica nu se afla nicăieri. Se uită pe
acoperiş, prin copaci, prin canale, pe sub pat, în
cămară. Găsi totul de nerecunoscut. Unde crezu că află,
ca întotdeauna, portretele strămoşilor nu găsi decît o
sticluţă cu arsenic. Din acel moment a găsit arsenic prin
toată casa, însă pisica dispăruse. Casa nu mai era cea
dinainte. Ce s-o fi ales de lucrurile ei? De ce oare cele
treisprezece cărţi favorite zăceau acum sub un strat
gros de arsenic? Îşi aduse aminte de portocalul din
grădină. Se repezi să-l caute şi încercă să găsească iar
„copilul" în groapa lui cu apă. Dar portocalul nu se mai
afla la locul lui, şi „copilul" nu era acum decît un pumn
de arsenic amestecat cu cenuşă, sub o lespede grea de
beton. Acum îşi dormea într-adevăr somnul de veci.
Totul era diferit. Iar casa răspîndea un miros

pătrunzător de arsenic ce îi izbea nările parcă din străfundurile unei drogherii.

Numai atunci înțelese ea că trecuseră trei mii de ani din ziua în care rîvnise cea dintîi portocală.

TUBAL-CAÍN FĂUREȘTE O STEA (1948)

Se opri. „Celălalt" se opri și el. Acum nu mai încăpea nici o îndoială. În zorii ultimelor zile refuzase să pătrundă în lumea aceea întunecată, nebuloasă, către care îl împingeau cu o forță de neînfrînt toate puterile vieții lui. Știuse să se împotrivească. Mai avea încă vlagă pentru a-și concentra luciditatea care se scutura, se răzvrătea încercînd să-i scape printre degete, urmărind o panoramă ce-a fost a lui într-un timp acum apus, pierdut în iarna aceea în care ploaia cădea cu stăruință crîncenă peste priveliștea dezolantă a morții. El fusese acolo, în bătaia ploii, în picioare, încremenit ca o statuie, îndurînd rafala de grindină ce-i sfîșia pleoapele, pe cînd mintea plăsmuia imagini, imaginile acelea voluptoase, amare, care i-au populat lumea. Dar nu voia să se întoarcă. Îi mai stăruia încă în gură un gust amar de sare înghețată, de lichen verde; și crezuse că împotrivirea – deși dureroasă – avea să fie eficace. Își pusese în joc toată fărîma de vlagă ce-i mai rămînea după trecutul lui șovăielnic. Totuși, acum se putea încredința că lupta fusese zadarnică. Nu i-a fost de

nici un folos să se zbată ca un animal hăituit şi să-şi arate în faţa fantomelor spaimei colţii de cîine lovit. Nu i-a fost de nici un folos că s-a tîrît cu măruntaiele scoase pentru a izgoni corbii desfrînării. Încercase să se apere pitindu-se în spatele bastionului copilăriei. Încercase să ridice între trecutul şi prezentul lui o tranşee de crini. Dar lupta i-a fost zadarnică, precum zadarnic a fost să muşte pămîntul plin de viermi ca să simtă pe limbă calda umezeală pe care n-a avut-o laptele mamei. Da. Acum lumea aceea venise la el. Devenise prezent, cu toată realitatea-i indestructibilă; i se impusese în faţa morţii cu o forţă mai mare decît viaţa. Acum, în ciuda împotrivirii sale îndîrjite, ştia că avea să moară. Setea. Îl tot împingea spre varul zidurilor, acea sete neostoită ce-i umplea gîtlejul trecutului său tulbure de răsărituri; fiindcă acum, în zorii ultimei zi, trebuia să înfrunte adevărul îngrozitor care tocmai se ivise în spatele lui. Era dureros să-şi dea seama că trebuia să frîngă el însuşi, cu propriile braţe, mijlocul revoltei lui. Bărbatul care sălăşluia în trupul lui se înfioră. Rămase apoi neclintit, ţintuit în peticul acela de pămînt unde fusese nevoit să se oprească pentru a-şi da seama că, într-adevăr, „celălalt" se întorsese iar. Simţi în ceafă privirea de piatră tare pe care-o cunoştea atît de bine, dar care acum, dezobişnuit fiind, cădea asupra lui ca un pumn de plumb ce-l obliga să şovăie, să se clatine pe picioare. Acolo se afla „celălalt". Acolo, aşteptînd de bună seamă ca el să-şi reia mersul pentru a-l urmări, pentru a nu-l scăpa din ochi pe străzile unde plouase de curînd. Nu se putea mişca acum. Trebuie să stau liniştit, să nu mă clintesc din loc. Voi aştepta împietrit, chiar dacă starea aceasta nesigură va mai dura şapte veacuri. Mai bine mă văd prefăcut în statuie de sare chiar aici şi să nu privesc în urmă precum femeia din Biblie. Poate că,

dacă întorc capul, o să mă întîlnesc față în față cu „celălalt". Poate că e același care m-a urmărit în toți anii aceștia zbuciumați.

Acum, ținîndu-și răsuflarea, putea să-și dea seama că „celălalt" respira și el. Nu luase aminte înainte. „Nu ți-ai dat seama cînd a venit prima oară și te-a însoțit trei ani în șir?" „Nu. Dar acum, împresurat de liniștea tulburătoare din jur, cu nervii încordați, pot simți ritmul lent, blînd, uneori imperceptibil, ce se face auzit ușurel, ca dintr-un plămîn îndepărtat. Însă, la urma urmelor, oricine ar putea garanta că e vorba de o respirație normală. Nu era nimic extraordinar în lentoarea aceea, în ritmul acela îndurerat." „Poate că celălalt e un om în carne și oase, un prieten de-al tău care vrea să-ți joace o festă!" „Nu. Este «celălalt». Așa mă încredințează neașteptatul val fierbinte ce mă lovește în ceafă. Nimeni n-ar putea confunda mirosul acela, izul de alcool și drogherie. Numai propria umbră vie poate isca asemenea miros."

Pentru că frica se oprise precum o zăgăzuire de metal în vertebrele sale, putea ști acum că avea să moară. Un fior ce i se stîrni în unghii și prinse să-i urce ușurel, ca un abur de eter, de-a lungul pulpelor, al coapselor – coapsele lui! –, lăsînd în drumul vertical o zonă tremurătoare pe care mai tîrziu picioarele aveau s-o prefacă în ciment. Membrele-i sprintene și robuste nu erau altceva decît două coloane de beton, doi copaci de plumb. Și, mai sus, în pîntece, bura aceea care devenea tot mai ascuțită, mai pătrunzătoare, pînă ajunse o mușcătură cruntă ce-i sfîrteca în două rodul cald al inimii. Mîna tremurătoare căută neclintita vecinătate a zidului; dar fu prea tîrziu. Brațul i se pierdu acolo, într-un hău nesfîrșit, de parcă l-ar fi întins ca să apuce amarul gîtlej al morții. Nimeni nu-l putea opri din căderea fatală. Parcă o mînă de gheață

descărnată l-ar fi împins în gol de pe marginea unei prăpăstii. A simțit cum cade nedeslușit spre străfundurile unui alt timp, un timp diferit, deja uitat. Ca și cînd în căderea bezmetică ar vedea cum se perindă în sus o rapidă succesiune de vîrste ce fuseseră odinioară ale lui, iar acum i se înfățișau în tot adevărul lor sfîșietor, în lîncedele-i dimineți de insomnie. Se îndrepta într-acolo, spre străfundurile abisului, pe un drum vertical, drept; pe o linie perpendiculară de patru sute de ani. Da. Era vîrtejul. Din nou vîrtejul. „Cum se numea vîrtejul?" „Nu. Nu-mi aduc aminte. Nu mă întrebați de nume. Nu-mi mai vorbiți acum! Vreau să mă lăsați singur cu moartea mea, cu moartea aceea pe care am cunoscut-o cu doisprezece ani în urmă cînd mă întorceam acasă clătinîndu-mă, transfigurat de fierbințeală, învăluit în calda suflare a acelei lumi artificiale care era a mea." „A ta?" „Da. Iat-o aici, liniștită, în buzunar. Taci, că se trezește! Nu vezi că sărăcuța de ea e tristă fiindcă i se crapă ochii albaștri? Lasă-ne aici, singuri, că o să mîncăm pulpa asta împreună cu moartea noastră. Mîine o să trec pe străzi cu copleșitoarea-mi irealitate de lunatic, sorbind strop cu strop zorile cu foamea aceea de animal îndărătnic; cu toată răzvrătirea ce mă obliga să mă simt frumos; frumos și singur sub cerul amar al cocainei. Nu. timp și spațiu...!" „Cine s-a încumetat să rostească aste două cuvinte? Nu vă dați seama că mi-e teamă de ele? Dar nu, căci nu există. timp și spațiu! Spațiu și timp... Lasă-le așa, invers, pe dos; așa-mi place să le văd, pe dos!" „Ce naiba cauți dumneata aici? N-o să-l găsești. N-o să găsești vîrtejul, fiindcă l-am dus deja la culcare. Sărmanul. Era atît de istovit în pîntecele meu, că l-am dus la culcare. Acesta-i vîrtejul meu. Acum, adormit, a lăsat luceferii să-i intre în ochii albaștri. Nu te mișca!" „Ce-ai pățit la obrazul stîng?

Iertați-mă, domnișoară, am uitat chibriturile. Încă o țigară, vă rog. Mulțumesc. Dar nu sînteți femeia de pe scară? Nu. Eu v-am văzut în altă parte. Poate că da... Iată, ăsta-i portretul tatălui tău mort. Nu mă întreba de tata, căci el trăia pe lumea cealaltă. Era un bătrîn desirat, străveziu, cu un tic la obrazul stîng. Ochii îi erau mari și holbați. Uită-te la el, la portretul de pe perete. Nu vezi că-i la fel? Privește-l cu luare aminte și ai să vezi că și portretul are un tic la obrazul stîng. Bietul bătrîn! Acum zace înghețat, acolo jos, cufundat printre viermi, iar oasele-i zornăie în urechea morții. Lasă-l liniștit, că are încă înfipte în pulpe cele paisprezece cuie. A murit ca un Crist cu picioarele țintuite, în vreme ce ziua îi jelea asfințituri dintr-o parte. Dar acum doarme precum vîrtejul. Iată-i acolo, împreună ca doi frați, temîndu-se că li se vor crăpa ochii albaștri. I-au îngropat privind în sus. Dar, era să uit, vorbesc cu dumneavoastră fără să vă cunosc. Nu sînteți femeia de pe scară? Timp și spațiu. Ah, și dumneavoastră știți povestea asta! Dar de ce spuneți asta?" „Spațiu și timp... Așa da; ce mult îmi place să le văd pe dos!"

Acum era altul. Inima, care cu o clipă în urmă îi zvîcnea zbuciumat în piept, prinse să dispară. Un val de beatitudine, de liniște îi năpădea cugetul și-l făcea să se simtă ușor, aerian, de parcă forța gravitației ar fi încetat să-și exercite influența asupra trupului său. Uită - acum de-a binelea - că în spate îl pîndea „celălalt", așteptînd să facă el primii pași. Prefera să rămînă așa, nădăjduind ca tata să scape din moartea în care-l scufundaseră portretele și să înceapă să crească fără măsură. Da. Era frumos tata cînd se dădea jos din ramă și venea să se așeze la marginea patului. El îl vedea iar - cum îl văzuse pe furiș în copilărie -, înfigîndu-și acul spre a depozita germenul somnului

în pulpa lui. Chipul lui căpăta încetul cu încetul culoarea țărînii murdare, plumburii, iar trupul îi devenea uriaș în încăpere. El ghicea trupul care creștea necontenit, luînd forme bezmetice, ramificîndu-se pe tavanul ce începea să se clatine. Simțea o copleșitoare mîndrie filială văzîndu-l cum își lungește gîtul spre a trăi clipa în care tata împingea acoperișul casei ce se prăbușea cu zgomot asurzitor. Tata nu era pe atunci tatăl lui. Era un bărbat înalt și ascuțit; dureros de ascuțit, parcă cioplit într-un strigăt. Îl auzea cîntînd cu plămînii lui zdraveni în cele patru zări, făcînd cu vocea lui să tremure rădăcina trainică a copacilor, năucind oamenii, prefăcînd orașele în praf și pulbere, doborînd Bisericile de la înălțimea pumnului său pentru a întîmpina cu o înfiorare de clopote cumplita veselie de copil barbar. Iată fruntea lui tot mai înaltă, alungînd porumbeii în călătoria-i în sus, în căutarea cerului adînc și întunecat, cerul acela de scrum stins, tulbure, văduvit de luceferi, ce-i agita uriașele aripi, monstruoasele aripi de liliac pe umerii de neînvins. Ah, tatăl lui era stăpînul lumii! Pe pămîntul devastat rămînea doar el, îndurerat, transformînd natura, împărțind rîurile, mările, de fiecare dată mai nemulțumit de opera lui, precum un dumnezeu plictisit în prima dimineață a potopului.

Dar înălțarea aceea va dura doar cîteva clipe efemere. Îl și vedea descrescînd. În curînd avea să se prefacă într-o ființă măruntă, infimă, care se va dubla și se va multiplica prin toate ungherele încăperii într-un pumn de forme egale, identice, mișcătoare, fugind înnebunite, ca niște furnici împrăștiate de foc. Lui îi plăcea să asiste la sărbătoarea aceea monstruoasă; simțea o plăcere nesfîrșită, o plăcere fără noimă, văzîndu-și tatăl multiplicat. Simțea satisfacția de a încolți armata de liliputani ce se îngrămădeau îngroziți prin colțuri, ciocnindu-se unii de

alții, multiplicîndu-se tot mai rapid pînă ajungeau s
umple camera pînă la refuz. Prima oară s-a simțit des
cumpănit; acum se familiarizase însă cu priveliștea acee
de zi cu zi. Nu se mai minuna să-și vadă tatăl multiplica
pretutindeni, pe mese, pe sub paturi, peste cărți, fugin
înspăimîntat prin gaura de șoareci. Dimpotrivă: nu ma
putea trăi fără această petrecere zilnică. Simțea o satis
facție de copil mare atunci cînd izbutea să prindă în
căușul mîinii zece-cincisprezece dintre marionetele
mărunte și să le ridice pînă în dreptul ochilor. Le vede
mai bine așa. Se desfăta privind expresia îngrozită ce schi
monosea chipul liliputanilor cînd se chinuiau să-și
mențină echilibrul pentru a nu aluneca pe jos. Toți erau
leiți, cu desăvîrșire leiți: palizi, pămîntii, cu același tic
nervos pe care l-a avut tatăl lui, iar apoi portretul tatălui
la obrazul stîng. Cu toate coapsele pline de vînătăi, de
găuri adînci, mirosind a alcool, a droguri de noapte. Cu
ce satisfacție îi vedea tremurînd cînd prindea să-și strîngă
degetele, să-și închidă mîna ca să-i strivească, să-i facă zob
în pumn! Era curios să-i vadă fugind iute printre mobile
înecîndu-se în acvarii, devorați de peștii hămesiți. Tatăl
multiplicat, era atunci o năvală scîrboasă de șoareci.

Acum înțelegea totul perfect. Întoarcerea „celuilalt"
implica revenirea tuturor acelor senzații morboase a
căror dureroasă experiență, chiar și după regenerare, îl
împingea mai departe, cu o forță nestrămutată, spre
tărîmul devastator al febrei. Încercă să-și aducă aminte
cînd l-a văzut pentru prima oară pe „celălalt", dar vîrtejul
se întețea, îi ajungea în stomac, rotitor, necontenit. Se
strădui să se agațe, cu o disperare de animal rănit, de o
singură idee, ca de un catarg, în toiul acelei înfiorătoare
furtuni cerebrale, însă toate se spulberau fulgerător, con
topite într-un iureș bezmetic de amintiri. Lumea cedă

brusc sub trupul lui și funia i se strînse – încă o dată, ca-n prima noapte – în jurul gîtului. Nu. De data asta nu poate da greș. Auzul îmi stă la pîndă așteptînd momentul în care vertebrele cervicale se dezarticulează. Astăzi vreau cu adevărat să aud acest scrîșnet cumplit. Așa. Așa... Iertați-mă, nu sînteți dumneavoastră femeia de pe scară? Timp și spațiu. Nu. Așa nu. Spațiu și timp... Așa, cu susu-n jos! Ce bine! Să nu spună nimeni acum că sînt un laș, că n-am fost în stare să mă spînzur de un copac, de o bîrnă, ca să mi se frîngă pentru totdeauna șira spinării. „Sîntem amatorii de marijuana, sîntem invertiții!" Cine spune „asta" în spatele meu? Astăzi femeia nu va veni. Nu. Să se ducă într-altă parte cu scara ei cu tot. Mîine mă vor găsi spînzurat de tavan ca un fruct, cu vocea gîtuită de funie. Atunci voi putea spune cu adevărat: timp și spațiu... Nu, spațiu și timp, minunat, pe dos! Pesemne am murit. Atîrn de multă vreme de funia asta, legănîndu-mă în aer. Sînt deja rece. Drace, mai-mai că încep să putrezesc! Acum n-o să mai vină nimeni cu corul de voci lunatice să-mi strige în urechi: „Sîntem amatorii de marijuana...!" Auzi afară glasuri care-l strigau tînguitor pe nume, cu un accent aproape matern, iar niște lovituri zdravene date de un umăr vînjos făceau să tremure pereții încăperii. Veșnica poveste! Cineva auzi zgomotul, și vecinii se adunară în casă. Acum, ca și în alte rînduri, ușile aveau să se prăbușească sub greutatea tuturor umerilor de acolo, care împingeau cu înverșunare, încercînd să-l smulgă din ghearele morții." „Ce laș, ce prost mai sînt! Și totul din pricina slăbiciunii mele! Pentru că mi-e frică de cercul acesta înghețat ce s-a oprit o clipă să-mi strîngă tîmplele, gata să-mi zdrobească oasele. Poate ar fi fost mai potrivit cu demnitatea mea să mă fi găsit cu capul

într-o oglindă de sînge. Poate ar fi fost mai bine să fi răsfățat nările morții cu un trandafir de pulbere."

Atunci începu să-și dea seama de prezența „celuilalt". Și-l închipuia pretutindeni. Ascuns prin unghere, în spatele ușilor; spionîndu-i orice gest, orice mișcare. Reușea să-i vadă silueta alunecoasă, fuga precipitată. În sufragerie „îl" vedea luînd-o la goană după ce vărsase o sticluță cu laudanum peste alimente. Se afla în toate părțile, multiplicat, dedublat precum tatăl lui: în casă, în oraș, în lumea întreagă. Noaptea „îl" auzea, gîfîind, cum se opintește să dărîme pereții ca să pătrundă pînă la el în cameră și să-l sugrume, să-i străpungă pleoapele cu ace înroșite în foc, să-i ardă tălpile cu fierul roșu. Nu. Nu pot dormi în noaptea asta. „Celălalt" va profita de momentul în care voi închide ochii pentru a doborî ușile și a intra să-mi coasă cearșafurile. L-am simțit cum încearcă să-mi vîre ghimpi de portocali între unghii și carne. Trebuie să mă apăr. Trebuie să bat în cuie ușa asta, să pun două scînduri groase în cruce, ca să nu poată intra. Iar pe dinăuntru, aici, un lacăt. Dincoace altul. Și încă unul. Chiar astăzi o să pun o duzină de lacăte. O mie de lacăte! Și de jur împrejurul patului o să ridic o baricadă, o adevărată tranșee.

Voi așeza un clopot în mijlocul încăperii. Dar de unde ai să faci rost de un clopot? Cine-i acolo în colț și mă întreabă? Cine! Un clopot! De ce oare cuvîntul „clopot" va răsuna precum clopotele? Cum de unde o să fac rost de un clopot? Domnișoară, vreau să cumpăr un clopot. Ca să-l aud pe „celălalt" cînd vine să mă sugrume. Vindeți-mi o duzină de clopote. Dar nu sînteți dumneavoastră femeia de pe scară? Un clopot! Ce cuvînt frumos! Domnișoară, puteți să-mi spuneți ce culoare au cuvintele? Sînt cuvinte ce se sparg ca clopotele. Ce spuneți?

Că-s nebun? Aiurea! Un... Dar să fiu oare nebun? Nebun în timp și în spațiu! Spațiu și Timp... Așa, cu majuscule și pe dos! „Dar nu vezi că «celălalt» vine încoace? Nu-l lua în seamă dacă te întreabă de femeia de pe scară."

Însă a fost într-o zi, dis-de-dimineață, ca acum, când a reușit să-l simtă pe „celălalt" fizic. Într-o dimineață în care, întorcîndu-se acasă, a avut senzația certă că îl urmărea cineva. „Celălalt" s-a oprit – cum s-a oprit și acum. Liniște. Nimeni nu rupea calmul acela îngrozitor, liniștea exasperantă. Ar trebui să mai meargă două-trei străzi. Era drumul obișnuit de la cîrciumă acasă. Drumul pe care îl făcuse zilnic în zori, fără să ia aminte, aproape automat. Însă acum știa că stătea cineva, necruțător, în spatele lui. Așteptă o clipă, încercînd să-și țină respirația agitată, străduindu-se să oprească valul de sînge care-i urca spre cap. Auzul – auzul acela al lui în stare să perceapă căderea unui ac – era atent la toate semnalele. În depărtare, un orologiu bătu de trei. Fură trei bătăi lente, blînde, ce-i răsunară în urechi dătătoare de speranță, de parc-ar fi venit dintr-o clopotniță vie care ar fi urmărit să-l trezească din frică. Fusese copleșit de frică. Frică, eu! Eu, care am înfruntat în trei rînduri morțile de toate culorile și m-am întors întotdeauna teafăr de la luptă! Începu să reacționeze. N-a fost oare o iluzie a urechilor mele supersensibile sau o festă mizerabilă pe care mi-a jucat-o sistemul nervos? E necesar să merg mai departe. Trebuie să mai străbat două străzi. Să învinge spaima care mă paralizează ca pe un copil tîmpit.

Încet, dar hotărît, își reluă mersul. „Celălalt" o porni și el. Auzi limpede pașii pe caldarîm. Erau zgomote la unison, simultane, precise. Da. Cineva venea în urma lui. Acum nu-l mai simțea ca în alte dăți. Acum îl auzea, aproape că îl putea pipăi în spatele lui. O forță

supranaturală îl împinse, îl obligă s-o ia la fugă pe strad pustie. Se împotrivi. Rămase o bună bucată de tim nemişcat, încremenit. Nu-şi putea aminti cît stătuse aş dar în toiul acelui vălmăşag de amintiri era ceva de car avea să-şi amintească veşnic: pala îngheţată ce-i bici obrazul atunci cînd, foarte iute, se învîrti pe călcîie şi se pomeni faţă în faţă cu „celălalt". Ce a văzut n-ar pute uita cîte zile va mai avea!

Funia i se strînse în jurul gîtului, acum într-adevă pentru totdeauna. Simţi scrîşnetul, trosnetul înfiorător a vertebrelor de la ceafă dezarticulîndu-se. În camera de alături cineva spunea nu ştiu ce lucruri absurde, ceva în legătură cu femeia de pe scară. Şi un glas prinse să-l strige stăruitor pe nume, ca dintr-o gură în care fusese înfundat un căluş. Era un glas cunoscut, aproape prietenos; glasul „celuilalt" care se pierdea acolo jos, adînc, în străfundurile tulburi ale febrei. Şi de data asta – ca acum – se agăţă de coastele morţii precum un om care se prăbuşeşte, precum un cîine bătut.

CEALALTĂ PARTE A MORȚII
(1948)

Se trezi speriat, fără să știe de ce. Un miros acru a violete și formaldehidă răzbătea, puternic și atotcuprinzător, din cealaltă încăpere, amestecîndu-se cu aroma de flori ce și-au deschis de curînd petalele dinspre grădină, în faptul zilei. Încercă să se liniștească, să-și recapete vlaga pe care o pierduse brusc în timpul somnului. Pesemne se crăpase de ziuă, pentru că afară, în livadă, începuse să cînte șuvoiul de apă printre legume, iar cerul era albastru prin fereastra deschisă. Cercetă camera întunecoasă, străduindu-se să-și explice trezirea aceea bruscă, așteptată. Avea impresia, certitudinea fizică aproape, că intrase cineva în vreme ce el dormea. Totuși, era singur, și ușa încuiată pe dinăuntru nu vădea în nici un fel semne de violență. Sus în fereastră un luceafăr. Rămase liniștit un moment, încercînd parcă să-și domolească tensiunea nervoasă care-l împinsese pînă la suprafața somnului și, cu ochii închiși și fața în sus, prinse să dibuiască iar firul rupt al liniștii. Sîngele zvîcnind i se adună în gît, pe cînd mai departe, în piept, inima se zbuciuma gata să i-l spargă,

marcînd un ritm agitat şi stăruitor de parcă s-ar fi întoar
dintr-o goană nebună. Retrăi în minte minutele dinainte
Poate că avusese un vis ciudat. Poate un coşmar. Nu. N
era nimic deosebit, nici un motiv de spaimă în „asta".

Mergea într-un tren (acum pot să-mi amintesc), stră
bătînd un peisaj (visul acesta l-am avut adesea) cu natur
moartă, cu pomi artificiali, falşi, avînd drept roade brice
foarfeci şi alte diverse (acum mi-amintesc că trebuie să-m
potrivesc părul) instrumente de frizerie. Avusese adesea
visul acesta, dar niciodată nu-i stîrnise asemenea spaimă
După un copac se afla fratele lui, celălalt, geamănul, ce
care fusese îngropat în după-amiaza aceea, făcînd gestur
(asta mi s-a întîmplat uneori în viaţa reală) pentru a opri
trenul. Încredinţat de zădărnicia semnalului, o rupse la
fugă în spatele vagonului pînă cînd se prăbuşi, gîfîind, cu
gura plină de spumă. Bineînţeles, visul era absurd, ira
ţional, dar nu justifica defel trezirea aceea zbuciumată
Închise iar ochii, cu tîmplele zvîcnindu-i încă din pricina
şuvoiului de sînge ce tot urca, ferm ca un pumn strîns
Trenul pătrunse într-un relief arid, sterp, searbăd, şi o
durere în piciorul stîng îl făcu să-şi abată atenţia de la
peisaj. Observă că avea (nu trebuie să-mi mai pun pan
tofii ăştia care mă strîng) un buboi la degetul din mijloc
al piciorului. Cît se poate de firesc, de parcă ar fi fost
obişnuit cu aşa ceva, scoase din buzunar o şurubelniţă cu
care desprinse vîrful buboiului. Îl puse cu grijă într-o
cutiuţă albastră (oare în vis se văd culorile?) şi prin rană
apăru capătul unui firicel unsuros şi galben. Fără să se
tulbure, ca şi cum ar fi aşteptat să vadă firicelul acela,
trase de el încet, cu precizie atentă. A fost un fir lung,
nesfîrşit, ce se ivea spontan, fără efort sau durere. După o
secundă îşi ridică privirea şi văzu că vagonul se golise şi
că nu mai rămăsese, în alt compartiment al trenului, decît

fratele lui, îmbrăcat ca o femeie, încercînd în fața unei oglinzi să-și scoată ochiul stîng cu o foarfecă.

Visul acela îi făcea cu adevărat silă, dar nu-și putea explica de ce sîngele îi năvălea acum tulbure, cînd înainte, după coșmaruri îngrozitoare, reușise să-și păstreze calmul. Își simți mîinile reci. Mirosul de violete și formaldehidă stăruia și devenea neplăcut, aproape agresiv. Cu ochii închiși, încercînd să-și potolească respirația gîfîitoare, se strădui să caute o temă banală ca să se adîncească iar în visul întrerupt cu cîteva minute înainte. Mă puteam gîndi, bunăoară, că peste trei ceasuri trebuie să mă duc la agenția de pompe funebre să anulez comanda. În colț, un greier sculat cu noaptea-n cap își făcu auzit clopoțelul și umplu încăperea cu glasu-i ascuțit, tăios. Tensiunea nervoasă începu să cedeze, încet, dar sigur, și simți iar moleșeala, relaxarea mușchilor; zăcea lungit pe plapuma moale și groasă, pe cînd trupul, ușor, fără greutate, străbătut de o senzație dulce de beatitudine și istovire, își pierdea treptat conștiința propriei structuri materiale, a acelei plămezi pămîntești, grele, care-l definea, care-l plasa într-o zonă de neconfundat și precisă pe scala zoologică, și suporta în dificila-i arhitectură o întreagă sumă de sisteme, de organe definite geometric care-l înălțau în arbitrara ierarhie a animalelor raționale. Pleoapele, acum ascultătoare, îi cădeau peste cornee cu aceeași naturalețe cu care brațele și picioarele i se învălmășeau într-o grămadă de membre ce își pierdeau, încet, independența; de parcă întregul organism s-ar fi prefăcut într-un singur organ mare, total, iar el – omul – și-ar fi abandonat rădăcinile mortale pentru a pătrunde în alte rădăcini, mai adînci și mai puternice; în rădăcinile veșnice ale unui somn integral și definitiv. Auzi că afară, de partea cealaltă a lumii, cîntecul greierului se stingea

treptat pînă dispăru din simţurile sale, care se întoarseră spre înăuntru, cufundîndu-l într-o nouă şi necomplicată noţiune a timpului şi spaţiului; ştergînd prezenţa acestei lumi materiale, fizică şi dureroasă, plină de insecte şi de mirosuri acre de violete şi formaldehidă.

Molcom, învăluit în aura caldă de seninătate la care rîvnise, simţi gingăşia morţii lui artificiale şi zilnice. Se cufundă într-o geografie plăcută, într-o lume uşoară, ideală: o lume parcă desenată de un copil, fără ecuaţii algebrice, fără despărţiri de îndrăgostiţi şi fără forţe ale gravităţii.

Nu putea preciza cît timp a stat aşa, în spaţiul nobil dintre vis şi realitate; dar brusc îşi aduse aminte, ca şi cum dintr-o lovitură de cuţit i-ar fi tăiat gîtul; dădu să sară şi simţi că fratele geamăn, fratele lui mort, era aşezat la marginea patului.

Şi iar îşi simţi inima ca un pumn în gură care-l împinse să facă un salt. Lumina ce se înfiripa, greierul care se spetea mai departe, singurătatea cu flaşneta-i dezacordată, aerul proaspăt ce urca din universul grădinii, totul îl făcea să se întoarcă din nou la lumea reală; însă de data asta putea înţelege pricina tresăririi de spaimă. În scurtele minute de somnolenţă şi (acum îmi dau seama) în cursul întregii nopţi, cînd a crezut că are un vis liniştit, simplu, fără gînduri, memoria i se fixase asupra unei singure imagini, constante, neschimbate; o imagine autonomă care i se impunea în cuget în ciuda voinţei şi a împotrivirii propriului gînd. Da. Aproape fără să-şi dea seama, „acel" gînd pusese stăpînire pe el, umplîndu-l, trăind înlăuntrul lui pe de-a întregul, ajungînd să fie un fundal ce rămînea neschimbat în spatele celorlalte gînduri, alcătuind suportul, vertebra hotărîtoare în drama mentală a zilelor şi nopţilor lui. Ideea cadavrului fratelui său geamăn se înfipsese în însuşi miezul vieţii lui.

Şi acum, cînd îl lăsaseră acolo, în peticul său de pămînt, cu pleoapele înfiorate de ploaie, acum îi era frică de el.

N-a crezut în veci că lovitura avea să fie atît de puternică. Prin fereastra întredeschisă intră din nou mirosul amestecat acum cu alt miros, a tărînă umedă, a oase scufundate în apă, şi mirosul îi ieşi bucuros în întîmpinare, cu o îngrozitoare bucurie de om sălbatic. Trecuseră multe ceasuri din momentul în care l-a văzut zvîrcolindu-se pe cearşafuri, ca un cîine rănit, urlînd, muşcînd strigătul de pe urmă ce-i umplea gîtul de sare; chinuindu-se să sfîşie cu unghiile durerea care i se cătăra pe spinare pînă la rădăcinile tumorii. Nu putea uita muşchii săi de animal în agonie, împotrivindu-se adevărului care i se ivise în faţă, care i se lipise de trup cu înverşunare, cu o stăruinţă imperturbabilă, definitivă ca însăşi moartea. El l-a văzut în ultimele-i momente de agonie cruntă. Atunci cînd şi-a rupt unghiile de pereţi, rîcîind cel de pe urmă crîmpei de viaţă ce i se scurgea printre degete, pierzînd sînge, pe cînd cangrena se strecura, lipindu-i-se pe-o parte, asemenea unei femei implacabile. Apoi l-a văzut cum se trîntеşte pe patul răscolit, cu o licărire de oboseală resemnată, asudînd, cînd dinţii plini de spumă dezvăluiră un zîmbet oribil, monstruos, şi moartea prinse să-i fugă prin oase ca un rîu de cenuşă.

Atunci m-am gîndit la tumoarea care încetase să-l mai doară în pîntece. Mi-am imaginat-o rotundă (acum el a simţit aceeaşi senzaţie), umflată ca un soare lăuntric, insuportabilă ca o insectă galbenă ce-şi întindea filamentele vîscoase în străfundurile maţelor. (Simţi că măruntaiele i se răsculară stîrnite parcă de iminenţa unei necesităţi fiziologice.) Poate că şi eu voi avea vreodată o tumoare ca a lui. La început va fi o sferă micuţă, dar care creşte mereu, ramificîndu-se, mărindu-se înlăuntrul pîntecelui, precum

un făt. O să-l simt probabil cînd o să înceapă să se miște să se deplaseze tot mai lăuntric cu o furie de copil lunatic, strecurîndu-se printre intestine, orb (își duce mîinile la stomac pentru a-și potoli durerea ascuțită), cu mîinile nesățioase întinse spre umbră, căutînd matricea caldă, uterul primitor pe care nu-l va găsi niciodată, în vreme ce ale sale o sută de picioare de animal fantastic se vor încîlci tot mai mult într-un cordon ombilical lung și galben. Da. Poate că eu (stomacul!), ca fratele care tocmai a murit, am o tumoare în adîncul viscerelor. Mirosul ce venise din grădină răzbea din nou acum, puternic, respingător, învăluit într-un abur grețos. Timpul părea să se fi oprit la marginea zorilor. Pe geam luceafărul încremenise, în timp ce camera de alături, unde cadavrul stătuse toată noaptea, își trimetea mai departe mesajul pătrunzător de formaldehidă. Era, de bună seamă, un miros diferit de cel din grădină. Era un miros mai tulburător, mai deosebit decît acel vălmășag răspîndit de florile pestrițe. Un miros pe care, după ce l-a simțit prima oară, l-a legat veșnic de cadavre. Era mirosul glacial și exuberant lăsat de aldehida formică prin amfiteatre. Se gîndi la laborator. Își aminti de viscerele conservate în alcool pur; de păsările împăiate. Carnea unui iepure saturat de formol se întărește, se deshidratează și își pierde docila elasticitate pînă se transformă într-un iepure permanent, eternizat. Formaldehidă. De unde o veni oare mirosul? Singura soluție e să stăvilești putrezirea. Dacă noi, oamenii, am avea formol în vene, am fi ca bucățile anatomice scufundate în alcool pur.

Auzi, acolo afară, zgomotul ploii ce se întețea bătînd în geamul întredeschis. Un aer proaspăt, desfătător și nou intră plin de umezeală. Mîinile îi erau tot mai reci, făcîndu-l să simtă prezența formolului în artere; de parcă

umezeala din curte l-ar fi pătruns pînă la oase. umezeală. „Acolo" e multă umezeală. Se gîndi cu o anume tristețe la nopțile de iarnă în care ploaia va străpunge iarba și umezeala se va cuibări să doarmă pe coastele fratelui, străbătîndu-i trupul ca un curent concret. I se părea că morții au nevoie de alt sistem circulator, care să-i arunce în abisul altei morți, inevitabile, cea de pe urmă. În momentul acela dorea să stea ploaia, iar vara să fie un anotimp veșnic și imperios. Îi trecea prin minte că îl sîcîia stăruința acelui răpăit ud în geam. Voia ca lutul de prin cimitire să fie uscat, întotdeauna uscat, căci îl frămînta gîndul că, după ce trec cincisprezece zile, cînd umezeala începe să-i alerge prin măduva oaselor, nu va mai exista alt om la fel, cu desăvîrșire identic cu el, acolo, sub pămînt.

Da. Ei erau doi frați gemeni, leiți, pe care nimeni nu-i putea deosebi la prima vedere. Înainte, cînd fiecare își trăise viața lui, nu erau decît doi frați gemeni, simpli și separați unul de celălalt ca doi oameni diferiți. Spiritual vorbind, nu exista nici un factor comun între ei. Însă acum, cînd întepeneala, îngrozitoarea realitate i se cățăra pe spinare ca un animal nevertebrat, ceva se amestecase în atmosfera lor integrală, ceva ce se arăta ca un hău, de parcă lîngă el s-ar fi căscat o prăpastie sau ca și cum, brusc, i-ar fi fost retezată dintr-o lovitură de secure o jumătate din trup; nu din trupul acela precis, anatomic, supus unei perfecte definiri geometrice; nu din trupul fizic ce acum era cuprins de groază, ci din celălalt trup care se afla mai presus de al lui, care stătuse împreună cu el în adîncul nopții lichide din pîntecele matern și se întorcea cu el pe ramurile unei genealogii străvechi; care a curs, amestecat cu el, în sîngele a patru perechi de străbunici, ivindu-se din urmă, de la începutul lumii,

menținînd cu greutatea lui, cu misterioasa-i prezență, tot echilibrul universal. Se putea prea bine ca el să fi avut sîngele lui Isaac și al Rebecăi, să fi fost fratele lui, cel care s-a născut lipit de călcîiul lui și a venit de-a rostogolul din generație în generație, noapte de noapte, din sărutare în sărutare, dintr-o dragoste într-alta, coborînd prin artere și testicule, pînă a ajuns, ca într-o călătorie nocturnă, la matricea recentei sale mame. Misteriosul drum ancestral i se înfățișa acum chinuitor și adevărat, acum, cînd echilibrul fusese rupt și ecuația rezolvată definitiv. Știa că lipsea ceva armoniei lui personale, integrității precise și cotidiene: Iacob se desprinsese cu desăvîrșire de gleznele lui!

În zilele în care fratele lui a fost bolnav n-a avut senzația asta, fiindcă figura palidă, transfigurată de febră și de durere, cu barba crescută ajunsese diferită cu totul de a lui. Dar, îndată ce a rămas nemișcat, întins peste moartea-i absolută, au chemat un bărbier ca să „înfrumusețeze" cadavrul. El a fost de față, lipit de zid, cînd a sosit bărbatul îmbrăcat în alb și înarmat cu instrumentarul curat al meseriei lui. Cu precizie de maestru acoperi cu spumă barba mortului (cu gura plină de spumă, așa l-a văzut înainte de a muri) și, încetișor, dezvăluind un secret îngrozitor, începu să-l radă. Atunci l-a asaltat ideea „aceea" oribilă. Pe măsură ce, în urma briciului, se ivea chipul palid și ofilit al fratelui geamăn, el simțea că acel cadavru nu era străin de el, ci era făcut din însăși plămada lui pămîntească, că era de fapt propria repetiție. Avea strania senzație că rudele lor extrăseseră din oglindă imaginea lui, cea pe care el o vedea reflectată pe cînd se bărbierea. Acum această imagine ce răspundea fiecăreia dintre mișcările lui căpătase independență. El o văzuse bărbierindu-se și-n alte rînduri, în toate diminețile. Dar asista la dramatica experiență că alt bărbat rădea barba

imaginii din oglinda lui, făcînd abstracție de propria prezență fizică. A avut certitudinea, siguranța că, de s-ar fi apropiat în momentul acela de un geam, ar fi dat de neant, chiar dacă fizica n-ar avea o explicație exactă pentru acest fenomen. Era conștiința dedublării! Disperat, încercînd să reacționeze, pipăi zidul neclintit care i se păru, cînd îl atinse, un curent de siguranță. Bărbierul își terminase munca și cu vîrful foarfecilor închise pleoapele cadavrului. Noaptea îi rămase tremurătoare înăuntru, în nedezmințita singurătate a trupului desprins. Așa erau leiți. Doi frați identici, repetați în chip tulburător.

Atunci, luînd aminte cît de strîns erau legate aceste două naturi, i se năzări că avea să se întîmple ceva extraordinar, neașteptat. Își imagină că despărțirea celor două trupuri în spațiu era numai aparentă, cînd, în realitate, amîndoi aveau o natură unică, totală. Poate că, atunci cînd descompunerea organică îl va atinge pe cel mort, și el, cel viu, va începe să putrezească în lumea-i însuflețită.

Auzi cum ploaia prinse să bată tot mai stăruitor în geam și greierul își rupse pe neașteptate corzile. Mîinile îi erau acum îngrozitor de reci, de o nesfîrșită răceală neomenească. Mirosul de formaldehidă, pătrunzător, îl făcu să se gîndească la posibilitatea de a urmări putrefacția pe care i-o transmitea fratele geamăn de acolo, din groapa-i înghețată. Asta-i absurd! Poate că fenomenul e invers: influența trebuia s-o exercite el, care rămînea în viață, cu energia, cu nucleul său vital! Poate - în privința asta - atît el, cît și fratele lui se vor păstra neatinși, menținînd un echilibru între viață și moarte, pentru a se feri de descompunere. Dar cine ar putea să-i dea asigurări? Nu era oare posibil și ca fratele îngropat să nu putrezească, pe cînd descompunerea, cu tentaculele sale albastre, urma să-l năpădească pe cel viu?

Se gîndi că ultima ipoteză era cea mai probabilă și se resemnă să aștepte venirea ceasului cumplit pentru el. Carnea îi devenise moale, adipoasă, și a crezut că simte cum o substanță ca sineala îl acoperea cu desăvîrșire. Adulmecă în jos spre propriile mirosuri ale trupului, însă numai formolul din camera de alături îi agită membranele olfactive cu o înfiorare înghețată, de neconfundat. Apoi nu l-a mai tulburat nimic. În colțul lui, greierul se străduia să-și reînceapă psalmodia, în vreme ce o picătură groasă și precisă începu să se prelingă de pe tavan chiar în mijlocul încăperii. O auzi căzînd fără să fie surprins, căci știa că în locul acela lemnul e stricat, dar își închipui picătura născută din apă proaspătă, binefăcătoare, care venea din cer, dintr-o viață mai bună, mai cuprinzătoare și mai puțin întesată de fenomene fără noimă, ca dragostea, sau digestia, sau îngemănarea. Poate că picătura avea să umple camera într-un ceas sau într-o mie de ani și o să topească armura aceea muritoare, substanța vană care poate – de ce nu ? – peste cîteva clipe n-avea să mai fie decît un amestec păstos de albumină și ser. Acum totul era la fel. Între el și mormîntul său nu se interpunea decît propria moarte. Resemnat, auzi picătura, groasă, grea, precisă, care cădea în lumea de dincolo, în lumea înșelătoare și absurdă a animalelor raționale.

DIALOGUL OGLINZII

(1949)

Bărbatul din încăperea din față, după ce dormise ore în șir ca un prunc, uitînd de grijile și necazurile de dis-de-dimineață, se trezi cînd se luminase de-a binelea și zgomotul orașului umplea – pînă la refuz – aerul camerei cu ușa întredeschisă. Se gîndi pesemne – dacă nu cumva era stăpînit de o altă stare de spirit – la copleșitoarea obsesie a morții, la frica lui absolută, la bulgărele de noroi-lut din propria plămadă – pe care acum fratele lui trebuie să-l fi avut sub limbă. Dar soarele vesel ce lumina grădina îi abătu atenția spre altă viață, mai obișnuită, mai pămîntească și poate mai puțin adevărată decît îngrozitoarea-i existență lăuntrică. Își ducea viața de bărbat obișnuit, de animal cotidian, care-l făcu să-și amintească – fără să țină seama de sistemul lui nervos, de ficatul lui delicat – de iremediabila imposibilitate de a dormi ca un burghez. Se gîndi – și în asta era, desigur, o fărîmă de matematică burgheză – la încurcătura de cifre, problemele financiare de la birou.

Opt și douăsprezece. Precis că voi ajunge tîrziu. Își plimbă buricele degetelor pe bărbie, pipăindu-și apoi obrazul. Pielea aspră, presărată cu țepi crescuți, îi lăsa prin antenele degetelor impresia de păr tare. Apoi, cu palma mîinii întredeschise, își pipăi chipul, distrat, cu grijă, cu senina împăcare a chirurgului care cunoaște nucleul tumorii, și de pe suprafața moale i se întipări pe dinăuntru certitudinea adîncă a unui adevăr care, uneori, îi însoțise zbuciumul. Acolo, sub buricele degetelor - și după burice, pînă la os –, irevocabila-i condiție anatomică îngropase o ordine de elemente alcătuitoare, un compact univers de țesuturi, ridicîndu-și armura de carne la o înălțime mai puțin trainică decît fireasca și cea de pe urmă așezare a oaselor.

Da. Cu capul pe pernă, adîncit în moliciunea ei, cu trupul întins spre odihna organelor lui, viața avea o savoare orizontală, o armonizare mai bună a propriilor principii. Știa că, prin infimul efort de a închide ochii, acea lungă, acea istovitoare corvoadă care-l aștepta va începe să se desfășoare într-o atmosferă necomplicată, fără compromisuri cu timpul și nici cu spațiul: fără să fie nevoie ca, împlinind-o, această aventură chimică ce-i constituia trupul să sufere cea mai neînsemnată pierdere. Dimpotrivă, așa, cu pleoapele închise, făcea o economie absolută de resurse vitale, o absență totală de uzură a organelor. Trupul lui cufundat în apa viselor s-ar putea mișca, trăi, evolua spre alte forme existențiale, în care lumea-i reală să aibă, pentru necesitatea lui intimă, o densitate de emoții identică - dacă nu chiar mai mare - cu aceea de care nevoia de a trăi ar fi complet satisfăcută, fără ca aceasta să fie în detrimentul integrității lui fizice. Ar fi – atunci – mult mai ușoară corvoada de a conviețui cu ființele, cu lucrurile, acționînd totuși în același fel. Iar

mersul cu autobuzul, rezolvatul ecuațiilor de la birou ar fi elementare și necomplicate în visul lui și i-ar produce, la urma urmelor, aceeași satisfacție lăuntrică.

Da. Mai bine s-o facă în felul acesta artificial, cum o și făcea deja, căutînd în camera iluminată direcția oglinzii. Cum ar fi continuat s-o facă dacă, în clipa aceea, o mașină greoaie, brutală și absurdă n-ar fi destrămat calda înfiripare a somnului care-l cuprindea. Acum, întorcîndu-se la lumea convențională, problema prezenta de bună seamă indicii vădite de gravitate. Însă curioasa teorie pe care i-o inspirase starea de slăbiciune îl făcuse să se abată spre un tărîm de înțelegere, și, de undeva de pe dinlăuntru, simți cum gura i se duce în lături, într-o strîmbătură care trebuia să fie un zîmbet involuntar. Enervat. (În fond, continua să zîmbească.) Sînt obligat să mă bărbieresc cînd, de fapt, trebuie să mă aplec asupra registrelor în douăzeci de minute. Baia opt, în mare grabă să zicem cinci, micul dejun șapte. Cîrnăciori uscați cu gust neplăcut magazinul lui Mabel mezelărie șuruburi droguri băuturi asta-i ca o cutie a nu mai știu cui am uitat numele. Autobuzul se strică marțea și întîrzie șapte. Pendora. Nu: Peldora. Nu-i nici așa. În total o jumătate de oră. Nu mai e timp. Am uitat numele, o cutie cu de toate. Pedora. Începe cu p.

Cu halatul pe el, în fața lavaboului, un chip adormit, ciufulit și neras îi aruncă din oglindă o privire plictisită. Îl săgetă o ușoară tresărire de spaimă, cu un firicel de gheață, descoperind în imaginea aceea pe fratele lui, acum mort, cînd se scula dimineața. Același chip obosit, aceeași privire care nu izbutea încă să se trezească. O nouă mișcare trimise în oglindă o cantitate de lumină menită să provoace o expresie plăcută, dar întoarcerea simultană a acelei lumini îi pricinui – contrariindu-și țelul – o strîmbătură grotească. Apă. Șuvoiul fierbinte a curs

torențial, exuberant, și valul de aburi albi și deși s-a interpus între el și oglindă. Astfel – profitînd de oprirea cu o mișcare rapidă – reușește să se armonizeze cu propriul timp și cu timpul lăuntric al mercurului.

De pe bucata de piele se desprinse stridentul cînt metalic al briciului, iar auzul – înăuntru – i se umplu de margini tăioase, de metale înghețate; și norul – acum destrămat – îi arătă iar celălalt chip, tulbure de complicații fizice, de legi matematice, în care geometria încerca un nou tip de volum, o formă concretă a luminii. Acolo, în fața lui, se afla chipul, cu tîmplele zvîcnind în ritmul pulsului propriei prezențe, transfigurat într-un gest care era simultan gravitate zîmbitoare și glumeață, reflectată în cealaltă oglindă umedă pe care o făurise condensul aburilor.

Zîmbi. (Zîmbi.) Scoase – lui însuși – limba. (Scoase – celui din realitate – limba.) Cel din oglindă o avea încărcată, galbenă: „O duci prost cu stomacul", puse el diagnosticul (gest fără cuvinte) cu o strîmbătură. Zîmbi iar. (Zîmbi iar.) Dar acum a putut constata că în zîmbetul care îi era trimis înapoi era ceva prostesc, artificial și fals. Își netezi părul (își netezi părul) cu mîna dreaptă (stîngă), pentru a-și întoarce imediat privirea rușinată (și a dispărea). Ducea dorul obiceiului de a se opri în dreptul oglinzii, gesticulînd ca un tîmpit. Se gîndi însă că toată lumea făcea astfel în fața oglinzii, și atunci indignarea îi spori, copleșit de certitudinea că, dat fiind că toată lumea era tîmpită, el nu făcea altceva decît să aducă un omagiu vulgarității. Opt și șaptesprezece.

Știa că trebuie să se grăbească dacă nu vrea să fie dat afară de la agenție. De la agenția aceea care devenise, de la o vreme, locul de plecare pentru propriile funeralii.

Săpunul, la atingerea pămătufului, iscase o ușoară spumă alb-albăstrie care-i alunga gîndurile negre. Era momentul în care pasta cu clăbuci i se urca în trup, prin reteaua arterelor, și-i ușura funcționarea întregii mașinării vitale. Astfel, revenind la normalitate, i se păru mai comod să caute în creierul saponificat numele cu care voia să compare magazinul lui Mabel. Peldora. Dugheana cu de toate a lui Mabel. Paldora. Mezelăria sau drogheria. Sau toate laolaltă: Pendora.

Obrajii îi erau acoperiți de spumă din belșug. Dar se frecă mai departe cu pămătuful, aproape cu pasiune. Spectacolul pueril al clăbucilor îi stîrnea o veselie vădită de copil mare, ce-i pătrundea în inima grea și împietrită ca o băutură ieftină. Încă o sforțare în căutarea silabei ar fi fost atunci de-ajuns pentru ca numele să izbucnească, matur și violent; pentru a ieși la liman din apa densă, tulbure, a memoriei lui șovăielnice. Însă acum, ca și în alte rînduri, măruntele piese împrăștiate, desprinse din același sistem, nu se vor potrivi cu exactitate pentru a reface totalitatea organică, și el dădu să renunțe definitiv la numele acela: Pendora!

Era timpul să pună capăt căutării zadarnice, fiindcă (amîndoi își înălțară privirea și se uitară în ochi) fratele geamăn, cu pămătuful plin de spumă, începuse să-și acopere bărbia cu prospețimea aceea alb-albăstrie, lăsîndu-și mîna stîngă (el îl imită cu dreapta) să se miște iute, cu gingășie și precizie, pînă acoperi zona abruptă. Își abătu privirea, și geometria limbilor ceasului îi apăru parcă străduindu-se să afle soluția unei noi teoreme a angoasei: opt și optsprezece. Făcea totul foarte încet. Astfel încît, cu scopul nestrămutat de a sfîrși cît mai repede, sprijini briciul cu arcuirea-i ascultătoare de mobilitatea degetului mic.

Calculînd că în trei minute va termina cu treaba asta îşi ridică braţul drept (stîng) pînă în dreptul urechii drepte (stîngi), observînd în treacăt că nimic nu este atît de greu ca bărbieritul ca în imaginea din oglindă. Decursese de aici un şir întreg de calcule extrem de complicate cu scopul de a verifica viteza luminii care, aproape simultan, făcea drumul dus-întors pentru a reda fiecare mişcare. Dar estetul din el, după o luptă aproximativ egală cu rădăcina pătrată a vitezei pe care ar fi putut-o verifica, învinse matematicianul, şi gîndul artistului se îndreptă spre mişcările lamei care bătea în verde-albăstriu-alb după cum cădeau razele luminii. Repede - matematicianul şi estetul făcuseră pace - îndreptă tăişul în jos pe obrazul drept (stîng) pînă la meridianul buzei, şi constată cu satisfacţie că obrazul stîng al imaginii apărea limpede printre marginile pline de spumă.

Nu apucase încă să scuture briciul, cînd, din bucătărie, începu să răzbată fumul dens mirosind acru a carne gătită. Simţi înfiorarea sub limbă şi şuvoiul de salivă uşoară, subţire, care-i umplu gura cu gustul energic al untului topit. Rinichi prăjiţi. În sfîrşit în dugheana nenorocită a lui Mabel s-a produs o schimbare. Pendora. Nici vorbă. Sfîrîitul cărnii în suc îi răsună în urechi, ca amintirea unei ploi monotone, care era, într-adevăr, cea din zorii zilei. Nu trebuia, prin urmare, să-şi uite ghetele şi trenciul. Rinichi în suc propriu. Nu încape nici o îndoială.

Dintre toate simţurile, nici unul nu-i justifica neîncrederea ca mirosul. Însă, chiar dincolo de cele cinci simţuri ale sale, şi chiar dacă sărbătoarea aceea n-ar fi altceva decît o izbucnire de optimism a cavităţii sale nazale, nevoia de a termina cît mai curînd era, în momentul acela, cea mai urgentă cerinţă a celor cinci simţuri. Cu precizie şi uşurinţă (matematicianul şi artistul îşi arătară colţii)

ridică briciul de dinainte (înapoi) spre înapoi (înainte) pînă în colțul drept (stîng) al gurii, în vreme ce, cu mîna stîngă (dreaptă), își netezea pielea, ușurînd astfel trecerea tăișului metalic, de dinainte (înapoi) spre înapoi (înainte), și de sus (sus) în jos, terminînd (amîndoi cu respirația gîfîitoare) treaba simultan.

Dar, chiar la sfîrșit, cînd făcea ultimele retușuri la obrazul stîng cu mîna dreaptă, ajunse să-și vadă cotul în oglindă. I se păru mare, ciudat, necunoscut, și observă cu spaimă că, dincolo de cot, alți ochi la fel de mari și la fel de necunoscuți urmăreau ieșiți din orbite încotro se îndrepta briciul. Cineva încearcă să-mi sugrume fratele. Un braț puternic. Sînge! Mereu mi se întîmplă așa cînd mă grăbesc.

Își căută, pe chip, locul cu pricina; dar degetul rămase curat și nu revelă la pipăit nici o lipsă de continuitate. Se înfioră. Pe pielea lui nu era urmă de rană, dar acolo, în oglindă, celălalt sîngera ușor. Și în cugetul lui se adeveri cu neplăcere că neliniștea de peste noapte va surveni iar. Că acum, în fața oglinzii, va avea încă o dată senzația, conștiința dedublării. Însă acolo se și ivise bărbia (rotundă: fețe leite). Firele astea de păr în gropița din barbă aveau nevoie de un vîrf de brici.

I se păru că vede cum un nor de descumpănire estompează gestul grăbit al imaginii lui. Să fie oare cu putință ca, din pricina iuțelii cu care se bărbierea (și matematicianul puse complet stăpînire pe situație), viteza luminii să nu ajungă să străbată distanța pentru a înregistra toate mișcările? Să fie oare posibil ca el, în graba lui, s-o ia înaintea imaginii din oglindă și să-și termine treaba cu o mișcare înaintea ei? Sau s-ar putea (și artistul, după o scurtă luptă, izbuti să-l alunge pe matematician) ca imaginea să fi căpătat viață proprie și să fi hotărît – întrucît trăia într-un

timp lipsit de complicații – să termine mai încet decît subiectul ei din afară?

Cu îngrijorare vădită deschise robinetul cu apă fierbinte și simți cum urcă aburii calzi și denși în vreme ce, spălîndu-se pe față, urechile i se umpleau de un zgomot gutural. Pe piele, plăcuta asprime a prosopului curat îl făcu să simtă o adîncă satisfacție de animal igienic. Pandora! Acesta era numele: Pandora.

Privi surprins prosopul și închise ochii, buimăcit, pe cînd acolo, în oglindă, un chip leit lui îl contempla cu niște ochi mari stupizi și cu obrazul brăzdat de un fir vinețiu.

Deschise ochii și zîmbi (zîmbi). Nu-i mai păsa de nimic. Dugheana lui Mabel e ca o cutie a Pandorei!

Mirosul fierbinte al rinichilor în suc propriu îi răsfăță simțul olfactiv, acum și mai pătrunzător. Și simți cu satisfacție – cu optimistă satisfacție – că în sufletul lui un dulău începuse să dea din coadă.

TRISTEȚE PENTRU TREI LUNATICI
(1949)

Acum o aveam acolo, părăsită într-un ungher al casei. Cineva ne-a spus, înainte ca noi să-i aducem lucrurile – hainele mirosind a lemn reavăn, pantofii uşori pentru vreme rea –, că nu se putea obişnui cu viaţa aceea lentă, fără vreun gust dulce, fără alt farmec decît acea singurătate grea, apăsătoare, veşnic lipită de spinarea ei. Cineva ne-a spus – şi trecuse multă vreme pînă ne-am adus aminte – că şi ea avusese o copilărie. Poate că nu i-am dat crezare, atunci. Dar acum, văzînd-o aşezată în colţ, cu ochii uimiţi şi cu un deget pe buze, acceptam poate ideea că odată avusese o copilărie, că odată simţise pe pielea-i sensibilă prospeţimea anticipată a ploii şi că suportase, veşnic din profil, o umbră neaşteptată.

Toate astea – şi multe altele pe deasupra – le înţeleseserăm în seara în care ne-am dat seama că, dincolo de lumea-i ciudată, era cu desăvîrşire umană. Am aflat-o cînd, dintr-odată, de parcă înăuntru s-ar fi spart un geam, se porni să strige înspăimîntată; începu să ne cheme pe fiecare pe nume, vorbind printre lacrimi, pînă cînd ne-am

așezat lîngă ea; ne-am pus pe cîntat, bătînd din palme, ca și cînd larma noastră ar fi putut lipi cioburile împrăștiate. Numai atunci am putut crede că odată avusese și ea o copilărie. A fost ca și cum strigătele ei semănau oarecum cu o revelație; ca și cum semăna mult cu un copac tăiat și cu un rîu adînc, cînd s-a ridicat în capul oaselor, s-a aplecat puțin în față și, înainte de a-și acoperi chipul cu șortul și de a-și sufla nasul, cu lacrimile încă pe obraz, ne-a spus: „N-o să mai zîmbesc în veci".

Am ieșit toți trei în curte, fără o vorbă, crezînd poate că ne băteau aceleași gînduri. ne gîndeam pesemne că n-ar fi cel mai potrivit să aprindem luminile din casă. Ea dorea să stea singură – poate – așezată în ungherul întunecos, împletindu-și cosița cea de pe urmă, care părea a fi singura ce va supraviețui prefacerii ei în animal.

Afară, în curte, cufundați în adîncul abur al insectelor, ne-am așezat să ne gîndim la ea. O făcuserăm și în alte rînduri. S-ar fi putut spune că făceam ceea ce făcuserăm în toate zilele vieții noastre. Totuși, în seara aceea era altfel: ea spusese că n-avea să mai zîmbească, iar noi, care o cunoșteam prea bine, aveam certitudinea că acum coșmarul devenise realitate. Așezați în triunghi, ne-o imaginam acolo, înăuntru, abstractă, fără să fie în stare de nimic, nici măcar să asculte ceasurile nenumărate care măsurau ritmul, stăruitor și amănunțit, în care ea se prefăcea treptat în pulbere. „Dacă am avea măcar curajul să-i dorim moartea", ne gîndeam în cor. Dar o îndrăgeam așa: urîtă și glacială, ca o măruntă contribuție la defectele noastre ascunse.

Eram adulți de dinainte, de multă vreme. Totuși, ea era cea mai mare din casă. Chiar în noaptea aceea ar fi putut sta aici, împreună cu noi, simțind pîlpîirea cumpănită a stelelor, înconjurată de copii sănătoși. Ar fi fost

stăpîna respectabilă a casei dac-ar fi fost soția unui burghez cumsecade sau concubina unui bărbat de nădejde. Dar se obișnuise să trăiască într-o singură dimensiune, ca linia dreaptă, poate pentru ca viciile sau virtuțile ei să nu poată fi cunoscute pe ocolite. De cîțiva ani buni știam toate astea. Nici măcar n-a fost pentru noi o surpriză cînd, într-o dimineață, după ce ne-am sculat, am găsit-o cu fața în jos în curte, mușcînd pămîntul într-o stare de adîncă prostrație. Cineva ne-a spus că era moartă; că se prăvălise de la fereastră, de la al doilea cat, pe pămîntul tare din curte, și rămăsese acolo, țeapănă și concretă, cu fața în noroi. Dar am aflat apoi că tot ce mai păstra intact era frica de înălțime, spaima firească în fața hăului. Am purtat-o pe umeri. Nu era rigidă, cum ni s-a părut la început. Dimpotrivă, avea membrele mlădioase, văduvite de voință, ca un mort cald care nu începuse să înțepenească.

Ochii îi erau deschiși, iar gura, murdară de țărîna care trebuie să-i fi lăsat deja un gust de sediment sepulcral, cînd am așezat-o cu fața spre soare de parcă am fi pus-o în dreptul unei oglinzi. ne-a privit pe toți cu o expresie stinsă asexuată, care ne-a dezvăluit – ținînd-o în brațe – cît era de absentă. Atunci zîmbi, se uită iar la noi și rămase cu zîmbetul pe buze, cu zîmbetul acela rece și liniștit pe care-l avea în nopțile cînd umbla trează prin casă. Ne-a spus că nu știa cum ajunsese în curte. Ne-a spus că i se făcuse foarte cald, că auzise un greier pătrunzător, ascuțit, care părea – așa ne-a spus – gata să dărîme peretele odăii, și că ea se apucase să-și amintească rugăciunile de duminică, apăsîndu-și obrazul pe pardoseala de ciment.

Știam totuși că nu-și putea aminti nici o rugăciune, așa cum am aflat mai tîrziu că-și pierduse noțiunea timpului

cînd ne-a spus că adormise, sprijinind pe dinăuntru pere-
tele pe care greierul îl împingea din afară, și că era ador-
mită de-a binelea atunci cînd cineva, luînd-o de umeri,
dădu la o parte peretele și o așeză cu fața spre soare.

În seara aceea am știut, stînd în curte, că n-avea să mai
zîmbească. Poate ne durea dinainte gravitatea-i lipsită de
expresie, felul acela ascuns și îndărătnic de a trăi. Ne
întrista profund, după cum ne întristase în ziua în care
am văzut-o așezîndu-se în colțul unde se afla și acum; și
am auzit-o spunînd că n-o să mai umble prin casă. La
început nu ne-a venit s-o credem. O văzurăm luni de
zile trecînd prin camere, la orice oră, cu capul înțepenit
și umerii căzuți, fără să se oprească, fără să se dea nicio-
dată bătută. Noaptea îi auzeam zgomotele trupului,
surde, mișcîndu-se între două neguri, și poate că adesea
rămîneam treji în pat, ascultîndu-i mersul tainic,
urmărind-o cu auzul prin toată casa. Ne-a spus odată că
văzuse greierul în luciul oglinzii, în străfunduri, adîncit
în transparența închegată, și că străpunsese suprafața de
sticlă ca să ajungă la el. N-am înțeles, în realitate, ce voia
să ne spună, dar ne-am putut încredința cu toții că avea
îmbrăcămintea udă, lipită de trup, de parcă tocmai ar fi
ieșit dintr-un iaz. Fără să încercăm să deslușim misterul
fenomenului, am hotărît să terminăm cu insectele din
casă: să distrugem lucrurile care o obsedau.

Am pus să se spele pereții; să se taie arbuștii din curte,
și parcă am fi curățit de murdării mărunte liniștea nopții.
Însă n-o mai auzeam umblînd, nici vorbind de greieri,
pînă în ziua în care, după cina de pe urmă, a rămas cu
ochii ațintiți asupra noastră, s-a așezat pe pardoseala de
ciment și ne-a spus: „O să rămîn aici, pe jos"; și ne-a luat
cu fiori, căci am putut vedea că începuse să semene cu
ceva care era aproape leit moartea.

Trecuse mult de atunci și mai că ne obișnuiserăm s-o vedem acolo, așezată, cu cosița veșnic pe jumătate despletită, ca și cînd s-ar fi topit în singurătatea ei și și-ar fi pierdut, chiar dacă încă o mai vedeam, virtutea firească de a fi prezentă. Din pricina asta știam acum că n-o să mai zîmbească; pentru că o spusese în același fel hotărît și fără șovăială în care ne spusese odinioară că n-o să mai umble. Ca și cînd am avea certitudinea că mai tîrziu o să ne spună: „N-o să mai văd" sau poate: „N-o să mai aud", și am știut că era destul de umană pentru a-și spulbera după voia ei funcțiile vitale și că, spontan, aveau să i se stingă unul după altul toate simțurile, pînă în ziua în care o s-o găsim rezemată de perete, de parc-ar fi adormit pentru prima oară în viață. Poate că va mai trece mult pînă atunci, dar toți trei, stînd în curte, am fi dorit în seara aceea să-i auzim plînsul subțirel și neprevăzut, de sticlă spartă, măcar pentru a ne amăgi cu iluzia că venise pe lume un copil în casa noastră. Că se născuse din nou.

Cum face Natanael o vizită
(1950)

În colțul străzii era răscrucea a patru vînturi potrivnice. În iureșul acela cravata gri fîlfîi o clipă spre est; apoi reveni la loc (împinsă de alt vînt); semnală alternativ în direcțiile opuse și rămase liniștită, nemișcată, ținută în echilibru de cele patru vînturi la fel de puternice. Natanael își duse mîna la gît, își potrivi nodul pe pipăite și avu senzația că cravata era vie. Poate că asta l-a obligat să se decidă. Poate că atunci cînd își simți cravata mișcîndu-se la gît, singură, autonomă, îi trecu prin cap că pînă și o cravată se putea afla în același pericol de care el însuși se temuse cu cîteva minute înainte. Din înălțimea staturii lui își privi vîrfurile pantofilor nelustruiți. „Poate de asta nu mă încumetasem", își zise. Pentru că pantofii nu arătau deloc bine.

Se îndreptă spre taraba lustragiului, la jumătatea străzii. Își aprinse o țigară, în vreme ce băiatul, fluierînd un cîntecel la modă, își orînduia toate ustensilele, înainte de a începe să-i lustruiască pantofii. Văzu, jos, cutiuța cu cremă roșie. Văzu cîrpele bine împăturite așezate pe

coapsa lustragiului. Văzu două perii; una, murdară de cremă roșie. Cealaltă trebuia să fie pentru cremă neagră. Cînd băiatul umezi cu o jumătate de portocală vîrful pantofului stîng, Natanael simți răcoroasa pătrundere acidă în degete și, aproape simultan, gustul de portocală în cerul gurii și firicelul de salivă subțire ce-i umplu gura de ceva dulce. De parcă n-ar fi frecat cu portocala pantoful, ci limba. Se auzi o lovitură în cutie și se produse o schimbare instantanee și automată de picioare pe platformă.

Numai atunci (cînd în gură îi dispăru gustul ultimei portocale stoarse), Natanael văzu chipul băiatului. „Pare tînăr, se gîndi. Cel puțin așa pare de la distanța asta prudentă", își zise; și rămase privind cîteva secunde iscusința cu care lustragiul își făcea treaba. Brusc (cînd se risipi și ultima părere a gustului de portocală), Natanael începu să vorbească. „Ești burlac?", îl întrebă.

Băiatul nu ridică ochii. Își văzu mai departe de treabă cu capul plecat, dînd cu cremă roșie pantoful drept. Cînd termină, răspunse:

- Depinde.

- Depinde de ce? întrebă Natanael.

- Depinde de ce înțelegeți dumneavoastră prin burlac, răspunse lustragiul, tot fără să-și ridice capul.

Natanael mai trase un fum. Se aplecă înainte, rămînînd apoi cu coatele proptite pe genunchi. „Vreau să spun dacă ești însurat."

- Asta-i altceva, zise băiatul. Și bătu în cutie cu dosul periei, pentru o nouă schimbare de picior.

„Păi atunci sînt într-adevăr burlac", spuse.

Natanael puse iar pantoful stîng pe platformă. Lustragiul, cu un aer de indiferență absolută, reîncepu melodia populară pe care o fluiera cînd fusese întrerupt de prima întrebare. După ce se îndreptă o clipă în scaun, cu

capul pe spate, Natanael mai trase pentru ultima oară din ţigară şi, fără s-o scoată din gură, îşi propti din nou coatele pe genunchi. Fumul îl obligă să-şi închidă un ochi. Mai puse o întrebare, cu ţigara încă între buze, dar el însuşi n-o înţelese. Ridică o mînă, îşi scoase ţigara din gură ca să poată vorbi. „Cum se cheamă asta?", întrebă.

Băiatul se întrerupse din fluierat. „Ce?"

– Cum se cheamă asta? spuse iar Natanael.

– Pricep, zise lustragiul. Încetă să lustruiască pantoful şi-şi înălţă capul ca să se facă înţeles. „Vă întreb ce anume vreţi să ştiţi cum se numeşte."

– Melodia pe care o fluieri, zise Natanael.

– Asta-i altceva, spuse băiatul. „Nu ştiu cum se cheamă."

Făcu o piruetă cu peria ca un jongler, îşi reluă treaba şi potrivi bine pantoful care aluneca de pe platformă. „O cîntă lumea aşa", zise. Şi se puse pe fluierat şi mai vîrtos.

Cînd îşi dădu jos picioarele de pe platformă, Natanael văzu cum străluceşte, în lumina ce se filtra printre copaci, lustrul roşu al pantofilor. Păreau noi. Atît de noi, încît acum costumul dădea impresia că distonează în tot ansamblul. Aruncă pe partea cealaltă a străzii chiştocul, scoase o bancnotă şi i-o întinse lustragiului. Dar băiatul îi spuse că n-avea să-i dea restul.

„Nu-i nimic, zise Natanael. Să mergem la prăvălia din colţ." Şi au pornit-o pe strada întunecoasă, pe sub copacii trişti ce începuseră să îmbătrînească tot aşteptînd un anotimp întîrziat. La mijlocul străzii, Natanael, care mergea cu mîinile în buzunare, frecînd bancnota pe care şi-o înfăşurase pe deget, vorbi într-o doară. Vorbi înainte să apuce să-şi dea seama. „Îţi plac?" întrebă.

Băiatul nu se întoarse să-l privească.

„Ce?" întrebă, la rîndul lui.

– Păi te întreb dacă-ţi plac, repetă Natanael.

- Pricep, zise băiatul. Şi numai atunci se întoarse ca să-l privească dintr-o parte. „Ce vă întreb eu e ce anume mă întrebaţi dumneavoastră dacă-mi plac?“

- Copacii, răspunse Natanael. Şi-şi scoase o mînă din buzunar ca să rupă crenguţa ce înverzea în dreptul capului său.

- Asta-i altceva, spuse băiatul. „Dar, oricum, depinde.“

- Depinde de ce? întrebă Natanael. Şi strivi frunzele cu bancnota înfăşurată pe arătător.

- Depinde de ce anume vrei să faci cu copacii, spuse lustragiul.

Natanael se opri. Îşi puse iar mîinile în buzunarele pantalonilor şi se întoarse cu spatele la stradă, cu faţa spre trotuarul pe care mergea mai departe băiatul. „Vreau să zic dacă-ţi plac ca tablou.“

- Nu ştiu ce-i asta, răspunse lustragiul fără a-şi întoarce capul.

- Tablou e ceea ce se vede, zise Natanael. Şi o porni din nou.

- Asta-i altceva, zise lustragiul. „Păi, sincer să fiu, dacă-i numai ca să-i văd, nu-mi plac copacii.“ Privi peste umăr şi comentă: „Ar trebui să fie buni şi la altceva“.

Ajunseseră la colţul străzii. Traversară, în cadenţă, pe neaşteptate duşi pe gînduri, de parcă ultimele cuvinte ale băiatului ar fi epuizat toate subiectele. Natanael intră în prăvălie, cumpără o cutiuţă de gumă de mestecat (primul lucru pe care îl văzu în coşul cu bunătăţi) şi se întoarse la uşă unde îl aştepta lustragiul. Îi dădu două monede; îi dădu şi cutiuţa şi ar fi fost gata să-l întrebe dacă-i plăcea guma de mestecat, însă băiatul se întoarse imediat şi se îndepărtă fără să-i mulţumească.

Oprit din nou la colţul străzii, unde cu puţină vreme în urmă se împletiseră cele patru vînturi, îşi potrivi iar

nodul cravatei. Acum nu mai părea vie. Era, pur și simplu, o cravată gri ca oricare la gîtul oricărui bărbat fără busolă. Însă – și în ciuda faptului că acum cravata își pierduse aspectul inițial de animal viu – hotărîrea fusese luată dinainte. Acum se simțea bine. Cam prost îmbrăcat, dar cu pantofii curați. Avea nevoie doar de o ușoară sforțare (cu ochii închiși, dacă era cu putință) pentru a străbate jumătate de stradă, acum nu în sus, ca mai înainte, ci în jos, spre bulevard. Trebuia să intre în a șasea casă din șirul care se vedea. Știa, fiindcă numărase porțile, cu toate că i-ar fi fost de-ajuns să remarce doar că era singura casă cu luminile aprinse. Nu trecuse niciodată pe strada aceea, nu pentru că ar fi fost prea departe de apartamentul lui, ci fiindcă pentru el nu exista decît un singur drum. Singurul drum pentru toate zilele vieții lui, de la el de acasă pînă la birou. Înainte de după-amiaza aceea, nu simțise niciodată nevoia de a ieși din casă. Era cald; dorea să respire aerul de pe stradă, proaspăt și plin de vitalitate după ce trecuse prin respirația copacilor. Umblă fără țintă. Și, chiar atunci, cînd se pregătea să se întoarcă, văzu o cameră îngustă, împodobită cu nenumărate bibelouri. Într-un colț, întinsă pe o sofa, stătea o femeie. Avea expresia deliberată a unui om aflat în așteptarea cuiva care poate sosi dintr-un moment într-altul. Nu era frumoasă (își amintea Natanael, șovăind încă, la colțul străzii) și nici nu avea, cel puțin la prima vedere, aparența a ceea ce se spune în general că e o femeie frumoasă. Dar stătea acolo, cu spatele la lumină, nefăcînd altceva decît asta. Să aștepte. Și, văzînd-o, Natanael se gîndi că, dacă sosise clipa aceea fără ca așteptarea să ia sfîrșit, era din pricină că femeia stătea așteptîndu-l pe el. Așteptînd singurul bărbat pe care nu-l văzuse niciodată, în viața ei.

Oprindu-se exact în golul unde înainte fusese răscrucea celor patru vînturi, Natanael nu putea lua o hotărîre definitivă. Trebuia să străbată jumătatea de stradă care-l despărțea de femeie. Și, pregetînd atîta, se simțea vinovat. De tot ce se poate face vinovat un bărbat care se oprește la un colț de stradă, nehotărît, în vreme ce șase case mai jos o femeie îl așteptă. La început nu și-a putut explica profundul sentiment contradictoriu care-l năpădea; acea neplăcere dureroasă care îl străfulgeră. Dar acum (gîndindu-se la asta), avea impresia că-i va veni greu să trăiască mai departe cu regretul de a nu fi făcut nimic într-un moment în care ar fi putut înfăptuit orice pur și simplu aranjîndu-și doar, încă o dată, nodul cravatei. Și, înainte de a-i lăsa timp conștiinței să ia hotărîrea definitivă, se pomeni că merge, cu pași măsurați, involuntari, pe un bulevard purificat de aerul copacilor scunzi.

În ultimul moment, cînd își recăpătă simțul de orientare, ar fi putut să regrete. Avea să treacă mai departe. Dar femeia era acolo, așa cum o văzuse înainte, așezată în colț; cu fusta adunată pe coapse. Cînd el trecu prin fața ferestrei, femeia nu-și reveni din îngîndurare; nu-și schimbă poziția, ci continuă să privească țintă spre un cer nedefinit. Strîngea scame de pe sofa, cu gîndul aiurea, de parcă scamele i-ar fi dat măsura așteptării. Natanael ajunse în dreptul porții. Se opri, încă șovăielnic. Și numai atunci cînd hotărîrea fermă de acum un minut se clătină pe marginea propriului echilibru, își mușcă buzele și intră.

Femeia reveni ca dintr-un vis; se întinse puțin, își mișcă ușor capul, văzîndu-l pe bărbatul oprit în fața ei, tăcut, concret, iluminat de o vădită expresie familiară. Cînd femeia îl privi, Natanael simți că picioarele-i ating spinarea miracolului. Și, cînd femeia îl întrebă ce dorește,

cu o voce care plutea mai presus de tot ce era convențional, el dădu să-și potrivească iar nodul cravatei, și-l găsi la locul lui, prezent, ca și cînd degetele lui ar fi atins țărmul miracolului.

– Ce doriți? repetă femeia.

– DORESC SĂ MĂ CĂSĂTORESC CU DUMNEAVOASTRĂ, spuse Natanael. Auzindu-și glasul, poate că nici n-a știut de ce spusese cuvintele astea. N-a știut decît că în clipa aceea ea, așezată pe sofa, ea a redevenit femeia, iar el însuși – un bărbat singur, fără țintă, descumpănit în mijlocul unei încăperi necunoscute.

Femeia dădu să vorbească, dar se răzgîndi. Vizibil indignată, se adînci iar în atmosfera nedefinită care o înconjurase înainte, dar acum fără expresia de abandonare de la început. Indiferența ei era acum prefăcută; era o formă de descumpănire. Se așeză picior peste picior; își netezi poalele cu dosul mîinii. Cu mîinile împreunate, se apucă să bată ușor cu arătătorul în genunchiul acoperit de marginea fustei. Natanael se așezase în fața ei. Femeia îl privi pieziș și prinse să-și miște ușor capul, în ritmul unei tainice și sporinde pulsații lăuntrice. Își tot bătea ușor genunchiul, peste fustă. Și, cînd îl văzu pe Natanael, așezat, cu o răbdătoare și emoționată expresie de buimăceală și așteptare, ea se rezemă de spătarul sofalei, se propti în mîini și spuse doar cîteva cuvinte. „Fiți amabil și plecați." Și adăugă că, dacă nu pleca, o va chema pe CLOTILDE.

Natanael își potrivi din nou nodul cravatei. N-o făcea de obicei, însă acum, neavînd habar cine putea fi Clotilde, simțea că prezența nodului cînd îl atingea era iar o necesitate. Acum era mai liniștit. „Poate că femeia n-o să mai vorbească", se gîndi; dar dacă o făcea el, era cu putință să vină Clotilde. Voia s-o cunoască.

- Vorbesc serios, domnișoară, spuse. Și se înclină, cu coatele pe brațele fotoliului. „Doresc să mă căsătoresc cu dumneavoastră", repetă, deși în realitate se gîndise la ceva cu totul diferit. „Doresc să mă căsătoresc cu Clotilde", se gîndise; dar nu se încumetă s-o spună.

Atunci trebuie să se fi petrecut ceva neașteptat, pentru că femeia își schimbă cu desăvîrșire atitudinea ostilă și deveni distantă, nepăsătoare, ca și cum s-ar fi simțit iar singură în casă. Aplecat în fotoliu, Natanael se crezu acum destul de puternic ca să vorbească mai departe. Poate că acum nu știa dacă se cuvenea să spună tot ce gîndise înainte, cînd nu se hotăra încă să intre în casă, dar se simțea sigur și mulțumit că își îndeplinise o obligație. Și simțea că, pentru un bărbat care vizita prima oară o femeie, a continua să vorbească era tot o obligație. „Ea o va chema pe Clotilde", îi trecu prin minte. Asta era tot ce se putea întîmpla.

- Cert este, spuse Natanael, după o pauză, că dumneavoastră nu mă înțelegeți. Și încercă să vorbească mai apăsat, pe un ton convingător, familiar. „Nu întotdeauna trebuie să fim ca lustragiii", zise, fără să știe, nici de data asta, în ce moment se gîndise s-o spună.

Femeia stătea tot impasibilă, dusă pe gînduri, picior peste picior și cu brațele căzute în poală. Poate că ea însăși nu știa de ce se purta așa; de ce nu-și redobîndi (cînd bărbatul începu să vorbească din nou) expresia firească de ostilitate. Parcă se simțea iar singură în casă.

Natanael își dădu seama că rămăsese ceva neclar în cuvintele lui dinainte.

- Și lustragiii sînt oameni nehotărîți, zise. Nici măcar nu știu să răspundă, înainte de a se gîndi de două ori, dacă sînt însurați sau burlaci, și răspund veșnic o prostie: „Depinde..."

Femeia continuă să fie distantă. Mîinile abandonate în poală păreau a fi descoperit cheia secretă a situației. La urma urmelor (se gîndea pesemne), un bărbat care intră într-o casă fără nici un rost trebuie să plece de acolo din același motiv, atîta vreme cît nu găsește altul pentru a mai rămîne. Și femeia trebuie să fi crezut că tocmai acest alt motiv era tot ce nu va putea găsi bărbatul care nu se urnea din fața ei.

– Nu credeți, domnișoară, continuă Natanael, acum aproape cu vehemență. „Nu credeți că singura cale pentru ca un bărbat să nu fie burlac este să se căsătorească?"

Auzindu-l, ea nu-și putu înfrîna un rîs ușor, ce se strecură parcă între glumă și amuzament. Ca și cum dintr-odată ar fi înțeles că bărbatul, inofensiv, nu încerca decît să se distreze puțin pe seama ei. Și poate pentru că se gîndea așa, femeia se întoarse să se uite la el, acum cu o privire directă, de nepătruns, care-i lăsă lui Natanael impresia că, pentru prima oară în viață, cineva îl privise în chip absolut.

Zîmbitoare, femeia își reluă postura de la început, și Natanael se gîndi iar la Clotilde; și grăi:

– E adevărat, domnișoară. „Numai unui lustragiu i se năzare să spună că nu știe dacă-i însurat, înainte de a susține că-i burlac."

Ea nu se mai putu stăpîni. Încordarea îi dispăru; rîse cu naturalețe și-i spuse necunoscutului, cu un gest spontan de cochetărie, să nu mai vorbească prostii. Era mai bine să plece, zise.

Dar Natanael nu zîmbi. Dimpotrivă, se aplecă încă puțin înainte, ca să deslușească mai bine chipul femeii. Vocea i se schimbă, rostind brusc și apăsat: „Nu sînt prostii; vorbesc serios". Și-și scoase o țigară.

- Lustragiii sînt oamenii cei mai şovăielnici de pe lume, repetă.

Scăpără un chibrit, îşi aprinse ţigara şi, vorbind, se ridică în picioare ca să pună chibritul în scrumieră. Spuse că lustragiii sînt atît de nepăsători, de proşti, că-şi fac viaţa mai uşoară fluierînd melodii fără să aibă habar cum se cheamă. „Dacă măcar ar admira numele cîntecului", zise. Dacă ar putea spune că fluieră pentru că muzica le trezeşte amintiri uitate. „Dar nu, fluieră într-o doară, aşa, ca să fluiere", spuse; şi-şi îndreptă arătătorul spre ea.

- Asta-i într-adevăr o prostie.

Femeia îl privi. Însă ochii ei nu se îndreptară acum spre chipul care prindea să se lumineze în virtutea unei tainice beţii, ci spre mîna ce se odihnea pe fotoliu. O mînă lungă, neîngrijită, care ţinea ţigara cu scrumul gata să cadă. Natanael vorbi mai departe, fără să-i pese că femeia, brusc, părea interesată de cuvintele lui. Acum vorbea singur, poate fără să se audă, cum făcea mereu cînd închidea uşa apartamentului său.

- Vedeţi bine că vorbeam serios, domnişoară. Cînd o să întîlniţi un bărbat care ar dori ca arborii să fie buni şi la altceva decît să le admiri verdele, puteţi fi sigură că bărbatul acela e un lustragiu.

Femeia vorbi pe neaşteptate; îl întrerupse. „Doar asta mai lipsea", spuse. Se aşeză dreaptă pe sofa şi lămuri:

- Doar asta mai lipsea, să-mi stricaţi covorul cu scrumul.

Natanael se aplecă înainte, fără să mişte mîna care ţinea ţigara, şi aduse lîngă fotoliu scrumiera de pe masa din mijloc. Simţea că nu-şi schimbase gîndurile în privinţa femeii, dar conversaţia lui era inconştient ironică. Atunci cînd îşi scutură ţigara şi scrumul arse mai departe cu o forţă pură, nici măcar nu se simţi dezamăgit. Poate că se gîndea acum că femeia era absurdă, nepăsătoare.

Poate că se gîndea că răspunsurile lustragiului i se păreau interesante unei femei cu inteligență obișnuită. Însă aceasta – care îl așteptase atît amar de vreme – era mai preocupată de curățenia covoarelor ei decît de modul de a gîndi al lustragiilor. „E o femeie fără bun-simț", își zise; și se întoarse s-o privească în clipa în care ea repeta, enervată, că ajunsese la capătul răbdării. „Nu mă interesează absolut de loc lustragiii dumitale", spuse cu răceală.

– Asta am descoperit acum, zise Natanael. Și, de data asta, el a fost cel care s-a simțit singur în casă.

Poate din pricina asta nu s-a ridicat, ci și-a proptit coatele, și mai vîrtos, pe brațele fotoliului. Trase iar din țigară. „Dumneavoastră nu", zise, admirînd savoarea care i se înfiripa în cuvinte. Și prinse să dea fumul afară. „Dumneavoastră nu: dar poate Clotilde o să mă înțeleagă."

OCHI DE CÎINE ALBASTRU
(1950)

Atunci m-a privit. Credeam că mă privea pentru întîia oară. Dar apoi, cînd s-a întors ocolind sfeşnicul, iar eu îi simţeam mai departe pe umăr, în spatele meu, privirea alunecoasă şi grea, am înţeles că eu eram cel care o privea pentru întîia oară. Am aprins o ţigară. Am tras în piept fumul aspru şi tare, înainte de a face să se învîrtească scaunul, ţinîndu-l în echilibru pe unul din picioarele dinapoi. După o clipă am văzut-o acolo, aşa cum stătuse în toate nopţile, dreaptă lîngă sfeşnic, privindu-mă. Preţ de cîteva minute n-am făcut altceva decît să ne privim. Eu o priveam stînd pe scaun, ţinîndu-l în echilibru pe unul din picioarele dinapoi. Ea, dreaptă, cu o mînă lungă şi nemişcată pe sfeşnic, privindu-mă. Îi vedeam pleoapele luminate ca în fiecare noapte. Atunci mi-am amintit de cuvintele dintotdeauna şi le-am rostit: „Ochi de cîine albastru". Ea mi-a răspuns fără să-şi ia mîna de pe sfeşnic: „Aşa. N-o să mai uităm niciodată". Ieşi din cercul de lumină, suspinînd: „Ochi de cîine albastru. Am scris cuvintele astea peste tot".

Am văzut-o îndreptîndu-se spre măsuța de toaletă. Am văzut-o apărînd în oglinda rotundă, privindu-mă acum, la capătul unui dus și întors al luminii socotite matematic. Am văzut-o cum nu-și mai lua de la mine ochii mari de cenușă aprinsă: cum mă privea pe cînd își deschidea pudriera încrustată cu sidef trandafiriu. Am văzut-o cum își pudra nasul. Cînd termină, închise pudriera, se ridică iar în picioare și se îndreptă din nou spre șifonier, spunînd: „Mi-e teamă că o să viseze cineva camera asta și o să-mi răscolească lucrurile"; și întinse deasupra flăcării aceeași mînă lungă și tremurătoare pe care și-o încălzise înainte de a se așeza la oglindă. Și zise: „Nu ți-e frig?" Iar eu am spus: „Uneori". Ea a mai zis: „Trebuie să-ți fie acum". Și atunci am înțeles de ce nu puteam să stau singur pe scaun. Frigul îmi dădea certitudinea singurătății mele. „acum îmi este – am spus. Și e ciudat, pentru că noaptea e blîndă. Poate mi s-a răsucit cearșaful." Ea nu răspunse. Se îndreptă spre oglindă, și eu m-am învîrtit iar cu scaunul, ca să mă întorc cu spatele la ea. Fără s-o văd, știam ce face. Știam că se așezase din nou în fața oglinzii, văzîndu-mi spinarea, care avusese timp să ajungă pînă în străfundul oglinzii și să-i atragă privirea, care și ea avusese exact atîta timp cît îi trebuia ca să ajungă în străfund și să se întoarcă – mai înainte ca mîna să aibă timp să schițeze o a doua mișcare – pînă la buzele pe care și le dăduse cu ruj, cînd ridicase prima oară mîna în fața oglinzii. Vedeam înainte peretele neted și fără tablouri. Peretele neted părea o altă oglindă oarbă, unde n-o vedeam – era așezată în spatele meu –, dar mi-o imaginam unde ar fi stat dacă în locul peretelui s-ar fi aflat o oglindă. „Te văd", i-am spus. Și am văzut pe perete de parcă ea și-ar fi ridicat ochii și m-ar fi văzut stînd pe scaun cu spatele la ea, în străfundul oglinzii, cu fața

întoarsă spre perete. Am văzut-o apoi coborîndu-şi pleoapele, încă o dată, şi rămînînd cu ochii aţintiţi spre bluza de pe ea, fără o vorbă. I-am spus iar: „Te văd". Şi ea îşi desprinse ochii pe de bluză. „Nu-i cu putinţă", spuse. Am întrebat-o de ce. Iar ea, cu ochii plecaţi din nou spre bluză: „Fiindcă stai cu faţa la perete". Atunci m-am învîrtit cu scaunul. Aveam ţigara în gură. Cînd am ajuns în faţa oglinzii, ea se afla tot lîngă sfeşnic. Acum îşi ţinea mîinile deschise deasupra flăcării, ca două aripi de găină desfăcute, pîrjolindu-se, iar chipul îi era umbrit de propriile degete. „Cred că o să răcesc - spuse. Pesemne că oraşul ăsta-i îngheţat." Îşi întoarse chipul în profil, şi pielea-i de aramă dogorită se întristă pe neaşteptate. „Fă ceva ca să nu răceşti", i-am spus. Şi ea începu să se dezbrace, lepădîndu-şi mai întîi bluza. I-am spus: „să mă întorc la perete". Ea răspunse: „Nu. Ai să mă vezi oricum, aşa cum m-ai văzut cînd erai cu spatele". Abia-şi sfîrşise vorba, şi deja se afla aproape goală, cu flacăra prelingîndu-se pe pielea-i arămie. „Mereu am tot vrut să te văd aşa, cu pielea de pe pîntece adîncită, de parcă ai fi făcută din metal." Şi, mai înainte de a-mi da seama că vorbele mele păreau de prisos în faţa goliciunii ei, rămase nemişcată, încălzindu-se la lumina sfeşnicului, şi spuse: „Uneori cred că sînt de metal". Păstră o clipă de tăcere. Poziţia mîinilor ei deasupra flăcării se schimbă uşurel. I-am zis: „Uneori, în alte vise, am crezut că nu eşti altceva decît o statuie de bronz de prin vreun colţ de muzeu. Poate de asta ţi-e frig". Iar ea spuse: „Cîteodată, cînd dorm pe partea inimii, simt cum pielea mi se aspreşte. simt cum trupul mi se goleşte şi pielea mi se face ca o foiţă de metal. Atunci, cînd sîngele îmi zvîcneşte înlăuntru, simt de parcă cineva mi-ar bate cu degetele în pîntece şi-mi aud sunetul de aramă în pat. De parc-aş fi

așa cum spui tu: din metal laminat". Se apropie și mai mult de sfeșnic. „Mi-ar fi plăcut să te aud", i-am spus. Iar ea zise: „Dacă o să ne întîlnim vreodată, pune-ți urechea în dreptul coastelor mele, cînd dorm pe partea stîngă, și ai să mă auzi sunînd. Totdeauna mi-am dorit s-o faci odată și odată". Am auzit-o respirînd adînc pe cînd vorbea. Și mai spuse că ani în șir nu făcuse nimic altceva decît asta. Viața ei era menită să mă întîlnească în realitate, cu ajutorul acestor cuvinte de recunoaștere: „Ochi de cîine albastru". Și pe stradă le rostea cu voce tare, căci acesta era un fel de a-i vorbi singurei ființe de pe lume care ar fi putut să le înțeleagă: „Eu sînt cea care-ți apare în vis noapte de noapte și-ți spune «Ochi de cîine albastru»". Și mai spuse că se ducea prin restaurante și le zicea chelnerilor, înainte de a da comanda: „Ochi de cîine albastru". Dar chelnerii îi făceau o plecăciune respectuoasă, fără să-și poată aminti vreodată că ar fi spus așa ceva în visele lor. Scria apoi pe șervețele și zgîria cu cuțitul pe lustrul meselor: „Ochi de cîine albastru". Și pe geamurile aburite de prin hoteluri, gări și clădiri publice. scria cu degetul arătător: „Ochi de cîine albastru". Povesti că odată nimeri într-o drogherie și dădu peste același miros pe care-l simțise în camera ei, într-o noapte, după ce mă visase. „Trebuie să fie pe-aproape", se gîndi, văzînd pardoseala curată și nouă a drogheriei. Se apropie atunci de vînzător și-i zise: „Visez mereu un bărbat care-mi spune: «Ochi de cîine albastru»". Și spuse că vînzătorul o privise în ochi și-i zisese: „De fapt, domnișoară, dumneata ai astfel de ochi". Și ea adăugase: „Trebuie să-l întîlnesc pe bărbatul care-mi spune în vis cuvintele astea". Și vînzătorul izbucni în rîs și se mișcă în spatele tejghelei. Ea privea mai departe pardoseala curată și simțea mirosul. Își deschise geanta și îngenunche și scrise

pe pardoseală, cu litere mari roșii, cu rujul de buze: „Ochi de cîine albastru". Vînzătorul veni lîngă ea. Îi zise: „Domnișoară, ai murdărit pardoseala". Îi dădu o cîrpă udă, spunîndu-i: „Acum șterge-o". Și ea mai povesti, stînd încă lîngă sfeșnic, că-și petrecuse toată după-masa îngenuncheată, frecînd pardoseala și spunînd: „Ochi de cîine albastru", pînă cînd lumea se strînsese la ușă, zicînd că e nebună.

Cînd termină de vorbit, eu stăteam tot în ungher, pe scaun, ținîndu-l în echilibru. „În fiecare zi mă străduiesc să-mi aduc aminte cuvintele cu care trebuie să te întîlnesc, i-am spus. Acum cred că pînă mîine n-o să le uit. Totuși, mereu spun așa și, cînd mă trezesc, mereu uit cuvintele cu care pot să te întîlnesc." Atunci zise: „Chiar tu le-ai născocit încă din prima zi". Iar eu i-am răspuns: „Le-am născocit pentru că ți-am văzut ochii de scrum. Dar nu mi le amintesc niciodată a doua zi". Și ea, cu pumnii strînși lîngă sfeșnic, trase adînc aer în piept: „De-aș putea măcar să-mi amintesc în ce oraș am scris cuvintele astea".

Dinții mărunți îi străluciră în bătaia flăcării. „Aș vrea să te ating acum", am spus. Ea-și ridică fața, pînă atunci plecată fiindcă privea lumina, își ridică privirea arzătoare, dogorind, ca ea, ca mîinile ei: iar eu am simțit că m-a văzut în întuneric, stînd în ungher și legănîndu-mă cu scaunul. „Nu mi-ai spus-o niciodată", zise. „Acum ți-o spun și e adevărat", i-am spus. De după sfeșnic, îmi ceru o țigară. Chiștocul îmi dispăruse printre degete. Uitasem că fumam. Spuse: „Nu știu de ce nu-mi pot aminti unde am scris cuvintele". Iar eu i-am răspuns: „Cum nici eu nu știu de ce n-o să mi le pot aminti mîine". Și ea spuse, tristă: „Nu. Uneori cred că și asta a fost tot în vis". M-am ridicat în picioare și m-am îndreptat spre sfeșnic. Ea era puțin

mai înaltă, şi eu mergeam mai departe, cu ţigările şi chibriturile în mînă, fără să trec de sfeşnic. I-am întins ţigara. Ea o strivi în gură şi se înclină pentru a o apropia de flacără, înainte ca eu să apuc să aprind chibritul: „În vreun oraş din lume trebuie să stea scrise, pe toate zidurile, cuvintele astea: «Ochi de cîine albastru», am spus. Dacă mîine mi le-aş aminti, aş porni să te caut". Ea-şi ridică din nou capul şi acum avea ţigara aprinsă între buze. „Ochi de cîine albastru", suspină, aducîndu-şi aminte, cu ţigara atîrnîndu-i spre bărbie şi cu un ochi pe jumătate închis. Apoi trase fumul în piept, cu ţigara între degete, şi exclamă: „Acum e altceva. Încep să mă încălzesc". Rosti asta cu glasul cald şi sfios, de parcă n-ar fi vorbit de fapt, ci ar fi scris cuvintele pe o hîrtie şi ar fi apropiat hîrtia de flacără pe cînd eu citeam: „Încep - şi ea ar fi ţinut mai departe foaia între degetul mare şi arătător, întorcînd-o, în vreme ce ardea şi eu terminam de citit ... să mă încălzesc", mai înainte ca foaia să ardă de tot şi să cadă pe podea zbîrcită, împuţinată, prefăcută în scrum uşor. „Aşa e mai bine, am spus. Uneori mi-e teamă să te văd astfel. Tremurînd lîngă sfeşnic."

Ne vedem de cîţiva ani. Uneori, cînd eram împreună, cineva de afară scăpa pe jos o linguriţă şi ne trezeam. Încetul cu încetul am ajuns să înţelegem că prietenia noastră era subordonată lucrurilor şi evenimentelor celor mai simple. Întîlnirile noastre sfîrşeau mereu aşa, cu o linguriţă ce cădea în zori.

Acum, lîngă sfeşnic, mă privea. Eu îmi aminteam că şi înainte mă privise astfel, din visul acela îndepărtat în care rotisem scaunul pe picioarele dinapoi şi mă pomenisem faţă în faţă cu o necunoscută cu ochi cenuşii. În visul acela am întrebat-o pentru prima oară: „Cine eşti?" Şi ea mi-a răspuns: „Nu-mi amintesc". I-am spus atunci: „Dar

cred că ne-am văzut înainte". Şi ea zise, nepăsătoare: „Cred că o dată te-am visat, am visat chiar camera asta". Iar eu i-am spus: „Aşa-i. Încep să-mi aduc aminte". Şi ea mai spuse: „Ce curios! Precis că ne-am mai întîlnit în alte vise".

Trase de două ori din ţigară. Eu stăteam tot în picioare în faţa sfeşnicului şi deodată am rămas cu ochii la ea. Am privit-o din cap pînă-n picioare şi era încă arămie; dar nu mai părea de metal dur şi rece, ci de aramă galbenă, moale, suplă. „Aş vrea să te ating", i-am spus încă o dată. Iar ea răspunse: „Ai strica totul". Eu am adăugat: „Acum nu mai contează. Ar fi de-ajuns să întoarcem perna pe partea cealaltă ca să ne întîlnim din nou". Şi i-am întins mîna pe deasupra sfeşnicului. Ea nu se clinti. „Ai strica totul, spuse iar, mai înainte ca eu s-o pot atinge. Dacă te întorci prin spatele sfeşnicului, poate ne vom trezi speriaţi, în cine ştie ce parte a lumii." Eu am insistat însă: „Nu mai contează". Şi ea spuse: „Dacă am întoarce perna, ne-am întîlni din nou. Dar tu, cînd ai să te trezeşti, vei fi uitat totul". Am făcut cîţiva paşi spre ungher. Ea rămase în urmă, încălzindu-şi mîinile la flacără. N-am apucat să ajung la scaun cînd am auzit-o spunînd în spatele meu: „Cînd mă trezesc la miezul nopţii, mă răsucesc în pat de pe o parte pe alta, cu marginile pernei arzîndu-mi obrazul, şi repetînd pînă-n zori: «Ochi de cîine albastru»".

Am rămas cu faţa la perete. „Se face ziuă, am spus fără s-o privesc. Cînd a bătut de două, eram treaz, şi de atunci a trecut mult." M-am îndreptat spre uşă. Cînd pusesem deja mîna pe clanţă, i-am auzit vocea egală, neschimbată: „Nu deschide uşa, spuse. Coridorul e plin de vise întortocheate". Iar eu i-am zis: „Cum de ştii?" Mi-a răspuns: „Pentru că acum o clipă am fost acolo şi-a trebuit să mă

întorc cînd m-am pomenit dormind pe partea inimii". Ţineam uşa întredeschisă. Am mai mişcat-o puţin, şi o adiere rece şi gingaşă îmi aduse un miros reavăn de pămînt vegetal, de cîmp umed. Ea vorbi din nou. M-am întors deschizînd încă puţin uşa, ale cărei balamale nu făceau nici un zgomot, şi i-am spus: „Cred că nu-i nici un coridor pe aici. Simt miros de cîmp". Iar ea, parcă de departe, îmi zise: „Ştiu asta mai bine ca tine. Dar acolo afară e o femeie care visează cîmpul". Îşi încrucişă braţele peste flacără. Vorbi mai departe: „Este femeia aceea care şi-a dorit întotdeauna o casă la ţară şi n-a putut niciodată să plece de la oraş". Îmi aminteam că femeia îmi apăruse într-un vis anterior, dar ştiam, stînd aşa, cu uşa întredeschisă, că într-o jumătate de oră trebuia să cobor la gustarea de dimineaţă. I-am spus: „Oricum, trebuie să ies de aici ca să mă trezesc".

Afară vîntul fîlfîi din aripi o clipă, apoi se domoli, şi se auzi respiraţia unei femei dormind, care tocmai se întoarse pe partea cealaltă, în pat. Vîntul de pe cîmp se opri de tot. Nu se mai simţea nici un miros. „Mîine am să te recunosc după asta, am zis. Am să te recunosc cînd am să văd pe stradă o femeie care scrie pe ziduri: «Ochi de cîine albastru»." Iar ea, cu un zîmbet trist – un zîmbet cu care deja se încredinţa imposibilului, necuprinsului – spuse: „Totuşi, ziua n-ai să-ţi aduci aminte de nimic". Şi puse din nou mîinile pe sfeşnic, cu chipul adumbrit de o negură amară: „Eşti singurul om care, cînd se trezeşte, nu-şi mai aminteşte nimic din ce a visat".

FEMEIA CARE VENEA LA ORA ȘASE
(1950)

Ușa batantă se deschise. La ora aceea nu era nimeni în localul lui José. Tocmai bătuse de șase, și el știa că numai la șase și jumătate vor începe să vină obișnuiții casei. Clientela lui era atît de conservatoare și de exactă, că ceasul nu apucase să bată a șasea oară cînd intră o femeie, ca în fiecare zi la ora aceea, și se așeză fără un cuvînt pe scaunul rotativ înalt. Avea în gură o țigară neaprinsă.

- Bună, domniță – spuse José cînd o văzu așezîndu-se. Apoi se îndreptă spre celălalt capăt al tejghelii, ștergînd cu o cîrpă uscată suprafața de sticlă. Ori de cîte ori intra cineva în local, José făcea gestul ăsta. Chiar și în fața femeii cu care ajunsese să aibă un grad aproape de intimitate, patronul gras și rumen juca zilnica-i comedie de om harnic. Vorbi din celălalt capăt al tejghelii.

- Ce vrei azi? o întrebă.

- Mai înainte de orice, vreau să te învăț să fii cavaler, răspunse femeia.

Era așezată pe ultimul din șirul de scaune rotative, cu coatele pe tejghea, cu țigara între buze. Cînd vorbi, își țuguie gura pentru ca José să observe țigara neaprinsă.

– Nu mi-am dat seama, spuse José.

– Nu ți-ai dat încă seama de nimic, zise ea.

Bărbatul lăsă cîrpa pe tejghea, se duse la dulapurile închise la culoare, mirosind a catran și a lemn plin de praf, și se întoarse cu chibriturile. Femeia se aplecă să atingă flacăra ce ardea în mîinile păroase, de țăran, ale bărbatului. José îi văzu pletele bogate unse cu vaselină solidă, ieftină. Îi văzu umărul descoperit, deasupra bluzei înflorate. Văzu linia dintre sînii crepusculari, cînd ea își îndreptă capul, cu țigara aprinsă.

– Ești tare frumoasă azi, domniță, spuse José.

– Lasă-te de prostii, zise femeia. Să nu crezi că asta-mi va fi de vreun folos ca să te plătesc.

– N-am vrut să spun asta, domniță, murmură José. Pun rămășag că azi masa de prînz ți-a căzut greu la stomac.

Femeia trase primul fum cu nesaț, își încrucișă brațele, cu coatele tot pe tejghea, și rămase cu privirea ațintită spre stradă, prin geamul mare al localului. Avea o expresie melancolică. De o melancolie scîrbită și vulgară.

– O să-ți pregătesc un biftec pe cinste, zise José.

– Încă n-am făcut rost de bani, răspunse ea.

– De trei luni n-ai bani și mereu îți pregătesc ceva bun, spuse José.

– Azi e altceva, spuse sumbru femeia, uitîndu-se tot înspre stradă.

– În fiecare zi e la fel, zise José. În fiecare zi ceasul bate de șase, tu intri și spui că ți-e o foame de lup, și atunci eu îți pregătesc ceva bun. Singura diferență e asta, că azi nu spui că ți-e o foame de lup, ci că azi e altceva.

- Şi aşa şi e, spuse ea. Se întoarse să-l privească pe bărbatul care stătea de partea cealaltă a tejghelei, cercetînd frigiderul. Îl privi preţ de două-trei secunde. Apoi se uită la ceasul de deasupra dulapului. Era şase şi trei minute. E adevărat, José. Azi e altceva, spuse. Scoase un rotocol de fum şi rosti mai departe cuvinte scurte, pătimaşe: Azi n-am venit la şase, de asta e altceva, José.

Bărbatul se uită la ceas.

- Bag mîna în foc că ceasul ăsta nu întîrzie nici un minut, zise.

- Nu-i vorba de asta, José. Vorba e că azi n-am venit la şase - spuse ea. Am venit la şase fără un sfert.

- Abia a bătut de şase, domniţă, zise José. Cînd ai intrat, tocmai bătuse de şase.

- Stau de un sfert de ceas aici, spuse femeia.

José se îndreptă spre locul unde stătea ea. Îşi apropie uriaşa-i faţă congestionată, în vreme ce cu arătătorul îşi arăta una din pleoape.

- Suflă aici, îi spuse.

Femeia îşi dădu brusc capul pe spate. Era serioasă, enervată, sfîrşită; înfrumuseţată de o aură de tristeţe şi oboseală.

- Lasă-te de prostii, José. Ştii doar că nu mai beau de mai bine de şase luni.

Bărbatul zîmbi.

- Asta să i-o spui lui mutu, zise. Nu mie. Pun rămăşag c-aţi băut cel puţin un litru în doi.

- Am băut două înghiţituri cu un prieten, spuse ea.

- Ah, atunci îmi explic, adăugă José.

- Nu trebuie să-ţi explici nimic, zise femeia. Stau aici de un sfert de oră.

Bărbatul ridică din umeri.

– Mă rog, dacă vrei tu aşa, stai aici de un sfert de oră. La urma urmelor, pentru nimeni nu contează zece minute în plus sau în minus.

– Ba contează, José, spuse femeia. Şi-şi întinse braţele peste tejghea, pe suprafaţa de sticlă, cu un aer neglijent de abandonare. Adăugă: Şi nu pentru că vreau eu, ci pentru că sînt aici de un sfert de oră. Se uită iar la ceas şi rectifică: Ce spun eu, sînt aici de douăzeci de minute.

– Bine, domniţă, spuse bărbatul. Ţi-aş dărui o zi întreagă cu noapte cu tot ca să te văd mulţumită.

În tot acest răstimp, José se foise în spatele tejghelei, mişcînd diverse obiecte, deplasîndu-le dintr-un loc într-altul. Era în elementul lui.

– Vreau să te văd mulţumită, repetă. Se opri brusc, întorcîndu-se spre ea. Tu ştii că te iubesc mult?

Femeia îl privi cu răceală.

– Daaaa...? Ce descoperire, José! Crezi c-aş rămîne cu tine pentru un milion de pesos?

– N-am vrut să spun asta, domniţă, răspunse José. Pun din nou rămăşag că masa de prînz ţi-a căzut greu la stomac.

– Nu ţi-o spun din cauza asta, zise ea. Şi vocea îi deveni mai puţin indolentă. Ci fiindcă nici o femeie n-ar suporta o greutate ca a ta nici pentru un milion de pesos.

José se înroşi la faţă. Îi întoarse spatele şi se apucă să şteargă de praf sticlele din dulap. Vorbi fără a-şi întoarce faţa.

– Eşti nesuferită azi, domniţă. Cred că cel mai bine ar fi să-ţi mănînci biftecul şi să te duci să te culci.

– Nu mi-e foame, zise ea. Rămase iar cu ochii la stradă, la trecătorii care se pierdeau în oraşul în amurg. Preţ de o secundă se aşternu în local o tăcere tulbure. O liniştе abia întreruptă de manevrele lui José în dulap. Pe

neașteptate, femeia încetă să mai privească strada și grăi cu voce stinsă, duioasă, diferită. E-adevărat că mă iubești, Pepillo?

- E-adevărat, răspunse José, brusc, fără s-o privească.

- Cu toate că ți-am spus ce ți-am spus? îl întrebă ea.

- Ce mi-ai spus? zise José, încă fără inflexiuni în glas, încă fără s-o privească.

- Treaba cu milionul de pesos, spuse ea.

- Am și uitat-o, zise José.

- Atunci, mă iubești? îl întrebă iar.

- Da, răspunse bărbatul.

Se lăsă o clipă de tăcere. José continuă să se miște cu fața întoarsă spre dulapuri, încă fără s-o privească. Ea mai scoase un rotocol de fum, cu pieptul sprijinit de tejghea, și apoi, cu precauție și viclenie, mușcîndu-și limba înainte de a o spune, de parc-ar vorbi ce nu trebuie, îl întrebă:

- Chiar dacă n-o să mă culc cu tine?

Și abia atunci José o privi din nou.

- Te iubesc atît de mult că nici nu m-aș culca cu tine, răspunse. Apoi veni lîngă ea. Rămase privind-o în față, cu brațele-i vînjoase proptite pe tejghea, în dreptul ei; privind-o în ochi, spuse: Te iubesc atît de mult că în fiecare seară l-aș omorî pe bărbatul care vine cu tine.

În prima clipă, femeia păru încurcată. Apoi se uită atent la el, cu o unduioasă expresie de compătimire și batjocură. Apoi tăcu, descumpănită. Și, în sfîrșit, izbucni într-un rîs zgomotos.

- Ești gelos, José. Ce minunat, ești gelos!

José se aprinse iar la față cu sfială neprefăcută, aproape fără rușine, ca un copil căruia i s-ar fi dezvăluit pe neașteptate toate tainele. Spuse:

- În seara asta nu înțelegi nimic, domniță. Și-și șterse nădușeala cu cîrpa. Adăugă: Viața desfrînată te prostește.

Însă acum expresia femeii se schimbase.

– Atunci nu-i așa, spuse.

Și se uită iar țintă în ochii lui, cu o strălucire ciudată în privire, întristată și în același timp sfidătoare.

– Atunci nu ești gelos.

– Într-un anume fel, sînt ! răspunse José. Dar nu-i așa cum spui tu.

Își desfăcu gulerul și-și șterse mai departe gîtul cu cîrpa.

– Atunci? întrebă femeia.

– Păi te iubesc atît de mult că nu-mi place să faci treaba asta.

– Ce?

– Să te duci în fiecare zi cu alt bărbat, răspunse el.

– E-adevărat că l-ai omorî ca să nu vină cu mine?

– Ca să nu vină, nu! zise José. L-aș omorî pentru că a venit cu tine.

– E același lucru, spuse femeia.

Conversația atinsese o profunzime incitantă. Ea vorbea încet, cu o voce blîndă, fascinată. Avea chipul aproape lipit de fața zdravănă și pașnică a bărbatului, care stătea încremenit, parcă vrăjit de aburul cuvintelor.

– Toate astea-s adevărate, zise José.

– Atunci – spuse ea, și-și întinse o mînă ca să mîngîie brațul aspru al bărbatului. Cu cealaltă aruncă chiștocul... atunci ești în stare să omori un om?

– Pentru ceea ce ți-am spus, da, răspunse José.

Și glasul îi căpătă un accent aproape dramatic.

Femeia izbucni într-un rîs convulsiv, vădit batjocoritoare.

– Ce îngrozitor, José! Ce îngrozitor! spuse, rîzînd încă. José omorînd un om. Cine ar fi zis că în spatele domnului gras și fățarnic, care nu-mi ia bani niciodată,

care-mi pregătește în fiecare zi cîte un biftec și care-și trece timpul la taclale cu mine pînă cînd găsesc un bărbat, se ascunde un criminal. Ce îngrozitor, José! Mă sperii!

José era buimăcit. Poate că se simți și puțin indignat. Poate că, atunci cînd femeia izbucni în rîs, se simți dezamăgit.

- Ești ametită, proasto! zise. Du-te să te culci. Nici măcar n-ai poftă să mănînci ceva.

Dar femeia încetase să mai rîdă și acum stătea iar, îngîndurată, proptită de tejghea. Îl văzu îndepărtîndu-se. Îl văzu deschizînd frigiderul și închizîndu-l la loc, fără să scoată nimic. Îl văzu mișcîndu-se apoi spre celălalt capăt al tejghelei. Îl văzu ștergînd sticla lucitoare, ca la început. Atunci femeia vorbi iar, pe tonul acela înduioșător și gingaș cu care-i spusese: „E-adevărat că mă iubești, Pepillo?"

- José, spuse.

Bărbatul nu se uită la ea.

- José!

- Du-te să te culci! zise José. Și fă o baie înainte de culcare, ca să-ți mai treacă beția.

- Serios, José, spuse femeia. Nu-s beată.

- Atunci te-ai prostit, zise José.

- Vino încoace, trebuie să stau de vorbă cu tine.

Bărbatul se așeză, șovăind între satisfacție și neîncredere.

- Apropie-te!

Bărbatul se opri iar în fața femeii. Ea se aplecă înainte, îl apucă violent de păr, însă cu un gest de vădită duioșie.

- Repetă-mi ce mi-ai spus la început!

- Ce? întrebă José.

Încerca să se uite la ea cu capul plecat, prins de păr.

- Că l-ai omorî pe bărbatul care s-a culcat cu mine.

- E-adevărat, spuse José.

– Repetă-mi-o, cuvînt cu cuvînt, îi ceru femeia.

– L-aș omorî pe bărbatul care s-a culcat cu tine, doamniță. E-adevărat! zise José.

Femeia îi dădu drumul.

– Atunci mi-ai lua apărarea dacă l-aș omorî eu? îl întrebă pe un ton afirmativ, împingînd cu un gest de cochetărie violentă uriașul cap de porc al lui José.

Bărbatul nu răspunse nimic; zîmbi.

– Răspunde-mi, José! zise femeia. Mi-ai lua apărarea dacă l-aș omorî eu?

– Depinde, spuse José. Tu știi că asta nu-i la fel de ușor cum e s-o spui.

– Poliția n-are în nimeni mai multă încredere decît în tine.

José zîmbi, demn, mulțumit. Femeia se aplecă iar către el, pe deasupra tejghelei.

– E-adevărat, José. M-aș încumeta să pun rămășag că n-ai spus niciodată vreo minciună.

– Nu se rezolvă nimic cu asta, spuse José.

– Întocmai, zise femeia. Poliția știe și crede orice spui tu fără să te întrebe de două ori.

José se apucă să bată cu degetele în tejghea, în fața ei, neștiind ce să spună. Femeia privi din nou spre stradă. Se uită apoi la ceas și-și schimbă tonul, de parcă ar fi avut interes să pună capăt dialogului înainte de venirea primilor clienți.

– Ai spune o minciună pentru mine, José? îl întrebă. Serios.

Și atunci José se întoarse ca s-o privească, brusc, în adîncul ochilor, ca și cum l-ar fi străfulgerat o idee îngrozitoare. O idee care îi intră pe o ureche, se învîrti un moment, vagă, confuză, și-i ieși apoi pe cealaltă, lăsînd în urmă abia o undă călduță de teamă.

- În ce încurcătură te-ai băgat, domniță? o întrebă José. Se aplecă în față, cu brațele din nou pe tejghea. Femeia simți izul pătrunzător, aducînd puțin a amoniac, al răsuflării lui, care devenea tot mai grea din cauza presiunii tejghelei pe stomac.

- Asta-i într-adevăr grav, domniță. În ce încurcătură te-ai băgat?

Ea își întoarse capul în partea cealaltă.

- În nimic, răspunse. Vorbeam doar așa, să-mi omor timpul. Apoi îl privi din nou. Știi că poate n-o să trebuiască să omori pe nimeni?

- Nu mi-a trecut niciodată prin cap să omor pe cineva, zise José, descumpănit.

- Nu, dom'le, spuse femeia. Vreau să zic pe nimeni care o să se culce cu mine.

- Ah! făcu José. Acum vorbești pe șleau. Am crezut întotdeauna că n-ai nevoie să duci viața asta. Îți promit că, dacă renunți la treaba asta, îți dau în fiecare zi cel mai bun biftec fără să-ți iau un ban.

- Mulțumesc, José! zise femeia. Dar nu-i vorba de asta. E vorba că n-o să mă mai pot culca cu nimeni.

- Iar complici lucrurile, spuse José.

Începea să-și piardă răbdarea.

- Nu complic nimic, răspunse ea. Se întinse în scaun, și José îi văzu sînii căzuți și triști sub bluză. Mîine plec și-ți promit că n-o să te mai deranjez niciodată. Îți promit că n-o să mă mai culc cu nimeni.

- Și cum de ți-a trecut așa ceva prin cap? întrebă José.

- Am luat hotărîrea asta acum, răspunse ea. Abia acum mi-am dat seama că asta-i o porcărie.

José luă din nou cîrpa și se apucă să șteargă sticla chiar lîngă ea. Vorbi fără s-o privească. Spuse:

– Sigur că așa cum o faci tu e o porcărie. Ar fi trebuit să-ți dai seama de mult.

– Mi-am dat seama de mult, spuse femeia, dar abia acum m-am convins. Mi-e silă de bărbați.

José zîmbi. Își înălță capul s-o privească, tot cu zîmbetul pe buze, dar o văzu îngîndurată, descumpănită, vorbind iute, cu umerii ridicați; legănîndu-se pe scaunul rotativ, cu o expresie posomorîtă pe chipul aurit de o prematură făină tomnatică.

– Nu crezi că o femeie trebuie să fie lăsată să omoare un bărbat, pentru că după ce a fost cu el îi fac scîrbă și el, și toți cei care s-au culcat cu ea?

– Nici chiar așa, spuse José, mișcat, cu o părere de compasiune în voce.

– Și dacă femeia îi spune bărbatului că-i face scîrbă cînd îl vede că se îmbracă, pentru că-și amintește că s-a tăvălit cu el toată seara și simte că nici săpunul și nici buretele n-o vor putea scăpa de mirosul lui?

– Asta trece, domniță, zise José, acum puțin nepăsător, ștergînd tejgheaua. Nu-i nevoie să-l omori. Pur și simplu trebuie să-l lași să plece.

Însă femeia vorbea mai departe, și vocea ei era un șuvoi egal, dezlănțuit, pătimaș.

– Și dacă, atunci cînd femeia îi spune că îi face scîrbă, bărbatul nu se mai îmbracă, ci se repede iar spre ea, s-o sărute, s-o...?

– Asta n-o face nici un bărbat care se respectă, spuse José.

– Dar dacă o face? întrebă ea, cu o tulburare exasperată. Dacă nu-i un bărbat care se respectă și o face, și atunci femeia simte că îi e atît de scîrbă de el încît o să moară, și știe că singura cale de a scăpa de toate astea e să împlînte în el un cuțit?

- Asta-i o grozăvie, zise José. Din fericire, nu există bărbat care ar face tot ceea ce spui tu.

- Mă rog, zise femeia, acum înnebunită de-a binelea. Şi dacă o face? Închipuieşte-ţi c-o face.

- Oricum nu merită, răspunse José. Ştergea mai departe tejgheaua, tot în acelaşi loc, acum mai puţin atent la discuţie.

Femeia ciocăni sticla cu nodurile degetelor. Deveni stăruitoare, vehementă.

- Eşti un sălbatic, José! spuse. Nu pricepi nimic. Îl prinse violent de mînecă. Haide, spune că femeia trebuia cu adevărat să-l omoare.

- Bine, spuse José, vrînd să dea lucrurilor o întorsătură împăciuitoare. Totul o să fie cum spui tu.

- Asta nu-i autoapărare? îl întrebă ea, scuturîndu-l de mînecă.

José îi aruncă atunci o privire caldă şi binevoitoare.

- Aproape, răspunse. Şi-i făcu cu ochiul, cu o expresie care vădea şi o înţelegere afectuoasă, şi un îngrozitor angajament la complicitate. Dar femeia continua să fie gravă; îi dădu drumul.

- Ai spune o minciună ca să iei apărarea unei femei care ar face aşa ceva? îl întrebă.

- Depinde, răspunse José.

- Închipuieşte-ţi că-i o femeie pe care o iubeşti mult. Nu ca să te culci cu ea, ştii?, ci aşa cum spui tu, pentru că o iubeşti mult.

- Mă rog, cum vrei tu, domniţă, spuse José într-o doară, plictisit.

Şi se îndepărtă din nou. Se uită la ceas. Văzu că în curînd va fi şase şi jumătate. Se gîndi că peste cîteva minute localul va începe să se umple de lume şi poate de asta se apucă să şteargă şi mai energic sticla, uitîndu-se

spre stradă prin geam. Femeia rămăsese pe scaun, tăcută, închisă în sine, urmărind cu un aer de tristețe adîncă mișcările bărbatului. Uitîndu-se la el, așa cum s-ar putea uita la un bărbat o lampă ce stă să se stingă. Pe neașteptate, fără să se miște, vorbi iar, cu o voce plină de blîndețe.

– José!

Bărbatul o privi cu o tandrețe adîncă și întristată, ca o vită cu dragoste de mamă. Nu o privi ca s-o asculte; abia atît cît s-o vadă, cît să știe că stătea acolo, așteptînd o privire care n-avea de ce să fie ocrotitoare sau solidară. Doar o privire ca de jucărie.

– Ți-am spus că mîine plec și nu mi-ai zis nimic.

– Așa-i, încuviință José. Nu mi-ai spus însă unde te duci.

– Unde văd cu ochii, răspunse femeia. Unde n-o să fie bărbați care să vrea să se culce cu mine.

José zîmbi iar.

– Pleci cu adevărat? o întrebă, parcă dîndu-și seama de realitate, schimbîndu-și expresia.

– Asta depinde de tine. Dacă știi să spui la ce oră am venit, mîine o să plec și n-o să mai fac treburi de-astea în vecii vecilor. Îți place ce-ți spun?

José făcu un gest afirmativ clătinînd din cap, zîmbitor și concret. Femeia se înclină spre locul unde se afla el.

– Dacă mă mai întorc vreodată aici, o să fiu geloasă cînd o să dau de altă femeie stînd de vorbă cu tine, la ora asta și chiar pe scaunul ăsta.

– Dacă te mai întorci aici, trebuie să-mi aduci ceva, spuse José.

– Îți promit să caut pretutindeni ursulețul cu cheiță, să ți-l aduc! zise ea.

José zîmbi și dădu cu cîrpa prin aerul ce-l despărțea de femeie, de parc-ar fi șters un geam invizibil. Zîmbi și ea,

acum cu o expresie afectuoasă și cochetă. Apoi, bărbatul se îndepărtă ștergînd sticla din celălalt capăt al tejghelii.

- José!

- Poftim? zise el fără s-o privească.

- Nu-i așa că oricui te-ar întreba la ce oră am venit îi vei spune că la șase fără un sfert?

- De ce? zise José, tot fără s-o privească și ca și cînd abia ar fi auzit-o.

- Nu contează, răspunse femeia. Tot ce contează e s-o faci.

José îl văzu atunci pe primul client care intră prin ușa batantă și se îndreptă spre o masă din colț. Se uită la ceas. Era șase și jumătate fix.

- Fie, domniță, spuse distrat. Cum vrei tu. Întotdeauna fac cum vrei tu.

- Bine, zise femeia. Atunci pregătește-mi biftecul!

Bărbatul se duse la frigider, scoase o farfurie cu carne și o lăsă pe masă. Apoi aprinse plita.

- O să-ți fac un biftec grozav de rămas-bun, domniță, zise.

- Mulțumesc, Pepillo, spuse femeia.

Rămase pe gînduri, de parcă brusc s-ar fi cufundat într-o lume subterană ciudată, bîntuită de fantome tulburi, necunoscute. Nu auzi zgomotul pe care-l făcea carnea proaspătă în grăsimea încinsă, de partea cealaltă a tejghelei. Nu auzi, mai apoi, nici sfîrîitul bolborosind sec cînd José întoarse mușchiul pe partea cealaltă și mirosul îmbietor de carne friptă umplu încetul cu încetul tot localul. Stătea închisă în sine, cu gîndul aiurea, pînă cînd își ridică din nou capul, clipind, de parcă și-ar fi revenit dintr-o moarte trecătoare. Atunci îl văzu pe bărbatul de lîngă plită, iluminat de veselul foc tot mai intens.

- Pepillo.

– Ah!

– La ce te gîndeşti? îl întrebă femeia.

– Mă gîndesc că poate vei găsi pe undeva ursuleţul cu cheiţă, răspunse José.

– Bineînţeles. Dar vreau să-mi spui dacă-mi vei da tot ce-ţi voi cere cînd ne luăm rămas-bun.

José o privi de lîngă sobă.

– De cîte ori vrei să ţi-o spun? Vrei şi altceva decît biftecul cel mai grozav?

– Da, răspunse femeia.

– Ce?

– Vreau încă un sfert de oră.

José se dădu pe spate să se uite la ceas, apoi la clientul care stătea mai departe tăcut, aşteptînd în colţ, şi în sfîrşit la carnea aurită din tigaie. Numai atunci grăi.

– Pe cuvînt că nu înţeleg, domniţă, spuse.

– Nu fi prost, José, zise femeia. Adu-ţi aminte că sînt aici de la cinci şi jumătate.

NOAPTEA CORMORANILOR
(1950)

Stăteam toţi trei aşezaţi în jurul mesei, cînd cineva introduse o monedă în fantă şi tonomatul Wurlitzer puse iar de la început discul pe care-l ascultaserăm toată noaptea. Noi, ceilalţi, n-am avut timp nici să ne dăm seama. S-a întîmplat mai înainte de a ne aminti unde ne aflam; mai înainte de a ne recăpăta simţul orientării. Unul dintre noi întinse mîna pe deasupra tejghelei, dibuind (noi nu vedeam mîna. O auzeam), lovi un pahar şi apoi rămase nemişcat, cu ambele mîini odihnindu-se pe suprafaţa tare. Atunci toţi trei ne-am căutat în întuneric şi ne-am regăsit acolo, în nodurile celor treizeci de degete ce se îngrămădeau pe tejghea. Unul spuse:

- Să mergem!

Şi ne-am ridicat în picioare, de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic. Nu avuseserăm încă timp să ne pierdem direcţia.

Cînd am străbătut coridorul, am auzit melodia aproape, învîrtindu-se parcă în jurul nostru. Am simţit mirosul de femei triste, stînd şi aşteptînd. Am simţit prelungul hău al

coridorului în fața noastră, pe cînd ne îndreptam spre ușă, înainte de a ne ieși în întîmpinare celălalt miros acru al femeii care stătea lîngă ușă. I-am spus:

– Noi plecăm.

Femeia nu răspunse nimic. Am auzit scîrțîitul unui balansoar, cedînd în partea de sus, cînd ea se sculă în picioare. Am auzit pașii pe lemnul desprins și din nou întoarcerea femeii cînd scrîșniră iar balamalele și ușa se deschise exact în spatele nostru.

Ne-am întors. Chiar acolo, în spate, ne-a izbit aerul tăios al zorilor de zi nevăzute și o voce care spunea:

– Dați-vă la o parte, trebuie să scot asta.

Ne-am tras înapoi. Și vocea spuse iar:

– Sînt încă la ușă.

Și numai atunci, după ce ne mișcaserăm în toate părțile și aflaserăm vocea pretutindeni, am spus:

– Nu putem ieși de aici. Cormoranii ne-au scos ochii.

Apoi am auzit cum se deschid mai multe uși. Unul dintre noi se desprinse de mîinile celorlalți și l-am auzit mergînd pe bîjbîite, clătinîndu-se, ciocnindu-se de obiectele dimprejur. Vorbi de undeva din negură.

– Trebuie să fim pe aproape, spuse. Aici răzbate miros de cufere îngrămădite.

Am simțit din nou atingerea mîinilor lui; ne-am rezemat de perete, și atunci trecu altă voce, dar în sens contrar.

– Pot fi sicrie, zise unul dintre noi.

Cel care se tîrîse pînă în colț și acum respira lîngă noi spuse:

– Sînt cufere. De mic am învățat să deslușesc mirosul îmbrăcămintii puse la păstrat.

Atunci ne-am îndreptat într-acolo. Pe jos era ceva tare și neted, parcă pămînt bătătorit. Cineva întinse o mînă.

Am simțit atingerea unui trup lung și viu, dar n-am mai simțit peretele de partea cealaltă.

- Asta e o femeie – am zis cu toții.

Cel care vorbise de cufere spuse:

- Cred că doarme.

Trupul se scutură sub mîinile noastre, începu să tremure; l-am simțit strecurîndu-se, dar nu ca și cum s-ar fi îndepărtat de noi, ci ca și cum ar fi încetat să mai existe. Totuși, după o clipă în care am stat tăcuți, încremeniți, rezemîndu-ne umăr de umăr, i-am auzit glasul.

- Cine umblă acolo? spuse.

- Sîntem noi, am răspuns fără să ne clintim.

Se auzi o mișcare în pat; zgomotul și tîrîitul picioarelor căutînd papucii în întuneric. Atunci ne-am închipuit-o pe femeie așezată, privindu-ne fără să se fi trezit încă de-a binelea.

- Ce faceți acolo? întrebă.

Iar noi am răspuns:

- Nu știm. Cormoranii ne-au scos ochii.

Vocea spuse că aflase ceva despre asta. Că ziarele scriseseră că trei bărbați stăteau și beau bere într-o curte unde erau cinci sau șase cormorani. Șapte cormorani. Unul dintre bărbați s-a apucat să cînte ca un cormoran, imitîndu-i.

- A făcut-o într-un ceas rău, adăugă. Atunci păsările s-au repezit la masă și le-au scos ochii.

Spuse că asta scriseseră ziarele, dar că nimeni nu le dăduse crezare. Noi am spus:

- Dacă a fost lume acolo, trebuie să fi văzut cormoranii.

Iar femeia răspunse:

– A fost. Curtea era plină de lume, a doua zi, dar femeia își dusese cormoranii într-altă parte.

Cînd ne întorseserăm către ea, nu mai spuse nimic. Am dat iarăși de perete. Oricum ne întorceam, dădeam de perete. În jurul nostru, împresurîndu-ne, era veșnic un perete. Unul dintre noi ne dădu drumul la mîini. Îl auzirăm iar cercetînd pe dibuite, adulmecînd pămîntul, spunînd:

– Acum nu mai știu pe unde or fi cuferele. Cred că mergem într-altă parte.

Și noi i-am spus:

– Vino încoace. E cineva aici, chiar lîngă noi.

L-am auzit apropiindu-se. L-am simțit lîngă noi, și răsuflarea lui caldă ne-a lovit încă o dată în față.

– Întinde mîinile într-acolo! i-am spus. Acolo e cineva care ne cunoaște.

El întinse pesemne mîna; trebuie să fi făcut cîțiva pași înspre locul pe care i l-am indicat, pentru că după o clipă se întoarse ca să ne spună:

– Cred că e un băiat.

Atunci i-am spus:

– Bine, întreabă-l dacă ne cunoaște.

El îl întrebă. Am auzit glasul lînced și searbăd al băiatului care spunea:

– Da, vă cunosc. Sînteți cei trei bărbați cărora cormoranii le-au scos ochii.

Se auzi atunci o voce matură. O voce de femeie care părea că se află în spatele unei uși închise.

– Iar vorbești singur.

Și glasul de copil zise nepăsător:

– Nu. S-au întors bărbații cărora cormoranii le-au scos ochii.

Se auzi un zgomot de balamale și apoi vocea matură, mai aproape ca prima oară.

- Du-i la ei acasă, spuse.

Și băiatul răspunse:

- Nu știu unde locuiesc.

Iar vocea matură zise:

- Nu fi neam prost. Toată lumea știe unde locuiesc din noaptea în care cormoranii le-au scos ochii.

Apoi continuă să vorbească pe alt ton; ca și cînd ni s-ar adresa nouă:

- Treaba e că nimeni n-a vrut să creadă așa ceva, și se spune că a fost o știre neadevărată scornită de ziare ca să se vîndă mai bine. Nimeni n-a văzut cormoranii.

Și noi am spus:

- Dar dumneata ne vezi pe noi.

Vocea matură răspunse:

- Însă nimeni nu m-ar crede dacă aș povesti că v-am petrecut pe stradă.

Noi nu ne mișcam; stăteam liniștiți, rezemați de perete, ascultînd-o. Femeia spuse:

- Dacă băiatul ăsta vrea să vă ducă, e altceva. La urma urmelor, nimeni n-ar lua în seamă vorbele unui copil.

Glasul de copil interveni:

- Dacă ies pe stradă cu ei și spun că sînt bărbații cărora cormoranii le-au scos ochii, băieții o să arunce cu pietre în mine. Toată lumea zice în tîrg că așa ceva nu se poate întîmpla.

Se lăsă o clipă de tăcere. Apoi ușa se închise iar și băiatul vorbi din nou:

- Pe deasupra, acum stau și citesc *Terry și Pirații*.

Unul dintre noi ne șopti la ureche:

- O să-l conving eu.

Merse tîrîș înspre locul de unde se auzea glasul.

– Îmi place povestea asta, zise. Spune-ne cel puțin ce-a pățit Terry săptămîna asta.

„Încearcă să-i cîștige încrederea", ne-a trecut prin minte. Dar băiatul răspunse:

– Asta nu mă interesează. Tot ce-mi place sînt culorile.

– Terry era într-un labirint, i-am spus noi.

Iar băiatul zise:

– Asta a fost vineri. Azi e duminică, și ce mă interesează pe mine sînt culorile – și o spuse cu un glas rece, imparțial, nepăsător.

Cînd celălalt se întoarse, am spus:

– Ne-am pierdut de mai bine de trei zile și nu ne-am odihnit deloc.

Unul dintre noi zise:

– Bine. Să ne odihnim puțin, dar fără să ne dăm drumul de mînă.

Ne-am așezat. Un soare invizibil începu să ne încălzească umerii. Însă nici măcar prezența soarelui nu ne mișca. O simțeam acolo, pe undeva, căci ne pierduserăm noțiunea distanțelor, a timpului, a direcțiilor. Trecură pe lîngă noi mai multe voci.

– Cormoranii ne-au scos ochii – am spus.

Și una dintre voci zise:

– Ăștia au luat în serios ziarele.

Vocile dispărură. Și am stat mai departe așezați așa, umăr lîngă umăr, sperînd ca în perindarea acelor voci și imagini să se ivească un miros sau o voce cunoscute. Soarele continua să încălzească deasupra capetelor noastre. Atunci unul dintre noi zise:

– Să mai mergem o dată spre perete.

Iar ceilalți, neclintiți, cu capetele ridicate spre lumina vizibilă:

– Încă nu. Să așteptăm măcar ca soarele să înceapă să ne încingă fața.

CINEVA RĂVĂȘEȘTE TRANDAFIRII
(1950)

Pentru că este duminică și ploaia a stat, mă gîndesc să duc un buchet de trandafiri la mormîntul meu. Trandafiri roșii și albi, din cei pe care ea îi cultivă pentru a împodobi altarul din casă și a face coroane. Dimineața s-a arătat tristă din pricina acestei ierni posomorîte și înfricoșătoare care m-a făcut să-mi amintesc de colina unde oamenii din sat își abandonează morții. E un loc golaș, fără copaci, unde abia dacă se adună resturile providențiale ce se întorc după trecerea vîntului. Acum, că ploaia a stat și soarele amiezii trebuie să fi întărit alunecușul de pe coastă, aș putea ajunge pînă la movilița în adîncul căreia se odihnește trupul meu de copil fărîmițat, amestecat cu melci și rădăcini.

Ea stă prosternată în fața sfinților ei. A căzut pe gînduri din momentul în care am încetat să mă mișc prin încăpere, după ce a dat greș prima mea încercare de a ajunge la altar ca să iau de acolo trandafirii purpurii cei mai proaspeți. Poate că azi aș fi reușit; însă candela pîlpîi, și atunci, revenindu-și din extaz, ea își înălță capul și se

uită spre ungherul unde se află scaunul. S-o fi gîndit: „Iarăși e vîntul", fiindcă într-adevăr ceva scrîșni lîngă altar și încăperea se undui o clipă, de parcă cineva ar fi clătinat suprafața amintirilor îngrămădite acolo de atîta amar de vreme. Atunci am înțeles că trebuia să aștept un alt prilej ca să iau trandafirii, căci ea stătea mai departe trează, privind scaunul, și ar fi putut simți pe lîngă față freamătul mîinilor mele. Acum trebuie să aștept ca ea să plece, peste cîteva clipe, și să se ducă în camera de alături să-și facă nelipsita siestă molcomă din fiecare duminică. Poate că atunci voi fi în stare să ies și să iau trandafirii, pentru a mă întoarce înainte ca ea să revină în cameră și să rămînă cu ochii pierduți privind scaunul.

Duminica trecută a fost mai greu. A trebuit să aștept aproape două ceasuri pînă să cadă în extaz. Părea neliniștită, tulburată, ca și cum ar fi chinuit-o certitudinea că, dintr-odată, singurătatea ei în casă devenise mai puțin grea. Se mișcă prin cameră de mai multe ori, cu buchetul în mînă, înainte de a-l pune pe altar. Apoi ieși pe culoar, o coti și intră în camera de alături. Eu știam că plecase să caute lampa. Și mai tîrziu, cînd a trecut iar prin fața porții și am văzut-o în lumina de pe coridor, cu hăinuța închisă la culoare și ciorapii trandafirii, mi s-a părut că era încă leit fetița care acum patruzeci de ani se aplecase peste patul meu, chiar aici, în camera asta, și spusese: „Acum, că l-au așezat aici, are ochii deschiși și încremeniți". Era la fel, de parcă n-ar fi trecut timpul din acea seară îndepărtată de august, cînd femeile o aduseseră în cameră și îi arătaseră cadavrul, spunîndu-i: „Plîngi. Era ca un frate de-al tău", iar ea se rezemase de perete, în lacrimi, supunîndu-se, încă udă de ploaie.

De trei sau patru duminici tot încerc să ajung la trandafiri, dar ea a rămas de veghe în fața altarului; păzind

trandafirii cu o sîrguință vădită, pe care nu i-o cunoscusem în cei douăzeci de ani de cînd trăiește în casă. Duminica trecută, cînd a ieșit să caute lampa, am reușit să fac un buchet din trandafirii cei mai frumoși. În nici o clipă n-am fost mai aproape de a-mi îndeplini dorința. Dar cînd dădeam să mă întorc la scaun, am auzit iar pași pe coridor, am aranjat iute trandafirii pe altar, și atunci am văzut-o apărînd în cadrul ușii, cu lampa ridicată.

Își pusese hăinuța închisă la culoare și ciorapii trandafirii, dar pe chip i se așternuse parcă fosforescența unei revelații. Nu părea atunci femeia care de douăzeci de ani cultivă trandafiri în grădină, ci aceeași fetiță pe care în seara îndepărtată de august o aduseră în camera de alături ca să-și schimbe hainele și se întorcea acum cu o lampă, grasă și îmbătrînită, patruzeci de ani mai tîrziu.

Pantofii mei încă mai au crusta întărită de noroi din seara aceea, deși au rămas la uscat lîngă cuptorul stins vreme de douăzeci de ani. Într-o zi m-am dus să-i caut. Asta a fost după ce închiseseră ușile, luaseră de pe prag pîinea și buchetul de liliac și duseseră mobilele. Toate mobilele, în afară de scaunul din colț pe care am stat în tot răstimpul acesta. Eu știam că pantofii fuseseră puși la uscat și că nimeni nu-și adusese aminte de ei cînd părăsiseră cu toții casa. De asta m-am dus să-i caut.

Ea se întoarse după mulți ani. Trecuse atîta vreme, încît mirosul de mosc din cameră se confundase cu mirosul prafului, cu izul uscat abia simțit al insectelor. Eu eram singur în casă, stînd în colț, așteptînd. Și învățasem să deslușesc murmurul lemnului care putrezește, fîlfîirea aerului care se învechește în dormitoarele ferecate. Atunci a venit ea. Se oprise în ușă cu o valiză în mînă, cu o pălărie verde și aceeași hăinuță de bumbac, pe care nu și-o scosese de atunci. Era încă o fată tînără. Nu începuse să se

îngrașe, și gleznele nu i se vedeau umflate pe sub ciorapi, ca acum. Eu eram acoperit de praf și pînze de păianjen cînd ea deschise ușa și pe undeva prin cameră amuți greierul care cîntase întruna în cei douăzeci de ani. Totuși, în ciuda pînzelor de păianjen și a prafului, a răzgîndirii subite a greierul și a vîrstei de atunci a celei de curînd sosite, am recunoscut-o în ea pe copila care, în seara furtunoasă de august, venise cu mine în grajd să culegem cuiburi. Așa cum stătea, în picioare în ușă, cu valiza în mînă și pălăria verde pe cap, părea ca și cum ar fi fost gata să strige, să spună exact ce a spus cînd mă găsiseră cu fața în sus în fînul din grajd, încă ținîndu-mă zdravăn de treapta scării rupte. Cînd ea deschise ușa la perete, balamalele scrîșniră și praful de pe tavan se împrăștie din senin, de parcă cineva s-ar fi pornit să dea cu ciocanul în căpriori. Atunci ea șovăi în cadrul luminos, intră doar pe jumătate în cameră și spuse, cu vocea cuiva care cheamă pe cineva adormit: „Copile! Copile!" Iar eu am rămas neclintit pe scaun, înțepenit, cu picioarele întinse.

Am crezut că venea doar ca să vadă camera, dar venise, de fapt, să locuiască în casă. Aerisi încăperea și, cînd își deschise valiza, parcă ar fi ieșit de acolo vechiul miros de mosc. Ceilalți luaseră mobilele și hainele în cufere. Ea nu luase decît mirosurile din cameră; și, după douăzeci de ani le aduse din nou, le așeză la locul lor și aranjă iar altarul micuț; întocmai ca odinioară. Simpla-i prezență a fost de-ajuns pentru a reface tot ceea ce distrusese necruțătoarea rîvnă a timpului. De atunci, mănîncă și doarme în camera de alături, dar își petrece ziua aici, stînd de vorbă în tăcere cu sfinții. După-amiaza se așază în balansoar, lîngă ușă, și coase, ocupîndu-se din cînd în cînd de cei care vin să cumpere flori. Se leagănă întotdeauna pe

cînd își cîrpește rufăria. Și, cînd vine cineva după un buchet de flori, pune moneda în colțul batistei pe care și-o leagă la brîu și spune invariabil: „Ia-le pe cele din dreapta, că cele din stînga sînt pentru sfinți".

Așa a stat în balansoar vreme de douăzeci de ani, cîrpindu-și rufele, legănîndu-se, uitîndu-se la scaun, de parcă acum n-ar avea grijă de băiatul care și-a petrecut cu ea serile copilăriei, ci de nepotul infirm care stă acolo, în colț, de cînd bunica avea cinci ani.

Poate că acum, cînd o să aplece iar capul, o să reușesc să ajung la trandafiri. Dacă izbutesc, mă voi duce pe deal, îi voi pune pe moviliță și mă voi întoarce la scaunul meu, să aștept ziua în care ea nu va mai reveni în cameră și vor înceta zgomotele în încăperile de alături.

În ziua aceea se va petrece o schimbare în toate, căci eu voi fi silit să ies iar din casă pentru a da cuiva de știre că femeia cu trandafirii, cea care locuiește singură în casa dărăpănată, are nevoie de patru oameni care s-o ducă pe deal. În schimb, ea va fi mulțumită. Pentru că în ziua aceea va ști că nu vîntul nevăzut ajungea în fiecare duminică la altar și-i răvășea trandafirii.

NABO, NEGRUL CARE I-A FĂCUT PE ÎNGERI SĂ AȘTEPTE (1951)

Nabo stătea întins, cu fața în jos, pe iarba uscată. Simțea mirosul de grajd plin de urină lipindu-i-se de trup. Simțea pe pielea cenușie și lucioasă răsuflarea caldă a ultimilor cai, dar nu-și simțea pielea. Nabo nu simțea nimic. Parcă ar fi adormit la cea de pe urmă lovitură de potcoavă în frunte și acum n-ar mai avea decît acest singur simț. Un simț dublu, care-i transmitea de-a valma mirosul de grajd umed și nesfîrșitul foșnet al gîzelor nevăzute în iarbă. Deschise ochii. Îi închise iar și rămase apoi nemișcat, întins, țeapăn, cum stătuse toată seara, simțind cum crește în afara timpului, pînă cînd cineva în spatele lui îi spuse: „Haide, Nabo. Ai dormit destul". Se întoarse și nu văzu caii, dar poarta era închisă. Nabo își închipui pesemne că animalele se aflau pe undeva în beznă, deși nu le auzea copitele nărăvașe. Își închipuia că acela care îi vorbea o făcea de afară, fiindcă poarta grajdului era închisă pe dinăuntru și cu drugul pus. Vocea din spatele lui mai spuse o dată: „Zău, Nabo, ai dormit

destul. Dormi întruna cam de trei zile". Numai atunci Nabo deschise ochii de-a binelea și-și aminti: „Mă aflu aici pentru că m-a lovit cu copita un cal".

Nu știa cît era ceasul. Acum, zilele rămăseseră în urmă. Ca și cum cineva ar fi trecut un burete umed peste acele sîmbete îndepărtate cînd se ducea în piața mare din sat. Uită de cămașa albă. Uită că avea o pălărie verde, de pai verde, și un pantalon de culoare închisă. Uită că nu avea pantofi. Nabo se ducea în piața mare sîmbăta seara: se așeza într-un colț, tăcut, dar nu ca să asculte muzică, ci pentru a-l vedea pe negru. Îl vedea în fiecare sîmbătă. Negrul avea ochelari de baga fixați după urechi și cînta la saxofon la unul dintre pupitrele de note din rîndul din spate. Nabo îl vedea pe negru, dar negrul nu-l vedea pe Nabo. Cel puțin așa ar fi spus Nabo, dacă cineva ar fi știut că se duce în piața mare sîmbăta seara ca să-l vadă pe negru și l-ar fi întrebat – nu acum, căci n-ar putea să-și aducă aminte – dacă negrul îl văzuse vreodată. Era tot ce mai făcea după ce țesăla caii: se ducea să-l vadă pe negru.

Într-o sîmbătă, negrul nu s-a aflat la locul lui în orchestră. La început, Nabo trebuie să se fi gîndit că n-avea să mai cînte în concertele populare, cu toate că pupitrul de note era tot acolo. Deși tocmai pentru asta, pentru că pupitrul era tot acolo, s-a gîndit mai tîrziu că negrul avea să vină iar sîmbăta viitoare. Dar sîmbăta viitoare n-a mai venit și nici pupitrul nu mai era la locul lui.

Nabo se întoarse pe-o parte și-l văzu pe bărbatul care-i vorbea. Mai întîi nu-l recunoscu, nedeslușindu-l în întunericul grajdului. Bărbatul stătea pe o scîndură desprinsă din perete, vorbind și bătîndu-se ușurel peste genunchi. „M-a lovit cu copita un cal", spuse iar Nabo, străduindu-se să-l recunoască. „E drept – zise bărbatul. Acum însă caii nu sînt aici, și te așteptăm la cor." Nabo

dădu din cap. Încă nu începuse să gîndească. Dar i se părea că-l văzuse pe bărbatul acela pe undeva. Nabo nu pricepea, dar nici nu se mira că îi spunea cineva una ca asta, fiindcă în fiecare zi, pe cînd ţesăla caii, născocea cîntece ca să le abată atenţia. Apoi cînta pe verandă ca s-o înveselească pe fetiţa mută cu aceleaşi cîntecele pentru cai. Însă fetiţa era dusă într-altă lume, în lumea verandei, cu ochii pironiţi în perete. Dacă, atunci cînd cînta, cineva i-ar fi spus că îl va lua într-un cor, el nu s-ar fi mirat. Nici acum nu era surprins, pentru că nu pricepea. Era istovit, buimac, prostit. „Vreau să ştiu unde sînt caii", spuse. Şi bărbatul îi răspunse: „Ţi-am spus că nu sînt aici; tot ce ne interesează este să aducem o voce ca a ta". Şi întins cu faţa în jos în fîn, Nabo poate că auzea, dar nu putea distinge durerea pe care i-o lăsase potcoava în frunte de celelalte senzaţii învălmăşite. Îşi culcă iar capul în fîn şi adormi.

Nabo se mai duse două sau trei săptămîni în piaţa mare, cu toate că negrul nu mai cînta în orchestră. Poate că i-ar fi răspuns cineva, dacă ar fi întrebat ce se întîmplase cu el. Dar nu întrebă, ci se duse mai departe la concerte, pînă cînd alt bărbat, cu alt saxofon, veni să ocupe locul negrului. Atunci Nabo se convinse că negrul n-avea să se mai întoarcă şi hotărî să nu se mai ducă nici el în piaţă. Cînd se trezi, crezu că dormise puţină vreme. Îi ardea încă în nări mirosul de fîn umed. Bezna îi mai stăruia în faţa ochilor, împresurîndu-l. Dar bărbatul era tot în colţ. Vocea tainică şi paşnică a bărbatului care se bătea peste genunchi, spunînd: „Te aşteptăm, Nabo. Dormi cam de doi ani şi n-ai vrut să te scoli". Atunci, Nabo închise iar ochii. Apoi îi deschise. Rămase cu privirea aţintită spre colţul unde, descumpănit, năuc, îl văzu iar pe bărbat. Abia atunci îl recunoscu.

Dacă noi, cei ai casei, am fi ştiut ce făcea Nabo în piaţa mare sîmbăta seara, am fi crezut că nu s-a mai dus pentru că de acum avea muzică acasă. Asta s-a întîmplat cînd am adus gramofonul ca s-o distrăm pe fetiţă. Fiindcă era nevoie de cineva să învîrtească manivela cît era ziua de lungă, ni s-a părut firesc să fie Nabo. Cînd nu trebuia să se îngrijească de cai, putea s-o facă el. Fetiţa stătea aşezată, ascultînd discurile. Cîteodată, auzind muzica, ea se dădea jos de pe scaun, fără să-şi ia privirea de la perete, cu balele curgîndu-i, şi se tîra pe verandă. Nabo ridica acul aparatului şi începea să cînte. La început, cînd a venit la noi şi l-am întrebat ce ştia să facă, Nabo spusese că ştia să cînte. Dar nimănui nu-i păsa de asta. Noi aveam nevoie de un argat pentru ţesălat caii. Nabo rămase, dar continuă să cînte, de parcă l-am fi primit pentru asta, şi treaba cu ţesălatul cailor n-ar fi decît o distracţie care-i făcea munca mai uşoară. Aşa trecu mai bine de un an, pînă cînd noi, cei ai casei, ne obişnuirăm cu ideea că fetiţa nu va putea merge, nu va recunoaşte pe nimeni, nu va înceta să fie copila fără viaţă şi singură, care asculta gramofonul privind fără expresie peretele, pînă cînd o ridicam de pe scaun şi o duceam în camera ei. Atunci, durerea noastră a contenit; dar Nabo a fost mai departe fidel, învîrtind punctual manivela gramofonului. Asta s-a întîmplat pe vremea cînd nu renunţase încă să se ducă în piaţa mare sîmbăta seara. Într-o zi, cînd băiatul era în grajd, cineva lîngă gramofon spuse: „Nabo". Eram pe coridor, şi nu ne-am bătut capul cu ceva ce n-ar fi putut spune nimeni. Dar, cînd am auzit pentru a doua oară „Nabo", ne-am ridicat capul şi am întrebat: „Cine e cu fetiţa?" Cineva răspunsese: „N-am văzut pe nimeni intrînd". Iar altcineva adăugă: „Sînt sigur că am auzit o

voce care a spus «Nabo»". Însă cînd ne-am dus să vedem, am găsit-o doar pe copilă stînd pe jos, rezemată de perete.

Nabo se întoarse devreme și se culcă. A fost în prima sîmbătă după ce nu s-a mai dus în piață fiindcă negrul fusese înlocuit, iar trei săptămîni mai tîrziu, într-o luni, gramofonul începu să cînte în timp ce Nabo se afla în grajd. Nimeni nu-i dădu atenție la început. Abia mai tîrziu, cînd am văzut că băiatul negru vine cîntînd, cu apa de la cai încă șiroindu-i pe trup, l-am întrebat: „Pe unde ai ieșit?" El răspunse: „Pe poartă. Am stat în grajd de la prînz". „Gramofonul cîntă. Nu-l auzi?", i-am spus noi. Și Nabo încuviință. Atunci l-am mai întrebat: „Cine a învîrtit manivela?" Și el, ridicînd din umeri, zise: „Copila. De multă vreme învîrte manivela".

Așa s-au petrecut lucrurile pînă în ziua în care l-am găsit cu fața în jos în fîn, închis în grajd și cu marginea potcoavei încrustată în frunte. Cînd l-am ridicat de umeri, Nabo spuse: „Stau așa fiindcă m-a lovit cu copita un cal". Dar nimeni n-a luat seama la ce putea îndruga el. Am luat aminte la ochii înghețați și fără viață, la gura plină de spumă verde. Își petrecu toată noaptea plîngînd, încins de fierbințeală, delirînd, vorbind de țesala care se pierduse în fînul din grajd. Asta s-a întîmplat în prima zi. A doua zi, cînd deschise ochii și spuse: „Mi-e sete", și i-am adus apă și el a băut-o toată pe nerăsuflate și a mai cerut încă puțin de două ori, l-am întrebat cum se simte, și el ne-a răspuns: „Mă simt de parcă m-ar fi lovit cu copita un cal". Și vorbi întruna, toată ziua și toată noaptea. Pînă la urmă se așeză pe pat, arătă în sus, cu degetul, și spuse că galopul cailor nu-l lăsase să doarmă cît a fost noaptea de lungă. Dar din seara dinainte nu mai avea febră. Și nu mai delira, dar vorbi mai departe pînă cînd îi vîrîră o batistă în gură. Atunci Nabo începu să cînte cu

batista înfundată în gură și să spună că auzea, lîngă ureche, răsuflarea cailor orbi căutînd apa, pe deasupra porții ferecate. Cînd îi scoaserăm batista ca să mănînce și el ceva, se întoarse cu fața la perete și atunci noi toți crezurăm că adormise, și poate chiar o fi și dormit puțin. Dar cînd se trezi, nu se mai afla în pat. Era legat de mîini și de picioare de un stîlp din cameră. Așa legat, Nabo începu să cînte.

Cînd îl recunoscu, Nabo îi spuse bărbatului: „Te-am mai văzut înainte". Iar bărbatul îi răspunse: „Mă vedeai în toate sîmbetele în piață"; și Nabo zise: „Într-adevăr, dar eu credeam că eu te văd pe dumneata, dar dumneata nu mă vezi pe mine". Bărbatul spuse: „Nu te-am văzut niciodată, dar mai tîrziu, cînd nu m-am mai dus, am simțit ca și cum cineva ar fi încetat să mă mai vadă sîmbetele"; și Nabo zise: „Dumneata n-ai mai venit, dar eu m-am dus încă trei sau patru săptămîni", Și bărbatul, tot fără să se miște, bătîndu-se ușurel peste genunchi: „Nu mă puteam întoarce în piață deși era singurul lucru care merita osteneala". Nabo încercă să se ridice în capul oaselor, se scutură ușor și ascultă mai departe vocea îndărătnică și înghețată, pînă cînd nu mai avu timp nici măcar să-și dea seama că adormise iar. Mereu i se întîmpla așa, de cînd îl lovise calul cu copita. Și întotdeauna auzea vocea: „Te așteptăm, Nabo. Nu mai e cu putință să fie măsurat timpul de cînd dormi".

După patru săptămîni de cînd negrul nu se întorsese în orchestră, Nabo stătea și peria coada unui cal. N-o făcuse niciodată. Îi țesăla doar, și în vremea asta se apuca să cînte. Dar miercuri se dusese la tîrg și, văzînd un pieptene mare, își zisese: „Ăsta-i bun ca să le pot peria coada cailor". Atunci s-a întîmplat treaba cu calul care l-a lovit cu copita și l-a lăsat bolînd pentru toată viața, cu

zece sau cincisprezece ani în urmă. Careva a spus în casă: „Mai bine ar fi murit în ziua aceea și n-ar fi trăit așa, smintit, vorbind fără noimă toată viața". Dar nimeni nu-l mai văzuse din ziua în care îl închiseserăm. Știam doar că era acolo, în cameră, și că de atunci copila nu mai pusese gramofonul. Dar noi, cei ai casei, abia dacă luam în seamă toate astea. Îl închiseserăm de parcă ar fi fost un cal, de parcă lovitura de copită i-ar fi transmis mișcările nărăvașe și i-ar fi săpat în frunte toată prostia cailor: se purta ca un animal. Și l-am lăsat izolat între patru pereți, ca și cum am fi hotărît să moară de însingurare pentru că nu avusesem destul sînge rece să-l omorîm într-alt chip. Așa trecură paisprezece ani, pînă cînd unul dintre copiii care crescuseră spuse că voia să-l vadă la față. Și deschise ușa.

Nabo îl privi iar pe bărbat. „M-a lovit cu copita un cal", spuse. Iar bărbatul zise: „De veacuri spui asta și, în tot acest răstimp, te-am așteptat la cor". Nabo își scutură din nou capul, își cufundă fruntea rănită în fîn și crezu că-și amintește, brusc, cum se petrecuseră lucrurile. „Era prima oară că periam coada unui cal", spuse. Și bărbatul răspunse: „Noi am vrut să se întîmple așa, ca să vii să cînți în cor". Nabo mai zise: „Nu trebuia să cumpăr pieptenele". Bărbatul spuse atunci: „Oricum l-ai fi găsit. Noi hotărîserăm să-l găsești și să piepteni coada cailor". Nabo zise: „Niciodată pînă atunci nu stătusem în spatele calului". Și bărbatul, încă liniștit, încă fără să pară nerăbdător: „Dar atunci ai stat, și calul te-a lovit cu copita. Era singura cale să te aducem la cor", și discuția, implacabilă, continuă zi de zi, pînă cînd cineva din casă spuse: „De vreo cincisprezece ani nimeni n-a deschis ușa asta". Copila (nu crescuse. Trecuse de treizeci de ani și ochii începeau să i se înnegureze) stătea jos, privind

peretele, cînd deschiseră uşa. Ea îşi întoarse faţa, adulmecînd, în cealaltă parte. Cînd închiseră uşa, spuseră iar: „Nabo stă liniştit. Nu se mai zbuciumă. O să moară într-una din zile şi n-o să aflăm decît după miros". Cineva spuse: „O să aflăm după mîncare. N-a încetat niciodată să mănînce. Stă bine aşa, închis acolo, fără să-l supere nimeni. Prin fereastra din spate intră lumină din belşug". Şi lucrurile rămaseră aşa; numai că fetiţa nu-şi lua ochii de la uşă, adulmecînd aburul cald ce se strecura prin crăpătură. A stat astfel pînă în zori, cînd am auzit un zgomot metalic pe verandă şi ne-am amintit că era acelaşi zgomot de acum cincisprezece ani, cînd Nabo învîrtea manivela gramofonului. Ne-am ridicat, am aprins lumina şi am auzit primele acorduri ale cîntecului uitat; ale cîntecului trist care se stinsese în discuri de atîta amar de vreme. Zgomotul răsună tot mai nepotrivit, pînă cînd se auzi un pocnet aspru, în clipa în care noi am ajuns pe verandă şi am văzut că discul se învîrtea mai departe, şi copila stătea în colţ, lîngă gramofon, privind peretele, ţinînd în aer manivela, desprinsă de cutia sonoră. Nu ne-am mişcat. Copila nu s-a mişcat nici ea, ci a rămas acolo, cuminte, încordată, cu ochii în perete şi manivela în aer. Noi n-am zis nimic, ci ne-am întors în cameră, amintindu-ne că cineva ne spusese cîndva că fetiţa ştia să învîrtească manivela gramofonului. Tot gîndindu-ne la asta, n-am mai putut adormi, auzind cîntecelul de pe discul uzat, care se învîrtea mai departe prea repede din pricina manivelei rupte.

Cu o zi înainte, cînd deschiseseră uşa, înăuntru mirosea a dejecţii umane, a hoit. Cel care deschisese strigă: „Nabo! Nabo!" Dar nu răspunse nimeni dinăuntru. Lîngă crăpătura uşii se afla farfuria goală. De trei ori pe zi i se băga pe sub

uşă farfuria, şi de trei ori farfuria ieşea fără mîncare. Aşa ştiam că Nabo e viu. Dar numai din pricina asta.

Acum nu se mai mişca înăuntru, nu mai cînta. Uşa trebuie să fi fost închisă la loc cînd Nabo îi spuse bărbatului: „Nu pot veni la cor". Bărbatul îl întrebă: „De ce?" Şi Nabo răspunse: „Pentru că n-am pantofi". Şi bărbatul, ridicînd picioarele, zise: „Nu contează. Aici nimeni nu-şi pune pantofi". Nabo îi văzu talpa galbenă şi bătătorită a picioarelor desculţe pe care şi le ridicase. „Sînt aici de o veşnicie", spuse bărbatul. „Abia de o clipă m-a lovit calul cu copita, zise Nabo. O să-mi torn puţină apă în cap şi o să duc caii să dea o raită." Şi bărbatul spuse: „Caii nu mai au nevoie de tine. Nu mai există cai. Iar tu trebuie să vii la noi". Nabo îi răspunse: „Caii ar trebui să fie aici". Se ridică puţin în capul oaselor, îşi adînci mîinile în fîn, pe cînd bărbatul spunea: „De cincisprezece ani n-au pe nimeni să-i îngrijească". Dar Nabo scormonea pe sub fînul de pe jos, spunînd: „Trebuie să mai fie încă pieptenele pe aici". Şi bărbatul adăugă: „Au închis grajdul de cincisprezece ani. Acum e plin de moloz". Nabo răspunse: „Nu-i pe lume moloz care să se adune într-o seară. Pînă nu găsesc pieptenele, n-o să mă mişc de aici".

A doua zi, după ce puseră zăvorul la uşă, se auziră iar mişcări precipitate înăuntru. Apoi nu s-a mai mişcat nimeni. Nimeni n-a mai spus nimic cînd au început să scîrţîie balamalele şi uşa a cedat, împinsă de o forţă uriaşă. Înăuntru se auzea un fel de gîfîit ca de animal hăituit. În cele din urmă, răzbătu scrîşnetul balamalelor ruginite sfărîmîndu-se, cînd Nabo îşi scutură iar capul. „Pînă nu găsesc pieptenele, n-o să mă duc la cor, spuse. Trebuie să fie pe aici." Şi scormoni în fîn, împrăştiindu-l, zgîriind pămîntul, pînă cînd bărbatul zise: „Bine, Nabo. Dacă tot ce aştepţi pentru a veni la cor e să găseşti

pieptenele, du-te să-l cauți". Se aplecă în față, cu chipul întunecat de o țîfnă plină de răbdare. Își propti mîinile de zid și spuse: „Haide, Nabo. O să am eu grijă să nu te poată opri nimeni".

Și atunci ușa se prăbuși, și negrul uriaș ca un animal, cu cicatricea adîncă săpată în frunte (cu toate că trecuseră cincisprezece ani) ieși împleticindu-se pe deasupra mobilelor, izbindu-se de toate, cu pumnii ridicați amenințător, încă legați cu frînghia cu care-l imobilizaseră acum cincisprezece ani (cînd era un flăcăiaș negru care se îngrijea de cai); vociferînd pe coridoare, după ce împinsese cu umărul ușa ca o furtună, trecu (înainte de a ajunge în curte) pe lîngă copilă, care stătea mai departe jos, ținînd în mînă manivela gramofonului încă din seara dinainte (văzînd forța aceea neagră dezlănțuită, ea își aminti ceva ce odinioară trebuie să fi fost cuvîntul), și el ajunse în curte (înainte de a găsi grajdul), după ce doborîse cu umărul oglinda de pe coridor, dar fără s-o vadă pe copilă (nici lîngă gramofon și nici lîngă oglindă), și se așeză cu fața spre soare, cu ochii închiși, orb (cînd înăuntru nu încetase încă zgomotul de oglinzi sparte), și o rupse la fugă aiurea, precum un cal legat la ochi, căutînd instinctiv poarta grajdului pe care cincisprezece ani de închisoare i-o șterseseră din memorie, dar nu și din instincte (începînd din ziua aceea de demult cînd pieptănase coada calului și rămăsese bolînd pentru toată viața), și lăsînd în urmă dezastrul, năucirea, haosul, ca un taur cu ochii acoperiți, într-o încăpere plină de lămpi, pînă cînd ajunse în ogradă (fără să găsească încă grajdul), și scormoni pămîntul cu zbuciumarea turbată cu care doborîse oglinda, gîndindu-se că, scormonind poate pămîntul, se va isca iar mirosul de urină de iapă, înainte de a ajunge în sfîrșit la poarta grajdului (și acum mai puternic el

însuși decît propria forță năvalnică) și a se repezi s-o impingă înainte de vreme, căzînd înăuntru, pe brînci, poate în agonie, dar încă tulburat de cumplita stare animalică ce nu-l lăsase, cu un crîmpei de secundă înainte, s-o audă pe copila care ridică manivela cînd îl văzu trecînd și-și aminti, cu balele curgîndu-i, dar fără să se clintească de pe scaun, fără să-și miște gura, ci făcînd doar să se învîrtească manivela gramofonului în aer, își aminti singurul cuvînt pe care învățase să-l rostească în viața ei și-l strigă de pe verandă: „Nabo! Nabo!"

VINE UN BĂRBAT PE PLOAIE
(1954)

Şi-n alte rînduri tresărise cu aceeaşi spaimă cînd se aşezase să asculte ploaia. Auzea scrîşnetul grilajului de fier; auzea paşi de bărbat pe cărarea pietruită şi zgomot de bocanci şterşi apăsat pe dale, în dreptul pragului. Nopţi în şir aşteptă ca bărbatul să bată în uşă. Dar apoi, cînd învăţă să deslueşească nesfîrşitul răpăit al ploii, crezu că musafirul imaginar n-avea să treacă niciodată pragul şi se deprinse să nu-l mai aştepte. A fost o hotărîre definitivă, luată în acea noapte furtunoasă de septembrie, cu cinci ani în urmă, cînd s-a apucat să cugete la viaţa ei şi şi-a spus: „În ritmul ăsta, o să sfîrşesc îmbătrînind". De atunci, zgomotele ploii s-au schimbat, şi alte voci au înlocuit paşii bărbatului pe cărarea pietruită.

Totuşi, în ciuda hotărîrii ei de a nu-l mai aştepta, cîteodată grilajul scrîşnea din nou şi bărbatul îşi ştergea iar apăsat bocancii în dreptul pragului, ca înainte. Însă pe atunci ea era pătrunsă de noi revelaţii ale ploii. Îl mai auzea o dată pe Noel, băiatul de cincisprezece ani, cum îi dădea lecţii de religie papagalului; şi auzea melodia

îndepărtată și tristă cîntată la gramofonul pe care-l vîndură unui negustor de vechituri cînd ultimul bărbat din familie muri. Ea învățase să recupereze din ploaie vocile pierdute în trecutul casei, vocile cele mai pure și îndrăgite. Astfel încît a fost o noutate surprinzătoare și minunată noaptea aceea de furtună cînd bărbatul care deschisese de atîtea ori grilajul de fier păși pe cărarea pietruită, tuși în prag și bătu de două ori în ușă.

Cu chipul adumbrit de o tulburare de neînvins, ea făcu un ușor gest cu mîna, își întoarse privirea spre locul unde se afla cealaltă femeie și spuse:

- A venit.

Cealaltă stătea la masă, cu coatele sprijinite de scîndurile de stejar, groase, negeluite. Cînd auzi bătăile, își întoarse privirea spre lampă și păru că e cuprinsă de un tremur violent.

- Cine poate fi la ceasul ăsta? întrebă.

Și ea, senină, cu siguranța cuiva care spune cuvinte la care s-a gîndit ani de zile:

- Nu contează. Oricine ar fi trebuie că-i înghețat.

Femeia se ridică, urmărită îndeaproape de privirea celeilalte. O văzu luînd lampa. O văzu pierzîndu-se pe coridor. Auzi, din salonul în penumbră și printre zgomotele ploii pe care bezna le întețea, auzi pașii ei îndepărtîndu-se, șchiopătînd pe dalele desprinse și tocite din pridvor. Apoi auzi zgomotul lămpii izbite de perete și în sfîrșit lanțul desprinzîndu-se din belciugele ruginite.

Preț de cîteva clipe n-a mai auzit decît glasuri îndepărtate. Discursul confuz și fericit al lui Noel, așezat pe un butoi, povestindu-i papagalului său despre Dumnezeu. Auzi scrîșnetul drugului în curte, cînd moșul Laurel deschidea poarta cea mare ca să intre carul cu cei doi boi.

O auzi pe Genoveva făcînd zarvă în casă, ca întotdeauna, fiindcă veşnic, „veşnic găsesc nenorocita de baie ocupată". Şi apoi iar glasul lui moş Laurel slobozind vorbelei soldăţeşti de ocară, în vreme ce dobora turturele cu aceeaşi puşcă pe care o folosise în ultimul război civil pentru a pune pe fugă, el singur, o întreagă divizie de la comenduire. Ajunse chiar să creadă că, de data asta, episodul se va sfîrşi cu bătăile în uşă, aşa precum odinioară se sfîrşise cu zgomotul bocancilor şterşi apăsat în dreptul pragului, şi se gîndea că femeia cealaltă deschisese şi nu văzuse decît glastrele de flori în bătaia ploii şi strada tristă şi pustie.

Dar curînd prinse să deslueşească voci în întuneric. Şi auzi din nou paşii cunoscuţi şi văzu umbrele pe peretele pridvorului. Atunci îşi dădu seama că, după ani mulţi de încercări, după nenumărate nopţi de şovăire şi căinţă, bărbatul care deschidea grilajul de fier se hotărîse să intre.

Femeia se întoarse cu lampa, urmată de cel de curînd venit; o puse pe masă, iar el - fără să iasă din cercul de lumină - îşi scoase haina de ploaie, întorcîndu-şi spre perete chipul răvăşit de furtună. Atunci, ea îl văzu pentru prima oară. La început îl privi ţintă. Apoi îl măsură din cap pînă-n picioare cu o privire stăruitoare, temeinică şi gravă, de parcă ar fi cercetat o pasăre, nu un bărbat. În cele din urmă îşi întoarse ochii spre lampă şi cugetă: „E el, oricum. Cu toate că mi-l închipuiam ceva mai înalt".

Femeia trase un scaun lîngă masă. Bărbatul se aşeză, picior peste picior, şi-şi desfăcu şiretul de la un bocanc. Femeia luă loc alături de el, vorbindu-i firesc de ceva, iar ea, care stătea în balansoar, nu izbutea să înţeleagă. Dar, luînd seama la gesturile lor fără cuvinte, se simţea izbăvită de faptul că fusese părăsită şi se convingea că aerul prăfuit

și stătut mirosea din nou ca înainte, ca și cînd ar retrăi vremea în care bărbații intrau năduşiți în dormitoare, iar Ursula, buimacă și plesnind de sănătate, dădea fuga în toate după-amiezile, la patru și cinci, să vadă de la fereastră trenul trecînd. Ea îl vedea gesticulînd și se bucura că necunoscutul se purta astfel; că înțelegea că, după o călătorie anevoioasă, rătăcindu-se adesea, găsise în cele din urmă casa pierdută în furtuna dezlănțuită.

Bărbatul prinse să-și descheie cămașa. Își scosese bocancii și stătea aplecat deasupra mesei, uscîndu-se la căldura lămpii. Atunci cealaltă femeie se ridică, se duse la dulap și se întoarse la masă cu o sticlă pe jumătate plină și cu un pahar. Bărbatul apucă gîtul sticlei, scoase cu dinții dopul de plută și-și turnă o jumătate de pahar din licoarea verde și groasă. Apoi bău pe nerăsuflate, cu o emoție plină de exaltare. Iar ea, din balansoar, cercetîndu-l, își aminti de noaptea cînd grilajul scrîșnise pentru prima oară - acum o veșnicie! - și se gîndi că n-aveau nimic în casă de oferit musafirului, în afară de sticla aceea cu lichior de mentă. Îi spusese celeilalte femei: „Trebuie să păstrăm sticla în dulap. Cineva poate avea vreodată nevoie de ea". Cealaltă o întrebase: „Cine?" Iar ea răspunsese: „Oricine. Se cuvine să fim pregătite întotdeauna dacă vine careva pe ploaie". De atunci trecuseră ani mulți. Și acum bărbatul așteptat se afla acolo, turnîndu-și din nou în pahar.

Însă de data asta nu bău. Cînd dădu s-o facă, ochii i se rătăciră în penumbră, dincolo de lampă, și ea simți pentru prima oară atingerea caldă a privirii lui. Înțelese că pînă în clipa aceea bărbatul nu-și dăduse seama că în casă mai era altă femeie; și atunci începu să se legene.

Cîteva clipe bărbatul se uită la ea cu o atenţie indiscretă. O indiscreţie poate deliberată. Ea se simţi la început descumpănită; apoi luă aminte că şi privirea aceea îi era familiară şi că, în ciuda scrutătoarei şi cam impertinentei îndărătnicii, se regăsea în ea mult din bunătatea şăgalnică a lui Noel şi ceva din stîngăcia răbdătoare şi fătişă a papagalului. Din pricina asta începu să se legene, zicîndu-şi: „Chiar dacă nu-i tot acelaşi care deschidea grilajul de fier, oricum e ca şi cînd ar fi". Şi, legănîndu-se mai departe, pe cînd el o privea, se gîndi: „Moş Laurel l-o fi invitat să vîneze iepuri în livadă".

Înainte de miezul nopţii furtuna se înteţi. Cealaltă îşi trăsese scaunul lîngă balansoar şi amîndouă rămăseseră nemişcate, în tăcere, contemplînd bărbatul care se usca deasupra lămpii. O creangă rebelă din migdalul vecin bătu în geamul cu cerceveaua stricată, şi aerul din încăpere se umezi, invadat de o răbufnire de furtună. Ea simţi avîntul tăios al grindinei, dar nu se clinti, pînă cînd văzu că bărbatul scurse şi ultima picătură din pahar. I se păru că în priveliştea aceea era ceva simbolic. Şi atunci îşi aminti de moş Laurel, războindu-se de unul singur, baricadat în ogradă, doborînd soldaţii comenduirii cu puşca lui cu alice pentru turturele. Şi-şi aminti de scrisoarea pe care i-o scrisese colonelul Aureliano Buendía şi de gradul de căpitan pe care moş Laurel l-a refuzat, zicînd: „Spuneţi-i lui Aureliano că n-am făcut-o pentru război, ci pentru a nu-i lăsa pe sălbaticii ăia să-mi mănînce iepurii".

Şi, parcă odată cu amintirea aceea, se spulberase şi ultimul strop de trecut care-i mai rămăsese în casă.

– Mai e ceva în dulap? întrebă cu glas sumbru.

Iar cealaltă, deopotrivă, întocmai pe acelaşi ton, bănuind că el n-ar fi putut s-o audă, răspunse:

- Nimic. Adu-ți aminte că luni am mîncat și ultimul pumn de fasole.

Și apoi, temîndu-se că el le-ar fi auzit, priviră din nou spre masă, dar nu văzură decît bezna - nici masa și nici bărbatul. Totuși, ele știau că stătea tot acolo, nevăzut, lîngă lampa stinsă. Știau că n-avea să plece din casă pînă nu va înceta ploaia și că în întuneric salonul se micșorase atît de mult încît nu era deloc nefiresc să le fi auzit.

Monologul lui Isabel, văzînd cum plouă în Macondo (1955)

Iarna se năpusti într-o duminică, la ieşirea din biserică. Noaptea de sîmbătă fusese înăbuşitoare. Dar nici duminică dimineaţa nimeni nu credea c-ar fi cu putinţă să plouă. După slujbă, mai înainte ca noi, femeile, să apucăm să ne găsim copca umbrelor de soare, se porni un vînt compact şi întunecat care mătură la mare distanţă de jur împrejur praful şi uscăciunea lunii mai. Cineva de lîngă mine a spus: „E vînt care aduce ploaie". Iar eu o ştiam dinainte. De cînd ieşiserăm în pridvor şi eu m-am simţit înfiorată de vîscoasa senzaţie din pîntece. Bărbaţii dădură fuga spre casele vecine cu o mînă ţinîndu-şi pălăria şi cu o batistă în cealaltă, apărîndu-se de vînt şi de praf. Atunci începu să plouă. Şi cerul deveni o substanţă gelatinoasă, cenuşie, care fîlfîi la o palmă de capetele noastre.

În restul dimineţii eu şi mama mea vitregă am stat aşezate lîngă balustradă, bucuroase că ploaia înviora

rozmarinul și chiparoasele însetate din glastre, după șapte luni de vară fierbinte, de praf arzător. La amiază reverberația pămîntului încetă și un miros de pămînt reavăn, de vegetație trezită iar la viață începu să se confunde cu proaspăta și sănătoasa mireasmă a ploii peste rozmarin. Tata spuse la ceasul prînzului: „Cînd plouă în mai, e semn că vin ploi zdravene". Zîmbitoare, îndemnată de raza luminoasă a noului anotimp, maică-mea vitregă îi spuse: „Asta ai auzit-o la predică!", și tata zîmbi. Și a mîncat cu mare poftă, ba chiar și-a făcut digestia în tihnă lîngă balustradă, tăcut, cu ochii închiși, însă fără să doarmă, lăsînd impresia că visa, treaz fiind.

Plouă toată după-amiaza, monoton. În intensitatea uniformă și molcomă se auzea apa răpăind ca atunci cînd călătorești ziua întreagă cu trenul. Însă, fără să ne dăm seama, ploaia pătrundea prea adînc în simțurile noastre. În zorii zilei de luni, cînd închiserăm ușa pentru a ne feri de vîntulețul tăios și înghețat ce sufla dinspre curte, simțurile noastre fuseseră copleșite de ploaie. Și luni dimineața se întrecuse orice măsură. Împreună cu maică-mea vitregă am privit iar grădina. Țărîna tare și cenușie de mai se prefăcuse în timpul nopții într-o substanță întunecată și păstoasă, asemănătoare cu săpunul obișnuit. Un fir de apă începea să curgă printre glastre. „Cred că toată noaptea au avut apă din belșug", spuse maică-mea vitregă. Iar eu am luat aminte că încetase să mai zîmbească și că locul veseliei de ieri îl luase acum o gravitate lîncedă și searbădă. „Cred că da – i-am spus –, mai bine să le ducă argații pe verandă pînă se înseninează." Și așa și făcură, în vreme ce ploaia creștea ca un copac uriaș peste copaci. Tata se așeză în același loc unde stătuse duminică

după-amiază, dar nu mai vorbi de ploaie. Spuse: „Pesemne am dormit prost azi-noapte, fiindcă m-am trezit cu junghiuri în spate". Și a rămas rezemat de balustradă, cu picioarele pe un scaun și capul întors spre grădina pustie. Numai pe înserat, după ce refuză să mănînce, zise: „Parcă n-o să mai stea niciodată ploaia asta". Iar eu mi-am adus aminte de lunile fierbinți. Mi-am amintit de august, de ceasurile nesfîrșite și buimace de după prînz, cînd ne așezam să murim sub greutatea timpului, cu hainele lipite de trup de sudoare, auzind afară zumzetul stăruitor și surd al orei ce nu mai trecea. Am văzut pereții spălați, locurile unde lemnul se îmbina, umflat de apă. Am văzut grădinița, pustie pentru prima oară, și tufa de iasomie pe zid, fidelă amintirii mamei. L-am văzut pe tata în balansoar, cu spinarea suferindă sprijinită pe o pernă și cu ochii adumbriți, pierduți în labirintul ploii. Mi-au venit în minte nopțile de august, în a căror liniște uimită nu se aude nimic altceva decît zgomotul milenar al Pămîntului rotindu-se în jurul osiei ruginite și neunse. Pe neașteptate, m-am simțit înfiorată de o tristețe copleșitoare.

Toată ziua de luni a plouat, ca și duminică. Dar atunci parcă ploua într-alt fel, căci în sufletul meu se petrecea ceva straniu și amar. În amurg se auzi un glas lîngă scaunul meu: „Monotonă mai e ploaia asta!" Fără să mă întorc să mă uit, am recunoscut vocea lui Martín. Știam că vorbea de pe scaunul de alături, cu aceeași expresie rece și uimită ce nu se schimbase nici măcar din zorii acelei zile sumbre de decembrie cînd îmi devenise soț. Trecuseră cinci luni de atunci. Acum eu aveam să aduc pe lume un copil. Și Martín stătea acolo, lîngă mine,

spunîndu-mi că ploaia e monotonă. „Nu-i monotonă – i-am spus –, mi se pare însă nespus de trist să vezi grădina pustie și bieții copaci care nu pot fi luați din curte." Atunci m-am întors să-l privesc, dar Martín nu mai era acolo. Era doar o voce care-mi spunea: „Pare-se că ploaia n-o să se oprească în veci", și, cînd m-am uitat înspre voce, n-am văzut decît scaunul gol.

Marți ne-am pomenit dis-de-dimineață cu o vacă în grădină. Părea un promontoriu de lut în neclintirea-i aspră și îndîrjită, cu copitele înfundate în noroi și capul plecat. Toată dimineața argații se străduiră s-o alunge cu bețe și pietre. Dar vaca rămase imperturbabilă în grădină, grea, de neclintit, cu copitele înfundate în noroi și capul urias umilit de ploaie. Argații o hăituiră pînă cînd îngăduința răbdătoare a tatei îi veni în ajutor: „Lăsați-o în pace – spuse –, o să plece cum a venit".

Marți pe înserat ploaia se înteți și durea ca un giulgiu peste inimă. Răcoarea zorilor se prefăcu în umezeală caldă și densă. Nu era nici frig, nici cald; era o temperatură care-ți dădea fiori. Picioarele transpirau în pantofi. Nu se știa ce era mai neplăcut, pielea neacoperită sau atingerea hainelor pe piele. În casă încetase orice activitate. Ne-am așezat pe verandă, dar nu mai contemplam ploaia ca în prima zi. N-o mai simțeam cum cade. Nu mai vedeam decît conturul copacilor în ceață, într-un asfințit trist și dezolant, care-ți lăsa în gură gustul acela cu care te trezești după ce ai visat pe cineva necunoscut. Eu știam că era marți și-mi aminteam de gemenele din San Jerónimo, copilele acelea oarbe care veneau în fiecare săptămînă acasă la noi să ne cînte melodii simple, întristate de amara și pustia minune a vocilor lor. Pe deasupra ploii eu auzeam cîntecelul

gemenelor oarbe și mi le închipuiam în casa lor, ghemuite, așteptînd să stea ploaia pentru a pleca să cînte. În ziua aceea gemenele din San Jerónimo n-aveau să vină, îmi ziceam, și nici miloaga n-o să stea în prag după ora siestei, cerșind, ca în toate zilele de marți, veșnicul mănunchi de mentă.

În ziua aceea pierdurăm șirul meselor. Maică-mea vitregă servi la ceasul siestei o supă chioară și un codru de pîine rîncedă. Însă, de fapt, nu mai mîncam de luni seara și cred că tot de atunci am încetat să mai gîndim. Eram paralizați, narcotizați de ploaie, încredințîndu-ne năruirii naturii cu un gest pașnic și resemnat. Numai vaca se mișcă spre seară. Dintr-odată, un zgomot surd îi scutură măruntaiele, iar copitele i se afundară și mai mult în mîl. Apoi rămase neclintită preț de jumătate de oră, de parc-ar fi murit, fără să poată să cadă însă, fiindcă n-o lăsa obișnuința de a fi vie, de a sta în aceeași poziție în bătaia ploii, pînă cînd obișnuința a fost mai nevolnică decît trupul. Atunci își îndoi picioarele din față (încă ridicate în cea de pe urmă sforțare agonică a spinării lucioase și întunecate), își afundă botul plin de bale în noroi și se lăsă în sfîrșit doborîtă de greutatea propriului trup, într-o tăcută, treptată și demnă ceremonie de prăbușire totală. „Pînă aici i-a fost", spuse cineva în spatele meu. Iar eu m-am întors să mă uit și am văzut-o în prag pe miloaga care venea în fiecare marți, pe ploaie și pe vînt, să-și ceară mănunchiul de mentă.

Poate că miercuri m-aș fi obișnuit cu atmosfera aceea surprinzătoare dacă, intrînd în sufragerie, n-aș fi găsit masa trasă la perete, cu mobilele îngrămădite deasupra și, în celălalt capăt, un parapet improvizat peste noapte din cuferele și lăzile cu unelte. Priveliștea mi-a stîrnit o

îngrozitoare senzație de pustiu. Ceva se întîmplase în timpul nopții. Casa era vraiște; argații, fără cămașă și desculți, cu pantalonii suflecați pînă la genunchi, cărau mobilele în bucătărie. Din expresia bărbaților, din hărnicia cu care munceau se vădea înverșunarea revoltei înăbușite, silnica și umilita inferioritate în bătaia ploii. Eu mă mișcam bezmetic, fără voie. Mă simțeam prefăcută într-o cîmpie pustiită, presărată cu alge și licheni, cu ciuperci lipicioase și moi, năpădită de flora respingătoare a umezelii și a negurii. Stăteam în sufragerie, uitîndu-mă la priveliștea jalnică a mobilelor îngrămădite, cînd am auzit în încăpere vocea mamei vitrege, prevenindu-mă că mă puteam procopsi cu o aprindere de plămîni. Numai atunci am luat aminte că apa îmi ajunsese la glezne, că toată casa era inundată, iar pardoseala acoperită de un strat gros de apă vîscoasă și moartă.

Miercuri la amiază încă nu se luminase. Și nu se făcuse ora trei, cînd seara se și lăsase de tot, înainte de vreme, bolnăvicioasă, în același domol, monoton și necruțător ritm al ploii în curte. A fost un amurg prematur, blînd și lugubru, care se înteți în liniștea argaților care se ghemuiră în scaune, rezemați de pereți, frînți de oboseală și neputincioși în fața dezlănțuirii naturii. Atunci începură să sosească vești din stradă. Nimeni nu venea să le aducă. Pur și simplu soseau precise, individualizate, călăuzite parcă de noroiul lichid ce curgea pe străzi tîrînd obiecte de gospodărie, fel și fel de lucruri; distrugeri pricinuite de o catastrofă îndepărtată, resturi de dărîmături și animale moarte. Fapte întîmplate duminică, pe cînd ploaia era încă prevestirea unui anotimp providențial, zăboviră două zile pînă să fie cunoscute în casă. Și miercuri sosiră veștile, parcă împinse chiar de dinamismul lăuntric al

furtunii. S-a aflat atunci că biserica era inundată şi lumea aştepta să se prăbuşească. Cineva care n-avea cum s-o ştie spuse către seară: „Trenul nu poate trece podul încă de luni. Pare-se că rîul a luat şinele". S-a mai aflat că o femeie bolnavă dispăruse din patul ei şi fusese găsită azi după-amiază plutind prin curte.

Îngrozită, obsedată de spaimă şi de potop, m-am aşezat în balansoar, cu picioarele strînse şi ochii aţintiţi în întunericul umed şi încărcat de prevestiri tulburi. Maică-mea vitregă se ivi în cadrul uşii, cu lampa ridicată şi capul drept. Părea o stafie familiară în faţa căreia nu simţeam defel teamă, fiindcă eu însămi îi împărtăşeam condiţia supranaturală. Veni pînă lîngă mine. Îşi ţinea capul tot drept şi lampa în sus, clefăind prin apa de pe coridor. „Acum trebuie să ne rugăm", spuse. Şi i-am văzut chipul ofilit şi zbîrcit, de parcă tocmai ieşise din mormînt sau de parcă era făcută din altă plămadă decît cea omenească. Stătea în faţa mea, cu mătăniile în mînă, zicînd: „Acum trebuie să ne rugăm. Apa a spart mormintele, şi morţii, sărăcuţii de ei, plutesc prin cimitir".

Poate că aţipisem puţin în noaptea aceea, cînd m-am trezit speriată de un miros acru şi pătrunzător, ca acela al trupurilor în descompunere. L-am scuturat zdravăn pe Martín, care sforăia lîngă mine. „Nu simţi?", l-am întrebat. Iar el mi-a răspuns: „Ce?" Şi eu i-am zis: „Mirosul. Trebuie să fie morţii care plutesc pe străzi". Mă simţeam terorizată de gîndul acela, dar Martín se întoarse cu faţa la perete şi spuse, cu voce aspră şi adormită: „Sînt scorneli de-ale tale. Femeile însărcinate au veşnic năluciri".

Joi în zori de zi mirosurile încetară, iar simțul distanțelor se pierdu. Noțiunea de timp, tulburată încă de miercuri, dispăru cu desăvîrșire. Atunci n-a mai fost joi. În loc de ceea ce ar fi trebuit să fie a fost ceva concret și gelatinos, care ar fi putut fi dat la o parte cu mîinile ca să se ajungă la ziua de vineri. Nu mai erau acolo nici bărbați și nici femei. Maică-mea vitregă, tata, argații erau trupuri diforme și nedeslușite care se mișcau în mlaștina iernii. Tata mi-a spus: „Nu te mișca de aici pînă nu-ți spun eu ce-i de făcut", iar vocea lui, îndepărtată și piezișă, nu părea că se percepe cu urechile, ci pe pipăite, tactul fiind singurul simț ce nu amorțise încă.

Însă tata nu s-a mai întors: s-a pierdut în timp. Așa încît, cînd s-a lăsat noaptea, mi-am chemat mama vitregă să-i spun să vină cu mine în dormitor. Am avut un somn împăcat, senin, care a durat toată noaptea. A doua zi atmosfera era la fel, fără culoare, fără miros, fără temperatură. De cum m-am trezit, m-am repezit pe un scaun și am rămas acolo neclintită, pentru că simțeam că ceva în cugetul meu nu se trezise încă de-a binelea. Atunci am auzit șuieratul trenului. Șuieratul prelung și trist al trenului fugind să scape de furtună. „Trebuie să fi stat ploaia pe undeva", mi-am zis; și un glas în spatele meu păru că răspunde gîndului meu: „Unde...?" „Cine-i acolo?" am întrebat, uitîndu-mă. Și am văzut-o pe maică-mea vitregă cu un braț lung și sfrijit îndreptat spre perete. „Eu sînt", răspunse. Și eu i-am spus: „Auzi?" Iar ea încuviință, spunînd că poate o fi stat ploaia prin împrejurimi și or fi reparat calea ferată. Apoi îmi întinse o tavă cu gustarea aburindă. Descumpănită, am întrebat-o cît era ceasul. Și ea, molcom, cu o voce în care se

strecura o părere de resemnare sfîrșită, spuse: „Trebuie să fie cam două și jumătate. Trenul nu are întîrziere după toate cîte s-au petrecut". I-am zis: „Două și jumătate! Cum de-am reușit să dorm atît?!" Iar ea mi-a răspuns: „N-ai dormit mult. Oricum, n-a trecut de trei". Iar eu, tremurînd, simțind cum farfuria îmi alunecă din mîini: „Două și jumătate, vineri...", am spus. Și ea, îngrozitor de liniștită: „Două și jumătate, joi, fata mea. Încă e două și jumătate, joi".

Nu știu cîtă vreme am zăcut cufundată în starea aceea lunatică, în care simțurile își pierduseră vlaga. Știu numai că, după ceasuri multe, nenumărate, am auzit o voce în camera de alături. O voce care spunea: „Acum poți îndrepta patul în partea asta". Era o voce istovită, dar nu de om bolnav, ci aproape înzdrăvenit. Am auzit apoi zgomotul pietrelor în apă. Am rămas amorțită înainte de a-mi da seama că stăteam lungită. Am simțit atunci un gol imens. Am simțit trepidanta și violenta liniște din casă, încremenirea de necrezut ce pusese stăpînire pe tot în jur. Și dintr-odată mi-am simțit inima prefăcută într-un sloi de gheață. „Am murit – mi-a trecut prin cap –, Dumnezeule. Am murit." Am sărit din pat. M-am apucat să strig: „Ada, Ada!" Vocea anostă a lui Martín îmi răspunse de dincolo: „Nu te pot auzi fiindcă sînt cu toții afară". Abia atunci mi-am dat seama că ploaia stătuse și că în preajma noastră se întindea o tăcere, o liniște, o beatitudine tainică și adîncă; o stare perfectă, ce trebuie să fie aidoma morții. Apoi se auziră pași pe coridor. Răsună un glas limpede și cu desăvîrșire viu. Un vîntuleț proaspăt clătină ușa, făcu să scîrțîie broasca, și un corp solid și pieritor, ca o poamă coaptă, căzu înfundat în jgheabul din curte. Ceva în aer vădea prezența

unei ființe nevăzute care zîmbea în întuneric. „Doamne, Dumnezeule – mi-am zis atunci, descumpănită de învălmășirea timpului –, nu m-ar mira acum dacă m-ar chema să mă duc la slujba de duminica trecută."

CUPRINS

PREFAȚĂ
O fațetă mai puțin cunoscută
a creației lui Gabriel García Márquez 5

A TREIA RESEMNARE 25
EVA SĂLĂȘLUIEȘTE ÎN PISICĂ 36
TUBAL-CAÍN FĂUREȘTE O STEA 50
CEALALTĂ PARTE A MORȚII 61
DIALOGUL OGLINZII 71
TRISTEȚE PENTRU TREI LUNATICI 79
CUM FACE NATANAEL O VIZITĂ 84
OCHI DE CÎINE ALBASTRU 95
FEMEIA CARE VENEA LA ORA ȘASE 103
NOAPTEA CORMORANILOR 117
CINEVA RĂVĂȘEȘTE TRANDAFIRII 124
NABO, NEGRUL CARE I-A FĂCUT
PE ÎNGERI SĂ AȘTEPTE 129
VINE UN BĂRBAT PE PLOAIE 140
MONOLOGUL LUI ISABEL, VĂZÎND CUM
PLOUĂ ÎN MACONDO 146